

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALȚA
CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

PRO LEGE NR. 2/2011

2
0
1
1

PRO LEGE

2

ROMÂNIA
MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ ÎNALTA
CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
Secția de resurse umane și documentare

PRO LEGE

2/2011

PRO LEGE NR. 2/2011

CUPRINS

I. ANALIZE, STUDII, COMENTARII

*

1. DREPT PENAL ȘI PROCESUAL PENAL

		Pag.
Aurelian Mihăilă	Aspecte actuale din practica parchetelor.....	11
Constantin Sima	Concursul între infracțiunea de ultraaj și infracțiunea de sfidare a organelor judiciare.....	21
Alexandra Mihai	Probleme de practică neunitară în soluționarea cauzelor privind infracțiuni silvice.....	29
Ion Bunescu	Valorificarea în planul soluțiilor adoptate în cazul infracțiunii de ucidere din culpă a concluziilor unei expertize criminalistice sau, după caz, a unei expertize tehnice auto	41

2. DREPT CIVIL ȘI PROCESUAL CIVIL

Antonia Eleonora Constantin	Considerații asupra propunerilor de modificare a Legii nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopțiilor.....	55
--	---	----

3. JURISPRUDENȚA CEDO - STUDII ȘI COMENTARII -

		Pag.
Liviu Popescu	Incidența hotărârilor CEDO asupra soluțiilor de netrimiteră în judecată.....	91
Mariana Ghimbășanu	Jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului	100

4. VARIA

Liviu Popescu	Răspunderea disciplinară, componentă a statutului magistraților	145
Gabriela Ilie	Transparența actului de justiție. relații publice. Relații cu mass-media. Particularități la nivelul parchetelor.....	150

II. JURISPRUDENȚĂ

Daniela Moraru	Practica de casare a Curții de Apel Iași, în semestrul II 2010 în materie penală	160
-----------------------	--	-----

PRO LAW NO. 2/2011

CONTENTS

I. ANALYSIS, STUDIES, COMMENTS

*

**1. CRIMINAL LAW AND
CRIMINAL PROCEDURAL LAW**

		Page
Aurelian Mihăilă	Current aspects of the Public Prosecutors' practice	11
Constantin Sima	Outrage and defying the judicial bodies, different offences	21
Alexandra Mihai	Problems caused by non- unitary practice in settling cases of forest offences	29
Ion Bunescu	Recovery within the plan of solutions adopted in cases of third degree murder of the conclusions of forensic expertise or, by the case, of an auto- technical expertise.....	41

2. CIVIL LAW AND PROCEDURAL LAW

Antonia Eleonora Constantin	Opinions on the proposals for amending Law no 273/2004 on the legal status of adoptions ...	55
--	---	----

**3. ECHR JURISPRUDENCE
- STUDIES AND COMMENTS -**

	Page
Liviu Popescu ECHR rulings incidence on non-arraignment decisions ...	91
Mariana Ghimbășanu Recent ECHR jurisprudence ..	100

4. VARIA

Liviu Popescu Disciplinary liability, constituent of the magistrates' statute	145
Gabriela Ilie The transparency of justice. Public Relations. Relations with the mass-media. Particularities within prosecution.....	150

II. JURISPRUDENCE

Daniela Moraru Practice of cassation of the Court of Appeal of Iași in criminal matters, in the 2 nd semester 2010.	160
--	-----

PRO LOI NO. 2/2011

SOMMAIRE

I. ANALYSES, ETUDES, COMMENTAIRES

*

1. DROIT PENAL ET PROCESSUEL PENAL

		Page
Aurelian Mihăilă	Des aspects actuels de la pratique des parquets	11
Constantin Sima	Le concours entre l'infraction d'outrage et l'infraction de provocation des organes judiciaires.	21
Alexandra Mihai	Des questions de pratique non homogène dans la résolution des causes concernant les infractions forestières.....	29
Ion Bunescu	La valorisation des conclusions d'une expertise médico-légale ou, selon le cas, d'une expertise technique du véhicule dans le plan des solutions adoptées dans le cas de l'infraction d'homicide involontaire.....	41

2. DROIT CIVIL ET PROCESSUEL CIVIL

		Page
Antonia Eleonora Constantin	Des remarques sur les propositions visant à modifier la Loi nr. 273/2004 concernant le statut juridique des adoptions	55

3. JURISPRUDENCE DE LA CEDH - ETUDES ET COMMENTAIRES -

Liviu Popescu	L'incidence des décisions CEDO sur les solutions de non mise en jugement	91
Mariana Ghimbășanu	La jurisprudence récente de la Cour Européenne des Droits de l'Homme	100

4. VARIA

Liviu Popescu	La responsabilité disciplinaire, composante du statut des magistrats.	145
Gabriela Ilie	La transparence de l'acte de justice. Relations publiques. Relations avec les médias. Particularités au niveau des parquets.....	150

II. JURISPRUDENCE

	Page
Daniela Moraru Pratique de cassation de la Cour d'appel de Iassy en matière pénale, au cours du deuxième semestre de l'année 2010	160

COLEGIUL DE REDACȚIE

DR. CONSTANTIN SIMA,
procuror șef
al Serviciului de Documentare și Statistică Judiciară

LIVIU POPESCU,
procuror șef
al Biroului de Documentare

VALERIU DUMITRU PETROVICI,
procuror șef
al Biroului de Statistică Judiciară

I. ANALIZE, STUDII, COMENTARII

1. DREPT PENAL ȘI PROCESUAL PENAL

PROBLEME ACTUALE DIN PRACTICA PARCHETELOR

Aurelian Mihăilă

Procuror general adjunct al
Parchetului de pe lângă
Curtea de Apel Ploiești

The author synthesized some of the current problems in the activity of the public prosecutors' offices, problems which received contradictory answers.

1. Dacă dispozițiile art. 92 alin. (3) teza finală din Regulamentul de ordine interioară al parchetelor impun ca toate actele semnate de înlocuitorul prim-procurorului să fie confirmate pe cale ierarhică sau doar anumite acte să fie confirmate.

* * *

Texte legale/regulamentare incidente:

Regulamentul de ordine interioară al parchetelor (aprob. prin Ordinul nr. 529/C/2007 al Ministrului Justiției)

- Art. 92 alin. (3): În perioada absenței prim-procurorului, înlocuitorul său de drept este prim-procurorul adjunct. În cazul în care nu există funcția de prim-procuror adjunct, prim-procurorul parchetului de pe lângă tribunal va desemna, în scris, la propunerea prim-procurorului parchetului de pe lângă judecătoria, pentru situația absenței, un înlocuitor, cu acordul acestuia, ale

căruia acte procedurale vor fi confirmate de procurorul ierarhic superior.

* * *

În exercitarea funcției de conducere a unității, ca atribuții specifice, prim-procurorul de unitate locală semnează și răspunde de conținutul următoarelor categorii de acte¹:

- efectuate în legătură cu procedura penală (confirmări de rechizitorii, rezoluții date în plângeri împotriva actelor procurorilor etc.);

- specifice exercitării atribuțiilor manageriale (programe de activitate, planificări acțiuni, analize periodice, ordine interne, în legătură cu sistemul informațional etc.);

- specifice activității de statistică (formulare centralizatoare și desfășurătoare);

- specifice activității de personal (decizii și propuneri vizând cariera personalului auxiliar de specialitate, propuneri/puncte de vedere în domeniul carierei procurorilor, adeverințe emise la cererea personalului etc.);

- specifice activității de secretariat și protocol (vize referate diverse, justificări de fonduri și materiale, borderouri centralizatoare, ordine de deplasare etc.);

- specifice activității de formare continuă descentralizată a procurorilor și personalului auxiliar de specialitate;

- specifice activității de administrare și gestiune internă (diverse situații privind întreținerea și exploatarea de bunuri, vize, referate diverse etc.);

---

¹ Vezi în acest sens sistematizarea oferită de Ordinul nr. 24 din 23 aprilie 1997 al procurorului general al P.C.S.J. privind aprobarea *Nomenclatorului arhivistic al grupării în dosare a documentelor întocmite în activitatea Ministerului Public.*

- corespondența unității pentru toate categoriile de acte prezentate mai sus, dar și pentru alte activități.

În situațiile prevăzute de ipoteza textului în discuție, înlocuitorul său este împuternicit să semneze, după caz, mai multe sau mai puține dintre aceste acte.

După gradul de intersectare cu rolul și atribuțiile esențiale ale Ministerului Public, aceste acte (prezentate generic mai sus) se împart în două subcategorii:

- acte care interesează direct rolul și atribuțiile Ministerului Public;

- acte subsecvente rolului și atribuțiilor Ministerului Public.

Cele din prima subcategorie se regăsesc practic printre atribuțiile Ministerului Public astfel cum sunt enumerate la art. 63 din Legea nr. 304/2004 (rep. și modif.)². Se observă astfel că, dintre toate cele opt

---

² Art. 63 - Ministerul Public exercită, prin procurori, următoarele atribuții:

a) efectuează urmărirea penală în cazurile și în condițiile prevăzute de lege și participă, potrivit legii, la soluționarea conflictelor prin mijloace alternative;

b) conduce și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare, conduce și controlează activitatea altor organe de cercetare penală;

c) sesizează instanțele judecătorești pentru judecarea cauzelor penale, potrivit legii;

d) exercită acțiunea civilă, în cazurile prevăzute de lege;

e) participă, în condițiile legii, la ședințele de judecată;

f) exercită căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești, în condițiile prevăzute de lege;

g) apără drepturile și interesele legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție, ale dispăruților și ale altor persoane, în condițiile legii;

h) acționează pentru prevenirea și combaterea criminalității, sub coordonarea ministrului justiției, pentru realizarea unitară a politicii penale a statului;

categorii de acte³ pentru care prim-procurorul este chemat să răspundă – doar prima se include în această sferă. *Practic doar despre aceste acte, efectuate în legătură cu procedura penală, putem vorbi ca de acte procedurale în sensul menționat de art. 92 alin. (3) din Regulamentul de ordine interioară al parchetelor.*

Recapitulând, în ceea ce privește activitatea procurorilor, (doar) actele emise în derularea procedurilor asociate atribuțiilor specifice Ministerului Public pot fi considerate *acte procedurale* în sensul art. 92 alin. (3) din Regulamentul de ordine interioară al parchetelor. Dintre toate acestea, conducătorul unei unități de parchet deține competență exclusivă doar pentru anumite acte, cu incidență în procedura penală. Acestea sunt singurele cu relevanță pentru problema în discuție întrucât toate celelalte acte procedurale, cuprinse în sfera art. 63 din Legea nr. 304/2004, pot fi întocmite și de procurorii cu funcții de execuție.

Exemplific dintre aceste acte⁴:

- soluționează plângerea împotriva ordonanței de reținere emisă de procuror (art. 140¹ alin. 1 C.p.p.);
- verifică legalitatea și temeinicia rechizitoriului, infirmându-l atunci când este cazul (art. 264 alin. 3, 4 C.p.p.);

---

i) studiază cauzele care generează sau favorizează criminalitatea, elaborează și prezintă ministrului justiției propuneri în vederea eliminării acestora, precum și pentru perfecționarea legislației în domeniu;

j) verifică respectarea legii la locurile de deținere preventivă;

k) exercită orice alte atribuții prevăzute de lege.

³ Categoriile de acte vizate de criteriul sistematizării prin Ordinul nr. 24/1997.

⁴ Acte cu privire la care conducătorul unei unități de parchet deține competență exclusivă de înlăptuire.

- verifică legalitatea și temeinicia rechizitoriului, înaintându-l instanței atunci când nu îl infirmă (art. 264 alin. 3, 4 C.p.p.);

- soluționează plângerile împotriva rezoluțiilor sau ordonanțelor de neîncepere a urmăririi penale, de clasare, de scoatere de sub urmărire penală ori de încetare a urmăririi penale, precum și împotriva oricăror alte acte ale procurorilor (art. 278 C.p.p.);

- se sesizează din oficiu, cenzurând astfel actele procurorilor, în temeiul disp. art. 64 alin. (3) din Legea nr. 303/2004 (rep. și modif.).

Doar aceste acte, emise de către înlocuitorul prim-procurorului parchetului de pe lângă judecătoria, au calitatea de acte procedurale ce sunt supuse controlului din partea ierarhicului superior, potrivit art. 92 alin. (3) din Regulamentul de ordine interioară al parchetelor.

Corespondența de orice fel (cu excepția cazurilor prevăzute expres la art. 264 alin. 3 și 4 C.p.p.) nu se include în sfera acestor acte procedurale: toate adresele / comunicările / etc. pe care prim-procurorul (sau înlocuitorul său) le semnează sun o expresie a funcției de reprezentare în exterior pe care conducătorul-manager o exercită.

* * *

2. Având în vedere intrarea în vigoare a Legii nr. 202/2010, se pune problema dacă procedura specială de judecată, reglementată în dispozițiile art. 320¹ C.p.p., se aplică doar cauzelor penale pendinte unde nu a fost începută cercetarea judecătorească, sau se aplică tuturor cauzelor penale, chiar dacă s-a trecut de debutul cercetării judecătorești.

Legea nr. 202/2010, intrată în vigoare în 25.11.2010, cuprinde câteva dispoziții tranzitorii.

Astfel, art. XXIV, reglementează:

- legea procesual-penală aplicabilă procedurilor de control judiciar, atunci când noua lege a intrat în vigoare după finalizarea unei anume etape procesuale (alin. 1);

- competența de judecată pentru cauzele aflate pe rol în diverse etape procesuale (alin. 2);

- competența de judecată în caz de desființare/casare cu trimitere spre rejudecare (alin. 3),

- aspecte legate de instituția recursului în interesul legii și faza de urmărire penală (alin. 4 și 5).

Ca o primă concluzie, cum procedura în discuție, reglementată de art. 320¹ C.p.p., nu are legătură cu nicio dispoziție tranzitorie, rezultă că îi este aplicabil principiul activității legii, respectiv *tempus regit actum*.

Acest principiu este și de strictă interpretare, adică presupune, pe de o parte, atât efectuarea tuturor actelor procedurale în conformitate cu legea în vigoare, cât și recunoașterea ca valabile a actelor procedurale efectuate anterior intrării în vigoare a legii noi⁵.

Mergând pe acest raționament, dacă la 25.11.2010 o cauză penală pendinte era trecută de faza de debut a cercetării judecătorești, atunci procedura specială de judecată în caz de recunoaștere a vinovăției nu poate fi aplicată pentru că activitățile anterioare intrării în vigoare rămân cât se poate de valabile. Asta și cu observația că, dispozițiile art. 15 alin. (2) teza a II-a din Constituție nu sunt incidente în speță, întrucât fac referire doar la legea penală *substanțială* și nu și la cea *procedural-penală*.

⁵ I. Neagu, *Tratat de Procedură Penală*, Ed. PRO, București, 1997, pag. 33

O astfel de interpretare, în acord formal cu legea și cu principiile ce guvernează procesul penal, *nu satisface întru totul exigențele constituționale și nici pe cele ale Convenției pentru apărarea drepturilor omului.*

Mai exact, interpretarea de mai sus, vine în contradicție cu principiul *egalității în fața legii*, consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituție, dar și cu cel al *nediscriminării*, consfințit de art. 14 din CEDO⁶.

Din redactarea textului art. 320¹ C.p.p., în interpretarea strictă *tempus regit actum*, se observă că beneficiul efectelor procedurii speciale în discuție este acordat exclusiv persoanelor aflate în curs de judecată până la debutul cercetării judecătorești, deși cele care depășiseră acest moment la intrarea în vigoare a legii noi nu au avut în mod obligatoriu vreo „contribuție culpabilă” la această „operativitate”.

Se constată deci că, acest criteriu menționat în alin. (1) al art. 320¹ C.p.p., respectiv *până la începerea cercetării judecătorești*, este determinat de o serie de elemente neprevăzute și neimputabile inculpatului. Astfel, indiferent de data comiterii unei infracțiuni, durata procesului penal depinde de factori exteriori voinței suspectului/inculpatului și care pot să întârzie soluționare cauzei (gradul de operativitate al organelor judiciare, incidente legate de îndeplinirea procedurii de citare etc.).

---

⁶ Art. 14 - Interzicerea discriminării - Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Iată de ce, un astfel de criteriu, dacă ar fi impus la modul absolut, ar fi în contradicție cu principiul egalității în fața legii / nediscriminării.

Atât în jurisprudența mai veche sau mai nouă (cazurile Belgian Linguistic-2 / 1968, Marckx vs. Belgia / 1979, Karlheinz Schmidt vs. Germania / 1994), CEDO a statuat că, o distincție făcută de stat între indivizi aflați în situații analoage, este discriminatorie dacă nu are o justificare obiectivă și rezonabilă.

Or, în ipoteza dată, trimiși sau netrimiși în judecată, indiferent de stadiul procesual al cauzei lor (dar până la rămânerea definitivă a hotărârilor judecătorești), toți suspecții/inculpații se găsesc într-o situație similară – fiind surprinși de intrarea în vigoare a legii noi, astfel încât reperul *datei de debut a cercetării judecătorești* nu are nicio semnificație în stabilirea unui tratament juridic diferențiat, întrucât depinde de factori străini conduitei lor procesuale.

Să ne imaginăm că la săvârșirea unei infracțiuni au participat două persoane. Din diverse motive, prima este cercetată și trimisă în judecată mai repede, astfel că noua lege o surprinde într-o cale de atac, în timp ce a doua a fost trimisă în judecată după data intrării în vigoare a legii noi. Această a doua persoană, care poate s-a și sustras cercetărilor, va (putea) beneficia de efectele procedurii în discuție, în timp ce prima nu, ceea ce ar presupune o inegalitate de tratament juridic.

* * *

De bună seamă această problemă se pune exclusiv în cazul situațiilor de tranzit căci, atunci când legea va fi fost de mult în aplicare, lipsind elementul intempestiv al intrării în vigoare a unei legi noi peste proceduri aflate în derulare, *nu mai poate fi vorba de criterii determinate de elemente imprevizibile.*

Nici scopul în baza căruia norma prev. de art. 320¹ C.p.p. a fost edictată nu este eludat de interpretarea de față: în mod cert, indiferent de fază, procesele nu vor întârzia prin aplicarea acestei proceduri, ba chiar vor fi simplificate în cazurile în care inculpații recunosc faptele de maniera reglementată, astfel încât administrarea pe mai departe a probelor devine inutilă, cu consecințe pozitive asupra duratei proceselor și al cuantumului cheltuielilor judiciare.

Trebuie lămurită și situația **condamnațiilor definitive**. În situația în care aceștia au comis fapta în aceleași condiții și împrejurări cu cei care sunt trimiși în judecată ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 202/2010, iar în cursul judecării au recunoscut săvârșirea, dar pentru ei procesul s-a judecat mai repede - sunt oare în drept să beneficieze de efectele acesteia?⁷

Potrivit jurisprudenței CEDO citată anterior, o distincție este discriminatorie dacă aceasta *nu are o justificare obiectivă și rezonabilă* ceea ce presupune că, fie tratamentul diferențiat ***nu urmărește un scop legitim***, fie *lipsește o relație rezonabilă de proporționalitate* între mijloacele folosite și scopul urmărit de a fi realizat.

Accelerarea soluționării proceselor, ca scop manifest al Legii nr. 202/2010, reprezintă ***un scop legitim*** în raport cu problema în discuție. Or, după rămânerea definitivă a hotărârilor judecătorești, în situația diferenței de tratament menționată, aplicarea

---

⁷ Potrivit disp. art. 320¹ alin. (1) și (7) C.p.p. astfel modificat, dacă până la începerea cercetării judecătorești în cauză inculpatul recunoaște săvârșirea faptelor reținute în actul de sesizare – instanța va pronunța condamnarea acestuia, care beneficiază de reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege, în cazul pedepsei închisorii, și de reducerea cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege, în cazul pedepsei amenzii.

disp. art. 320¹ C.p.p. ar presupune sesizarea instanțelor cu noi proceduri – aspect ce ar contraveni scopului legii. Deci, în raport cu această etapă postcondamnatorie, diferența de tratament se justifică și nu încalcă art. 14 din CEDO.

Concluzie.

Procedura specială de judecată, reglementată în dispozițiile art. 320¹ C.p.p., ar trebui să se aplice nu doar cauzelor penale pendinte unde nu a fost începută cercetarea judecătorească mai târziu de 25.11.2010, ci tuturor cauzelor penale nedefinitiv judecate, indiferent când a avut loc debutul cercetării judecătorești.

CONCURSUL ÎNTRE INFRAACȚIUNEA DE ULTRAJ ȘI INFRAACȚIUNEA DE SFIDARE A ORGANELOR JUDICIARE

Constantin Sima

Procuror șef serviciu la
Parchetul de pe lângă
Înalta Curte de Casație și Justiție

The conduct of a person who, by means of words or gestures, threatens the physical integrity of a judge, prosecutor or criminal investigation officer has been incriminated by means of Government Emergency Ordinance no 198/December 4th, 2008, as “*defying the judicial bodies*”.

This new offence has been created due to the fact that the actions prejudicing the activity of the justice system, which affect the public image of the judicial bodies, have become more frequent.

Considering the fact that there are opinions stating that *defying the judicial bodies* and the *outrage* should be viewed as different offences, it is necessary to make a parallel comparison between the two offences.

1. Sub denumirea de „*sfidare a organelor judiciare*”, prin O.U.G. nr. 198 din 4 decembrie 2008 a fost incriminată conduita persoanei care prin cuvinte sau gesturi amenință integritatea fizică a unui judecător, procuror sau organ de cercetare penală.

Justificarea noii incriminări constă în aceea că au devenit tot mai numeroase faptele care aduc atingere activității justiției care afectează imaginea publică a organelor judiciare¹.

Având în vedere că în practică s-a ridicat problema reținerii infracțiunii de sfidare a organelor judiciare în concurs cu infracțiunea de ultraj este necesară o examinare în paralel a celor două incriminări.

2. Obiectul juridic al infracțiunii de sfidare a organelor judiciare îl constituie relațiile sociale referitoare la activitatea de îndeplinire a justiției, în timp ce în cazul infracțiunii de ultraj, obiectul juridic este format de relațiile sociale referitoare la respectul datorat autorității de stat.

Îndeplinirea justiției implică exercițiul autorității de stat, de unde rezultă că, în principiu, organele judiciare pot fi subiecți atât ai infracțiunii de ultraj, cât și ai infracțiunii de sfidare a organelor judiciare.

3. Obiectul material lipsește în cazul ambelor infracțiuni cu excepția formelor agravate prevăzute de art. 239 alin. (3) și (4) C.p.².

4. Subiect activ poate fi orice persoană, atât la infracțiunea de ultraj, cât și la infracțiunea de sfidare a organelor judiciare, cu precizarea că, în cazul acesteia din urmă, trebuie să fie o persoană care participă sau asistă la desfășurarea unei proceduri judiciare.

---

¹ **Petre Dungan**, *O nouă incriminare*, Revista de drept penal, nr. 2/2009, p. 22;

² **Tudorel Toader**, *Drept penal român, partea specială*, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 242.

În cazul ambelor infracțiuni **subiect pasiv principal** este statul care asigură autoritatea înfăptuirii justiției, ca formă de exercitare a puterii în stat, solemnitatea procedurilor judiciare, prestigiul magistraților și organelor de cercetare penală.

Subiect pasiv secundar în cazul infracțiunii de ultraj poate fi orice persoană care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, în care este inclusă sfera mai extinsă a organelor judiciare.

În cazul infracțiunii prevăzute de art. 272¹ subiect pasiv poate fi numai judecătorul, procurorul sau organul de cercetare penală.

5. Latura obiectivă a infracțiunii de sfidare a organelor judiciare constă în întrebuițarea de cuvinte insultătoare ori gesturi obscene sau amenințătoare la adresa integrității fizice a unui judecător, a unui procuror sau organ de cercetare penală.

În cazul variantei incriminate în art. 272¹, teza I, cuvinte insultătoare, gesturi obscene sau amenințătoare trebuie să aparțină unor persoane care participă sau asistă la o procedură desfășurată în cadrul uneia dintre cele două faze ale procesului penal: urmărirea penală sau judecata.

Latura obiectivă a infracțiunii de ultraj constă în amenințare, lovire sau orice acte de violență, vătămare corporală sau vătămare corporală gravă.

Așadar, diferența este evidentă: pe de o parte avem cuvinte insultătoare ori gesturi obscene sau amenințătoare (sfidarea organelor judiciare), pe de altă parte avem amenințare, lovire sau orice acte de violență, vătămare corporală, vătămare corporală gravă.

În ceea ce privește momentele în care sunt săvârșite, situația este identică: în timpul exercitării

autorității de stat ori pentru fapte îndeplinite în exercițiul autorității de stat, în cazul ultrajului sau în timpul desfășurării unei proceduri în fața instanței sau organului de urmărire penală, ori ulterior acesteia, pentru fapte îndeplinite în exercițiul funcției, în cazul sfidării organelor judiciare.

6. Latura subiectivă presupune săvârșirea infracțiunii cu intenție directă sau indirectă în cazul ambelor infracțiuni.

7. În fapt, prin incriminarea faptelor de sfidare a organelor judiciare legiuitorul a dorit să suplinească ceea ce fusese înlăturat din infracțiunea de ultraj prevăzută de art. 239 alin. (1): Insulta, calomnia sau amenințarea săvârșite nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă ... .

Textul actual al art. 239 alin. (1) incriminează numai amenințarea săvârșită nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă, nu și insulta.

Din acest motiv, legiuitorul a înțeles să completeze mijloacele de apărare a relațiilor sociale referitoare la respectul datorat autorității de stat, în genere și justiției, în special a imaginii organelor judiciare.

În practică s-a ridicat problema dacă infracțiunea de sfidare a organelor judiciare prevăzută de art. 272¹ C.p. poate fi reținută în concurs cu infracțiunea de ultraj prevăzută de art. 239 alin. (1) și (5) C.p.

În principiu, cele două infracțiuni fiind prevăzute în capitole diferite pot fi reținute în concurs, în măsura în care faptele incriminate nu se suprapun.

În acest sens s-a pronunțat o bună parte a jurisprudenței.

Fapta inculpatului de a refuza să dea curs solicitării organelor de poliție de a-i însoți la postul de poliție și de a adresa injurii acestora constituie infracțiunea de sfidare a organelor judiciare.³

De asemenea, fapta inculpaților de a profera injurii și amenințări la adresa polițiștilor care încercau să stopeze escaladarea conflictului dintre inculpați și partea vătămată, constituie infracțiunea prevăzută de art. 272¹ C.p.⁴.

Tot astfel, fapta inculpaților de a refuza să părăsească barul și de a adresa injurii și amenințări cu moartea polițiștilor veniți să stabilească ordinea, constituie infracțiunea prevăzută de art. 272¹ C.p.⁵.

O instanță de control judiciar⁶ a reținut că dispozițiile art. 272¹ C.p. incriminează întrebuițarea de cuvinte insultătoare, ori gesturi obscene sau amenințătoare la adresa integrității fizice a unui judecător, procuror sau organ de cercetare penală, de către o persoană care participă sau asistă la o procedură judiciară care se desfășoară în fața instanței sau organului de urmărire penală. Astfel, faptele inculpaților constând în insultarea și amenințarea lucrătorilor de poliție anterior declanșării procedurilor judiciare, nu întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii de sfidare a organelor judiciare prev. de art. 272¹ C.p.

---

³ Tribunalul Dolj, secția penală, decizia nr. 181 din 03 mai 2010, nepublicată.

⁴ Tribunalul Dolj, secția penală, decizia penală nr. 48 din 03 februarie 2010, (nepublicată).

⁵ Tribunalul Dolj, secția penală, decizia penală nr. 215 din 07 iunie 2010.

⁶ Curtea de Apel Craiova, secția penală, decizia nr. 563 din 17 mai 2010.

În ceea ce privește concursul de infracțiuni, aceeași instanță de control judiciar⁷, într-o altă cauză s-a pronunțat că poate fi reținut concursul real între infracțiunea de ultraj prev. de art. 239 C.p. și infracțiunea de sfidare a organelor judiciare prev. de art. 272¹ C.p., neputând fi vorba de un concurs de texte.

Pluralitatea de infracțiuni definește situația în care o persoană care a săvârșit mai multe infracțiuni înainte de fi fost trasă la răspundere și sancționată pentru vreuna dintre ele sau a săvârșit din nou o infracțiune după ce a intervenit o hotărâre de condamnare definitivă⁸.

În afara acestui gen de pluralitate de infracțiuni denumită în doctrină pluralitate reală, pentru că se referă la două sau mai multe fapte, există și o pluralitate aparentă sau formală, în situația în care o singură faptă este prevăzută ca infracțiune de două sau mai multe dispoziții din aceeași lege sau din legi diferite, avându-se impresia că s-a săvârșit o pluralitate de infracțiuni. În acest caz se aplică numai o singură normă de drept penal care va fi aceea din legea socială dacă aceasta vine în concurs cu codul penal sau dispoziția cea mai corespunzătoare cazului concret, dacă normele incriminatoare sunt cuprinse în aceeași lege.⁹

În caz de pluralitate aparentă nu avem mai multe infracțiuni deoarece nu există mai multe fapte care să prezinte autonomie infracțională ca o singură faptă, o singură infracțiune.

---

⁷ Curtea de Apel Craiova, secția penală, decizia nr. 1235 din 2 noiembrie 2010.

⁸ **A. Filipaș**, *Pluralitatea de infracțiuni*, în lucrarea **V. Dongoroz și colab.**, *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. I, ediția a II – a, Editura Academiei Române și Editura All Beck, București, 2003, p. 227.

⁹ **G. Antoniu, C. Bulai, Gh. Chivulescu**, *Dicționar juridic penal*, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1976, p. 72.

În aceste condiții, ce text incriminator se aplică?

În doctrină s-au cristalizat două principii de identificare a textului aplicabil: principiul indivizibilității în cazul infracțiunilor complexe și principiul specialității în cazul concursului de texte.

Potrivit primului principiu incriminarea specială derogă de la incriminarea generală, iar potrivit celui de-al doilea principiu se aplică textul care conține incriminarea specifică a faptei săvârșite.¹⁰

În cazul infracțiunii de sfidare a organelor judiciare, dacă fapta se limitează la conținutul acestei infracțiuni, adică la cuvinte insultătoare, gesturi obscene sau amenințătoare, constituie infracțiunea prevăzută de art. 272¹ C.p.

Dacă fapta cuprinde alături de elementul material al infracțiunii de sfidare a organelor judiciare și elementul material al infracțiunii de ultraj prevăzută de art. 239 C.p. va fi aplicabil acest din urmă text, în măsura în care cele două elemente materiale se suprapun.

Dacă infracțiunea de sfidare a organelor judiciare se referă la cuvinte sau gesturi insultătoare, acestea exced elementului material al infracțiunii de ultraj și se va reține pluralitatea reală de infracțiuni.

Această soluție se impune și pe cale de interpretare a intenției legiuitorului care, prin adoptarea noului text incriminator a dorit să completeze incriminarea ultrajului cu elemente care lipseau, „cuvinte insultătoare ori gesturi obscene sau amenințătoare” adresate însă nu tuturor funcționarilor publici care îndeplinesc funcții ce implică exercițiul autorității de stat, ci judecătorilor, procurorilor și organului de cercetare penală, în cadrul unor proceduri care se desfășoară în fața instanței de judecată sau organului de urmărire penală.

---

¹⁰ A. Filipaș, *op. cit.*, p. 231.

Iată de ce putem considera infrațiunea de sfidare a organelor judiciare ca o formă a infrațiunii de ultraj destinată să protejeze activitatea organelor judiciare.

În concluzie, dacă elementele materiale ale celor două infrațiuni se suprapun, se va reține pluralitate aparentă de infrațiuni, iar dacă elementele materiale se diferențiază se va reține pluralitate reală de infrațiuni.

**PROBLEME DE PRACTICĂ NEUNITARĂ ÎN
SOLUȚIONAREA CAUZELOR PRIVIND
INFRAȚIUNI SILVICE**

Alexandra Mihai

Procuror la
Parchetul de pe lângă
Înalta Curte de Casație și Justiție

The author attempts to find a unitary opinion for the cases of forest offences tried as repeated offences and the cases of outrage against forest authorities, which generated contradictory opinions.

Se solicită de către Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Galați, pentru procurorii din cadrul Parchetului de pe lângă Judecătoria Focșani, clarificarea a două probleme de drept:

1. Anularea proceselor-verbale de contravenție (întocmite de organele silvice), de către instanța de judecată, în cazul condamnării inculpaților pentru infracțiunile prevăzute de art. 108 alin. (1) lit. b) și art. 110 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 46/2008.

2. Încadrarea juridică corespunzătoare a faptei de lovire sau alte violențe exercitată asupra pădurarului, ca infracțiune de „ultraaj” prevăzută de art. 239 C.p. sau ca infracțiune prevăzută de art. 41 alin. (1) din O.U.G. nr. 59/2000, având în vedere consecințele care decurg în planul efectuării urmăririi penale.

* * *

1. Potrivit art. 108 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 46/2008, Codul silvic, cu modificările și completările ulterioare, „tăierea, ruperea, distrugerea, degradarea ori

scoaterea din rădăcini, fără drept, de arbori, puieți sau lăstari din fondul forestier național și din vegetația forestieră situată pe terenuri din afara acestuia, indiferent de forma de proprietate, constituie infracțiune silvică și se sancționează, după cum urmează:

a) cu închisoare de la 6 luni la 4 ani sau cu amendă, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 5 ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data constatării faptei;

b) cu închisoare de la 6 luni la 4 ani, dacă valoarea prejudiciului produs este mai mică decât limita prevăzută la lit. a), dar fapta a fost săvârșită de cel puțin două ori în interval de 1 an, iar valoarea cumulată a prejudiciului produs depășește limita prevăzută la lit. a);

c) cu închisoare de la 2 ani la 6 ani, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 20 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data constatării faptei;

d) cu închisoare de la 4 ani la 16 ani, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 50 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, la data constatării faptei.

(2) Maximul pedepselor prevăzute la alin. (1) se majorează cu 3 ani, în cazul în care faptele au fost săvârșite în următoarele împrejurări:

a) de două sau mai multe persoane împreună;

b) de o persoană având asupra sa o armă sau o substanță narcotică ori paralizantă;

c) în timpul nopții;

d) în pădurea situată în arii naturale protejate de interes național.”

și art.110:

„(1) Furtul de arbori doborâți sau ruți de fenomene naturale ori de arbori, puieți sau lăstari care au

fost tăiați ori scoși din rădăcini, din păduri, perdele forestiere de protecție, din terenuri degradate care au fost ameliorate prin lucrări de împădurire și din vegetația forestieră din afara fondului forestier național, precum și al oricăror altor produse specifice ale fondului forestier național constituie infracțiune și se sancționează după cum urmează:

a) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă valoarea materialului lemnos sustras este de 5 până la 20 de ori inclusiv mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior;

b) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani, dacă fapta a fost săvârșită de cel puțin două ori în interval de un an, iar valoarea cumulată a materialului lemnos depășește valoarea prevăzută la lit. a);

c) cu închisoare de la 2 ani la 6 ani, dacă valoarea materialului lemnos sustras este de peste 20 până la 50 de ori inclusiv mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior;

d) cu închisoare de la 4 ani la 16 ani, dacă valoarea materialului lemnos sustras depășește de 50 de ori prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior.

(2) Maximul pedepselor prevăzute la alin. (1) se majorează cu 3 ani în cazul în care faptele au fost săvârșite în următoarele împrejurări:

a) de două sau mai multe persoane împreună;

b) de o persoană având asupra sa o armă sau o substanță narcotică ori paralizantă;

c) în timpul nopții;

d) în pădurea situată în arii naturale protejate de interes național.”

Se poate observa din textele redat că faptele prevăzute la art. 108 alin. (1), în condițiile descrise la lit. b) și art. 110 alin. (1) lit. b) sunt limitate de valoarea prejudiciului prevăzut la lit. a), dar și de repetarea, pe parcursul unui an, a cel puțin două acțiuni incriminate de lege.

În raport de repetabilitatea faptei și de prejudiciul prevăzut de lege, altul decât cel cerut la lit. a), se conturează existența infrațiunii. Constatarea faptei, de cel puțin două ori într-un an, se realizează prin procesele-verbale (de constatare a contravențiilor), în condițiile art. 26 alin. (1) și prevăzut în art. 8 din Legea nr. 171/2010 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor silvice.

Aspectele civile ale cauzei sunt complexe, rezolvarea instanței fiind, cel puțin dubitativă. Astfel, instanța penală¹, poate conform art. 14 C.p.p., să realizeze repararea în natură prin: restituirea lucrului, restabilirea situației anterioare săvârșirii infrațiunii și, respectiv, desființarea totală sau parțială a unui înscris. Enumerarea nu este limitativă admitând posibilitatea reparării pagubei prin orice alt mijloc. Art. 14 alin. (3) lit. b) C.p.p. arată că în măsura în care repararea în natură nu este cu putință, ea urmează a se realiza prin plata unei despăgubiri bănești.

Din conținutul expres al normei și din modul de redactare rezultă că despăgubirea bănească este un mijloc subsidiar de reparație. Referitor la desființarea totală sau parțială a unui înscris, în literatura de specialitate s-a

---

¹ Nicolae Volonciu, *Tratat de procedură penală*, vol. I, Ed. Paideia

arătat că aceasta este o modalitate de reparare atunci când înscrisul a fost plăsmuit sau alterat².

Astfel, doctrina³ dă ca exemplu, cazul falsificării unui testament, situație în care moștenitorul poate fi repus în drepturile din care a fost decăzut, ca urmare a falsului săvârșit, prin desființarea totală sau parțială a testamentului falsificat.

Procesele-verbale de contravenție, în cazul prezentat, atestă împrejurări reale și, în plus, respectă condițiile de formă, fără a oferi motive de anulare (desființare totală). Fiecare proces-verbal are prezumția de temeinicie, întrucât este încheiat de către un agent constatat, reflectând adevărul, în condițiile în care a fost legal întocmit, iar sancțiunea legal aplicată. Așadar, fiecare dintre cele două fapte care alcătuiesc conținutul constitutiv al infracțiunii prevăzută de art. 108 alin. (1) lit. b) din Legea nr.46/2008 constituie o contravenție care se sancționează contravențional, potrivit unei proceduri și unor reguli cuprinse într-o reglementare specială la care am făcut referire.

Este, în esență, încriminată repetabilitatea faptei care are altă finalitate, respectiv declanșarea procesului penal. Totodată, este evident faptul că este greșită anularea proceselor-verbale și desființarea lor în întregime, întrucât fiecare dintre aceste înscrisuri atestă săvârșirea unei fapte care întrunește conținutul unei contravenții sancționate corespunzător.

---

² Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român – Partea generală, vol. V, Ediția a II-a, Editura All Beck și Editura Academiei Române, București, 2003;

Vintilă Dongoroz, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român*, Partea generală, vol. I, Ed. Academia Republicii Socialiste România, București, 1975.

³ **Ion Neagu**, *Tratat de procedură penală*, Parte generală, Universul Juridic, București, 2008.

În plus de aceasta, fiecare dintre cele două procese-verbale de contravenție probează împrejurări de fapt care dacă se disipă, au ca efect principal lipsa elementului material al laturii obiective a infracțiunii, după cum relevă procurorii din cadrul Parchetului de pe lângă Judecătoria Focșani, deși aceasta este o explicație ulterioară, care se face la momentul aprecierii întregului material probator.

Referitor la sancționarea dublă a inculpatului evidențiată de către o parte a procurorilor, consider că deși Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat criteriile pentru care fapta sancționată contravențional, potrivit legislației interne, are caracter penal în sensul art. 6⁴ din C.E.D.O. și că aparent toate trei⁵ conduc la calificarea unei fapte ca fiind penală, incriminată în situația de față, domeniul contravențional este unul situat în afara sferei penalului, regimul juridic fiind unul diferit, iar sancțiunea aplicată are un caracter preventiv și sancționator.

Este de remarcat faptul că, deși în cauza Anghel împotriva României, Curtea a constatat că procedura contravențională, reglementată de O.G. nr. 2/2001, poate fi asimilată procedurii penale din perspectiva art. 6 din Convenție, trebuie totuși reținută ideea potrivit căreia referirea Curții s-a făcut la întreaga procedură contravențională care a făcut obiectul cauzei. Față de acest aspect rezultă indubitabil că nu putem rezuma concluziile Curții doar la procesul-verbal contravențional, înscris cu valoare probatorie.

---

⁴ - calificarea faptei în dreptul intern,
- natura faptei,
- natura și gravitatea sancțiunii

⁵ Cauza Anghel împotriva României, 4 octombrie 2007

Dealtfel, nu procedura contravențională este în discuție, ci tocmai acest înscris care se bucură de prezumția de legalitate și temeinicie.

De asemenea, potrivit procedurii contravenționale, împotriva fiecărui proces-verbal se poate introduce plângere (art. 31 alin. 1 din O.G. nr. 2 din 12 iulie 2001 privind regimul juridic al contravențiilor), instanța civilă putând dispune anularea sau menținerea lui.

Aplicarea sancțiunii penale după soluționarea întregii cauze este justă, așa cum și aplicarea fiecărei sancțiuni contravenționale, în raport de fiecare contravenție constatată, este corectă. Nelegal și injust ar fi fost aplicarea unei duble sancțiuni penale sau contravenționale pentru aceeași faptă. În mod evident, din speța prezentată se deduce că fiecare faptă distinctă este contravenție și că devine infracțiune după ce se consumă și ce-a de-a doua acțiune, specificată în text.

Nelămurirea apare atunci când, soluționând și latura civilă a procesului penal, instanța de judecată penală dispune anularea proceselor-verbale de contravenție, practic de constatare a faptelor.

Concluzia este aceea că procesele-verbale de contravenție, valabil încheiate, trebuie să fie menținute, iar față de soluțiile diferite date de instanțele de judecată, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Galați, poate, să sesizeze Secția judiciară din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție pentru a fi promovat un recurs în interesul legii, de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Potrivit⁶ art. 330⁵ C.pr.civ., „recursul în interesul legii este admisibil dacă se face dovada că

---

⁶ Modificat prin art. 33 din Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor (mica reformă).

problemele de drept care formează obiectul judecării au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești irevocabile, care se anexează cererii.”

2. Referitor la cea de-a doua problemă:

Art. 239 C.p.p.⁷ care reglementează infracțiunea de „ultraj” conține indiscutabil toate faptele de lovire și de vătămare a integrității corporale sau a sănătății, conținute în art. 180 - 183 C.p., executate contra funcționarului public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercițiul funcției ori pentru fapte îndeplinite în exercițiul funcției.

La art. 239¹ sunt reglementate cazurile speciale de pedepsire rezumate la soțul sau rudele apropiate ale

---

⁷ Art. 239 C.p.: *Ultrajul* „(1) Amenințarea săvârșită nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă contra unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercițiul funcției ori pentru fapte îndeplinite în exercițiul funcției, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Lovirea sau orice acte de violență, săvârșite împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercițiul funcției ori pentru fapte îndeplinite în exercițiul funcției, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

(3) Vătămarea corporală, săvârșită împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercițiul funcției ori pentru fapte îndeplinite în exercițiul funcției, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 6 ani.

(4) Vătămarea corporală gravă, săvârșită împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercițiul funcției ori pentru fapte îndeplinite în exercițiul funcției, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani.

(5) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) – (4) sunt săvârșite împotriva unui judecător sau procuror, organ de cercetare penală, expert, executor judecătoresc, polițist, jandarm ori militar, limitele pedepsei se majorează cu jumătate.

subiectului pasiv indicat la art. 239 C.p. De asemenea, se poate observa în ambele texte că nu există o agravantă pentru cazurile în care subiectul pasiv este o persoană din cadrul personalului silvic. Sunt alte circumstanțe, dar acestea care interesează speța nu sunt prezente.

Față de această situație, având în vedere că dispozițiile din legea specială, respectiv din art. 41 alin. (1) și (2) din O.U.G nr. 59/2000, privind statutul personalului silvic sunt similare, inclusiv cazurile speciale de pedepsire de la art. 239¹ C.p. fiind prezente în conținutul art. 41 alin. (2) (din O.U.G. nr. 59/2000), consider că infracțiunea din legea specială trebuie raportată la infracțiunea de „ultraj” din legea generală, chiar dacă limitele de pedeapsă nu sunt identice. Nu este un impediment. De asemenea, celelalte condiții sunt îndeplinite, iar calitatea persoanelor care au pregătire de specialitate silvică de a avea aptitudinea de a fi funcționar public, este îndeplinită conform art. 147 și 145 C.p..

Neclaritatea Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Galați transpare față de problematica pe care o ridică efectuarea urmăririi penale.

Soluția la problema ridicată este aceea că infracțiunea conținută în legea specială, respectiv O.U.G. nr. 59/2000 se raportează la infracțiunea din legea generală, Codul penal. Astfel, în cazul infracțiunilor în discuție, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu pentru toate formele, iar judecata în primă instanță revine judecătorei. Deosebirea apare, în cazul infracțiunii de ultraj, pentru care urmărirea penală se efectuează de către procuror, potrivit art. 209 alin. (3) C.p.p.

Având în vedere raportarea la infracțiunea din legea generală care trebuie făcută, pe cale de consecință se deduce faptul că și în cazul infracțiunii din O.U.G. nr. 59/2000, urmărirea penală se efectuează obligatoriu de

către procuror. Este o singură acțiune penală, pentru o singură infracțiune. Nu sunt două infracțiuni alăturate, iar încadrarea juridică va cuprinde mențiunea celor două infracțiuni. În concluzie este inadmisibilă scindarea acțiunii penale, astfel încât pentru o singură faptă să se desfășoare urmărirea penală efectuată obligatoriu de către procuror și, respectiv, efectuarea ei să aparțină organelor de cercetare penală, procurorul exercitând numai supravegherea.

Reamintesc că, atât infracțiunile din partea specială a Codului penal, cât și infracțiunile din legile speciale alcătuiesc partea specială a dreptului penal⁸. Încadrarea juridică corectă este necesară pentru a aplica normele penale speciale, în multitudinea și varietatea cazurilor concrete. Codul penal rămâne singura lege penală, celelalte legi speciale, având un caracter nepenal cu unele reglementări cu caracter penal. Dispozițiile din partea specială a codului se aplică și infracțiunilor prevăzute în legi speciale, dacă nu sunt contradictorii. Aceasta derivă din aplicarea art. 362 C.p. care dispune că normele din partea generală a acestei legi penale se aplică și faptelor sancționate penal prin legi speciale, afară de cazul când legea nu dispune altfel. Rezultă că incriminările anumitor fapte din legile speciale sunt subordonate dispozițiilor din partea generală a codului penal, afară de cazul când ar conține norme derogatorii.

În consecință, Codul penal și infracțiunile din legile speciale se completează și, fără îndoială, o calificare corectă a faptei dedusă prezentei note de studiu se face prin raportare la infracțiunea corespunzătoare din Codul penal.

---

⁸ **Octavian Loghin, Tudorel Toader**, *Drept penal român*, Partea specială, Casa de Editură și Presă Șansa, București, 1994

Cât privește aptitudinea procurorului de a efectua urmărirea penală în cauza în care fapta săvârșită are încadrarea juridică analizată mai sus, respectiv art. 41 alin. (2) raportat la art. 239 alin. (1) și (2) C.p., aceasta este legitimă, conform interpretării, sistematice și logice (raționale).

Interpretarea sistematică⁹ rezidă în lămurirea înțelesului unei norme juridice prin corelarea acesteia cu alte dispoziții aparținând aceleiași ramuri de drept sau altor ramuri de drept. Cu alte cuvinte, chiar dacă art. 209 C.p.p. dispune numai în cazul efectuării urmăririi penale obligatorii pentru infracțiunea de „ultraaj”, prin corelarea acesteia cu infracțiunea din legea specială, se dă eficiență normei conținute în art. 209 alin. (3) C.p.p. și în cazul infracțiunii prevăzute de art. 41 alin. (2) din O.U.G. nr. 59/2000.

De asemenea, argumentul „*a fortiori*”¹⁰, întărește ideea enunțată mai sus și o și explicitează. Astfel, dacă legea permite mai mult, ea permite și mai puțin.

Folosind acest raționament, se poate răspunde pe deplin la ce-a de a doua problemă de drept relevantă de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Galați, chiar dacă O.U.G. nr. 59/2000 nu conține norme juridice care să prevadă expres că urmărirea penală se efectuează obligatoriu de procuror.

Totodată, din analiza art. 209 alin. (2) și (3), se deduce că urmărirea penală este obligatoriu să fie efectuată de procuror în cazul infracțiunilor prevăzute expres, iar în cazul celorlalte infracțiuni nu este o condiție obligatorie. Se dă eficiență, astfel, art. 209 alin. (2) C.p.p. conform căruia „procurorul poate să efectueze

---

⁹ **Ion Neagu**, *Tratat de procedură penală – Partea generală*, Editura Universul Juridic, 2008.

¹⁰ **Ion Neagu**, *op. cit.*

orice acte de urmărire penală în cauzele pe care le supraveghează”, dispoziții din care rezultă că procurorul poate efectua urmărirea penală, dacă va considera necesar, sau numai o parte a actelor de urmărire penală.

Concluzia este aceea că, pentru faptele de amenințare, lovire etc. exercitate asupra membrilor personalului silvic aflați în exercițiul atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu acestea, fapte încadrate la art. 41 alin. (2) din O.U.G. nr. 59/2000 raportat la art. 239 alin. (1), (2) C.p., urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de procuror, cu argumentele mai sus prezentate.

**VALORIFICAREA ÎN PLANUL SOLUȚIILOR
ADOPTATE ÎN CAZUL INFRAȚIUNII DE
UCIDERE DIN CULPĂ A CONCLUZIILOR UNEI
EXPERTIZE CRIMINALISTICE SAU, DUPĂ CAZ,
A UNEI EXPERTIZE TEHNICE AUTO**

Ion Bunescu

Procuror la

Parchetul de pe lângă

Înalta Curte de Casație și Justiție

The author seeks to delineate the technical and forensic expertise to clarify both their scopes.

Din examinarea practicii judiciare pronunțată de instanțele de judecată de pe raza Curții de Apel Craiova, în materia probatoriului administrat în cazul infracțiunilor săvârșite din culpă (art. 178 C.p.), s-a constatat că acestea au o viziune diferită în privința valorificării acestui tip de expertiză, astfel:

- Instanțele locale și Tribunalul Dolj în mod constant în cazul infracțiunilor analizate au valorificat la adoptarea soluțiilor concluziile unei **expertize tehnice auto** prin care s-a stabilit dinamica producerii accidentului;

- Curtea de Apel Craiova a avut o practică neunitară: unele complete de judecată au acceptat ca mijloace de probă expertize tehnice auto, în timp ce alte instanțe au evidențiat că împrejurările în care s-a produs un eveniment rutier, legal, pot fi stabilite **numai** prin concluziile unei expertize criminalistice care să stabilească dinamica producerii accidentului.

Argumentul invocat în susținerea acestei din urmă opinii este că dispozițiile legale care le reglementează

activitatea de expertiză criminalistică sunt H.G. nr. 368/2009, O.G. nr. 75/2000 și Decizia nr. 25/2008 a conducerii I.N.E.C. Potrivit acestor reglementări, prima expertiză în materie a accidentelor de trafic rutier se efectuează **numai** în laboratoarele de expertiză criminalistică din subordinea I.N.E.C.

*

* *

Cadru legislativ

a) I.N.E.C. își desfășoară activitatea în baza H.G. nr. 368 din 3 iulie 1998 (când a fost înființat prin transformarea și reorganizarea Laboratorului Central de Expertiză Criminalistică datând din anul 1958) modificată prin H.G. nr. 458 din 15 aprilie 2009 și Ordinul Ministrului Justiției nr. 441/C/1999.

Potrivit art. 1 din H.G. nr. 368/1998, I.N.E.C. este instituție publică cu personalitate juridică subordonată Ministerului Justiției și Libertăților Cetățenești.

b) prin O.G. nr. 2 din 21 ianuarie 2000, aprobată prin Legea nr. 156/2002 și modificată prin Legile nr. 37 și 178 din 2009 s-a prevăzut modul de organizare a activității de **expertiză tehnică judiciară** și extrajudiciară.

Potrivit art. 4 din actul normativ menționat, în scopul coordonării și îndrumării, din punct de vedere administrativ și metodologic, precum și al controlului activității de expertiză judiciară, **în cadrul Ministerului Justiției și Libertăților Cetățenești funcționează Biroul central pentru expertize tehnice judiciare.**

În cadrul tribunalelor funcționează birouri locale pentru expertize judiciare tehnice și contabile.

Conform art. 1 alin. (2) din O.G. nr. 2/2000, expertul tehnic judiciar este **expert oficial** și poate fi numit de organele de urmărire penală, de instanțele

judecătorești sau de alte organe cu atribuții jurisdicționale pentru efectuarea de expertize tehnice judiciare.

Potrivit art. 2 din aceeași ordonanță, expertiza tehnică efectuată, din dispoziția organelor de urmărire penală sau instanțelor de judecată, **în vederea lămuririi unor fapte sau împrejurări ale cauzei**, constituie expertiză tehnică judiciară.

Dispozițiile art. 17 ale acestei ordonanțe, precizează, printre altele, că organul îndreptățit să dispună efectuarea expertizei tehnice indică prin încheiere sau ordonanță, **obiectul expertizei și întrebările la care trebuie să răspundă** expertul sau după caz specialistul.

În sfârșit, potrivit art. 41, dispozițiile prezentei ordonanțe nu sunt aplicabile în situația în care expertiza urmează să fie efectuată de un serviciu medico-legal, de I.N.E.C. sau de un laborator de expertiză criminalistică, precum și de orice alt institut de specialitate.

Pe de altă parte, potrivit art. 3 din H.G. nr. 368/1998, astfel cum a fost modificată prin H.G. nr. 458 din 15 aprilie 2009 și publicată în Monitorul Oficial nr. 276 din 28 aprilie 2009, I.N.E.C. are ca obiect efectuarea **expertizelor criminalistice**.

Expertiza criminalistică reprezintă actul procesual prin care se efectuează o cercetare științifică a probelor materiale **destinată identificării** persoanelor, obiectelor, substanțelor, fenomenelor sau evenimentelor, stabilirii anumitor proprietăți, modificări de formă, aspect, conținut ori structură, precum și a mecanismului producerii acestora.

Conform art. 1 alin. (1) din O.G. nr. 75/2000 și Legii nr. 488/2002, expertizele criminalistice se efectuează de experți oficiali în institutele și laboratoarele de expertiză criminalistică, înființate potrivit legii.

Printre problemele pe care le poate elucida în cadrul expertizei criminalistice auto enumerăm :

- determinarea dinamicii accidentului după urmele create în câmpul infrațional, ce presupune o derulare a evenimentului rutier, așa cum rezultă din interpretarea tuturor probelor administrate în cauză;
- stabilirea vitezei de deplasare după urmele de frânare, după amplitudinea deformărilor, distanța de proiectare a victimei etc.;
- direcția sau direcțiile de deplasare după urmele de deplasare;
- stabilirea locului impactului;
- stabilirea poziției autovehiculului sau victimei în momentul impactului;
- stabilirea spațiului parcurs de victimă sau autovehicul până în momentul impactului;
- stabilirea momentului apariției stării de pericol;
- identificarea generică sau individuală a obiectului creator al urmelor de pneuri sau a genului de autovehicul în cazul evenimentelor rutiere cu fugă de la locul faptei;
- identificarea individuală a autovehiculului în cazul accidentelor rutiere cu fugă de la locul faptei prin examinarea comparativă a peliculelor de vopsea, examinarea comparată a fragmentelor și cioburilor găsite la locul faptei.

Multidisciplinaritatea și problematica examinărilor transcend uneori aspectele pur tehnice auto. Pe lângă acestea expertiza criminalistică poate viza și aspecte traseologice (urme), fizico-chimice la care se pot adăuga aspecte medico-legale.

Problema pusă în discuție este dacă organele judiciare sau instanțele de judecată în cazul infrațiunii de ucidere din culpă prevăzută de art. 178

alin. (2) C.p., pentru soluționarea cauzelor, vor dispune și valorifica concluziile unei expertize tehnice auto, ori, în mod obligatoriu, aceasta se va efectua numai pe baza concluziilor unei expertize criminalistice?

De la început, trebuie precizat că **legiuitorul nu a prevăzut în cuprinsul legilor susmenționate vreo prioritate în favoarea uneia sau alteia dintre cele două tipuri de expertize.**

Pe de altă parte, observând problemele pe care le poate rezolva o expertiză criminalistică auto, parte dintre acestea fiind menționate deja, observăm că, pe lângă determinarea dinamicii accidentului, stabilirea vitezei și a direcției de deplasare, a locului impactului, poziției autovehiculului etc., aspecte care pot face obiectul și unei **expertize tehnice auto, expertiza criminalistică prezintă un câmp mult mai larg de investigare și identificare generică sau individuală a autovehiculului, de exemplu, care a părăsit locul accidentului, printre altele, pe baza urmelor de păr, vopsea, cioburi, scurgeri de lichide, prin examinări traseologice și fizico-chimice, pot servi la identificarea autovehiculului, inclusiv după urmele prezentate pe corpul victimei, ceea ce conferă acestei expertize și un caracter multidisciplinar.**

Prin urmare, **în vederea stabilirii expertizei necesară în cauză**, organul judiciar trebuie să țină seama, printre altele, de natura problemelor ce urmează să fie lămurite prin expertiză.

Revenind la problematica pusă în discuție și examinând jurisprudența menționată, rezultă că rapoartele de expertiză tehnică, efectuate în cele trei cauze, au avut ca obiective următoarele:

- dinamica producerii accidentului;
- viteza de deplasare a autoturismului;

- cauzele producerii accidentului și normele legale care au fost încălcate;
- posibilități de evitare a accidentului;
- stabilirea locului de impact dintre autoturism și motocicletă.

De menționat că, în două din cauzele examinate **autorii și victimele au fost identificați și și-au recunoscut vinovăția**, în timp ce în altă cauză inculpatul a susținut că de producerea accidentului este vinovată, exclusiv, victima.

Curtea de Apel Craiova prin decizia penală nr. 848 din 17 septembrie 2004 a admis recursul inculpatului S.Gh., a casat decizia penală nr. 99 din 18 martie 2009 a Tribunalului Dolj pronunțată în dosarul nr. 9549/215/2008 și a trimis cauza spre rejudecare la această instanță.

În considerentele deciziei, curtea a considerat, printre altele, că instanțele nu au dat dovadă de rol activ în aflarea adevărului, nu au lămurit cauza sub toate aspectele, pe bază de probe, astfel cum sunt menționate în art. 64 C.p.p. și nu au apreciat probatoriul în ansamblul lor, prin coroborare potrivit art. 63 alin. (2) C.p.p.

Instanța de recurs, a reținut că, în mod greșit instanța de apel s-a pronunțat în sensul reținerii vinovăției inculpatului pentru săvârșirea infracțiunii prevăzută de art. 178 alin. (2) C.p., **în „considerarea elementelor de fapt rezultate din administrarea expertizei tehnice auto, cât și din declarațiile martorilor”...**

Or, potrivit dispozițiilor legale ce reglementează activitatea de expertiză criminalistică (H.G. nr. 368/1998, O.G. nr. 75/2000 și Decizia nr. 25 din 26 martie 2008 a conducerii I.N.E.C.) **prima expertiză în cazul accidentelor rutiere se efectuează de**

către laboratorul interjudețean, respectiv, Laboratorul Interjudețean de Expertiză Criminalistică București.

Pentru acest motiv, instanța de recurs a considerat decizia criticată ca fiind netemeinică și nelegală, întrucât având în vedere dispozițiile legale la care s-a referit, instanța de apel a valorificat în folosul soluției concluziile unei expertize tehnice, iar nu concluziile unei expertize criminalistice asupra împrejurărilor în care s-a produs evenimentul rutier.

A mai reținut instanța de recurs că, administrarea acestei expertize criminalistice va fi apreciată ca „fiind hotărâtoare pentru dezlegarea justă a cauzei, în sensul influențării soluției, câtă vreme, în considerarea ei poate fi stabilită vinovăția sau nevinovăția inculpatului”.

Această expertiză, trebuind „să concluzioneze cu privire la dinamica accidentului, la viteza de deplasare a celor două vehicule implicate, cu privire la posibilitățile de evitare a accidentului cât și cu privire la **alte probleme** care se impun a fi lămurite și clarificate în vederea stabilirii adevărului.

*

* *

În legătură cu motivarea instanței de recurs, pe care o consider formală, inconsecventă și nelegală sunt de făcut următoarele precizări:

- potrivit art. 116 C.p.p., când pentru lămurirea unor fapte sau împrejurări ale cauzei, în vederea aflării adevărului, sunt necesare cunoștințele unui expert, organul de urmărire penală sau instanța de judecată dispune, la cerere sau din oficiu, efectuarea unei expertize.

Potrivit art. 118 C.p.p., expertiza se efectuează potrivit dispozițiilor din prezentul cod, afară de cazul când, prin lege se dispune altfel.

Dispozițiile art. 113 se aplică în mod corespunzător.

*Așa cum am arătat anterior, potrivit art. 3 din H.G. nr. 368/1998 modificată, I.N.E.C. are ca obiect efectuarea expertizei criminalistice. Aceasta reprezintă un act procesual prin care se efectuează o cercetare științifică a probelor materiale destinată **identificării** persoanelor, obiectelor, substanțelor, fenomenelor sau evenimentelor, stabilirii anumitor proprietăți, modificări de formă, aspect, conținut ori structură precum și a mecanismului producerii acestora.*

Anterior modificării art. 3, I.N.E.C. avea ca obiect de activitate efectuarea următoarelor genuri de expertize criminalistice:

- expertiza scrisului etc., **expertiza accidentelor de trafic** ș.a., expertiza altor urme, cu excepția celor care fac obiectul expertizelor medico-legale.

La o primă analiză se observă clar că legiuitorul prin noua redactare a statuat care este rolul, scopul efectuării unei expertize criminalistice și anume este „destinată **identificării** persoanelor, obiectelor, substanțelor fenomenelor sau evenimentelor, stabilirii unor proprietăți, modificări de formă, aspect, conținut ori structură, precum și a mecanismului producerii acestora”.

Pe de altă parte, în cazul accidentelor de circulație, expertul desemnat poate formula concluzii cu privire la lămurirea unor fapte sau împrejurări ale cauzei (art. 2 din O.G. nr. 2/2000).

Așadar, mai **întâi trebuie precizată chestiunea care trebuie lămurită prin expertiză**, și apoi se dispune efectuarea expertizei criminalistice, medico-legale,

contabile, tehnice, de artă, psihologice etc., care se impune a fi efectuată în cauză.

Expertizele criminalistice constau, în special, în **identificarea** sau **stabilirea** persoanelor sau obiectelor care au lăsat urme la fața locului sau a rămășițelor care pot duce la identificare.

În cazul unui accident de circulație, de cale ferată, de avion, se efectuează o expertiză tehnică judiciară.

Desigur că pot fi și situații când în cazul unui accident de circulație soldat cu moartea uneia sau mai multor persoane, rănirea altora să se efectueze o **expertiză criminalistică** pentru identificarea autovehiculului care a provocat accidentul și a părăsit locul faptei, o **expertiză medico-legală** pentru a se afla cauza morții și legătura de cauzalitate, o **expertiză tehnică judiciară** pentru a se constata, printre altele, starea tehnică a autovehiculului (sistem de direcție, frânare ori cel de rulare, de semnalizare, a celui de lumini etc.).

Prin urmare, pe de o parte **legiuitorul nu prevede anume, ce fel de expertiză trebuie efectuată într-o cauză**, lasă la aprecierea organului judiciar stabilirea acesteia precum și a obiectivelor, a chestiunilor de specialitate pe care expertul le poate lămuri pentru justa dezlegare a cauzei și pentru aflarea adevărului.

Totodată, nici **Codul de procedură penală și nici actele normative menționate nu fac o distincție între diferitele categorii de expertiză**, fiecare având, în parte, de lămurit anumite aspecte.

Este adevărat că expertizele criminalistice se efectuează, după caz, la laboratoarele interjudețene de expertize criminalistice, unde se efectuează prima expertiză, potrivit competenței materiale și teritoriale, ori noua expertiză în cadrul I.N.E.C.

Pe de altă parte, potrivit art. 12 din H.G. nr. 368/1998, modificată, condițiile și modul în care se efectuează expertiza criminalistică, precum și competența teritorială a laboratoarelor interjudețene se stabilesc prin regulament, aprobat prin ordin al Ministrului Justiției și Libertăților Cetățenești.

Or, examinând regulamentul de organizare și funcționare al I.N.E.C., aprobat prin Ordinul Ministrului Justiției nr. 441/C/1999, am constatat în primul rând că nu a fost actualizat potrivit modificărilor intervenite ulterior prin H.G. nr. 458/2009 (ex. art. 3 alin. 1) și că, potrivit alin. (2) ale aceluiași articol, **expertizele criminalistice se efectuează** pentru organul de urmărire penală și instanțele de judecată **când sunt necesare cunoștințe de criminalistică**.

Or, revenind la motivarea Curții de Apel Craiova, observăm că **problemele** privind dinamica accidentului, la viteza de deplasare a celor două vehicule implicate, cu privire la posibilitățile de evitare a accidentului, cu excepția celor „referitoare la alte probleme care se impun a fi lămurite și clarificate” **au fost rezolvate prin expertiza tehnică efectuată în cauză** și chiar mai mult, expertul a răspuns și următoarelor obiective, stabilite de către organul de cercetare penală, respectiv, stabilirea locului de impact dintre autoturismul condus de învinuit și victimă – precum și normele legale care au fost încălcate și de către cine.

De menționat că, învinuitul a beneficiat de serviciile unui expert parte, care chiar dacă a formulat „opinie separată” la obiectivul nr. 4, referitor la „posibilitățile de evitare a accidentului de către învinuit și victimă”, menționează că accidentul putea fi evitat de învinuit dacă „acesta se asigura și oprea autoturismul fără a pătrunde pe sensul de deplasare a motocicletei”.

Așadar, actualmente, potrivit legii, orice fel de expertiză judiciară se bucură de **caracter contradictoriu**, în sensul că pe lângă expertul numit oficial la expertiză pot participa și experți recomandați de părțile din proces care vor să exercite acest drept.

Semnificativ este și faptul că învinuitul nu a formulat obiecțiuni la raportul de expertiză întocmit în cauză.

Efectuarea unei **expertize criminalistice auto** se impune în situația în care, de exemplu, victima a fost descoperită într-o poziție „aranjată” ce se vrea sugestivă pentru o stare de lucruri în favoarea făptuitorului, cu multiple plăgi ce interesează vase mari de sânge, însă, în imediata vecinătate nu sunt descoperite urme de sânge sub formă de bălți, stropi sau mânjituri care să ateste spasmele victimei în ultimele momente ale vieții, cu certitudine că moartea nu a survenit în acel loc, iar versiunea disimulării unui omor săvârșit în condiții independente de sistemul de referință al locului, ce include partea carosabilă, unde a fost descoperită victima, în accident de circulație, trebuie verificată cu cea mai mare atenție.

Cu privire la problematica pusă în discuție, **problema esențială pe care o are de rezolvat organul judiciar este** ca în funcție de situația concretă în care s-a produs evenimentul rutier, **să-și stabilească obiectivele, problematica pe care o are de rezolvat și în funcție de aceasta să aprecieze dacă în speța respectivă este necesară efectuarea fie a unei expertize criminalistice**, care, așa cum am arătat deja, poate avea caracterul unei **expertize complexe**, generat uneori de problematica multidisciplinară a chestiunilor pe care le are de soluționat expertiza, **ori a unei expertize tehnice** ce poate fi soluționată de un singur expert pentru lămurirea

unor fapte sau împrejurări ale cauzei, cum ar fi, dinamica producerii accidentului, viteza de deplasare a autovehiculelor implicate, posibilități de evitare a accidentului, starea tehnică a autovehiculelor expertizate, dispozițiile legale încălcate etc.

O altă cerință care trebuie avută în vedere de organele judiciare, pe lângă cea de **oportunitate a unui anumit tip de expertiză** este și cea a **utilității** ei. Organul judiciar, trebuie ca în funcție de datele, probele ori materialele existente în cauză, să aprecieze dacă **și în ce măsură o expertiză este utilă**.

În raport și de această cerință, apreciez că soluția instanței de recurs este neîntemeiată întrucât, pe de o parte, expertiza tehnică efectuată în cauză **este legală**, iar pe de altă parte, legiuitorul nu face distincție între forța probantă a uneia sau alteia dintre expertize. **Esențial este pentru organul judiciar, dacă concluziile acesteia dezleagă pe baza cercetării științifice de specialitate, problemele avute spre soluționare.**

Pe de altă parte, în cadrul aceleiași expertize, efectuată în contradictoriu cu un expert ales de parte, pe lângă cel oficial numit de organul judiciar, acesta are posibilitatea, lămuririi cât mai complete a unor împrejurări sau fapte, să ceară, fie un supliment de expertiză, fie o nouă expertiză, ori concluziile unor specialiști care nu au calitatea de experți oficiali, de exemplu membrii unei Academii, profesori din învățământul superior etc.

În general, cu titlu de exemplu, este necesară efectuarea unei expertize criminalistice în cazul accidentelor de circulație soldate cu pierderi de vieți omenești ori vătămări corporale, sau când însăși accidentul este produs ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni, ori în care autorul a părăsit locul accidentului,

ceea ce impune să se procedeze, printre altele, la identificarea autovehiculului și a conducătorului acestuia.

Așa cum am arătat, decizia Curții de Apel Craiova este greșită **deoarece obiectivele solicitate a fi rezolvate de expertul criminalist au fost rezolvate pe deplin de expertul tehnic.**

Pe de altă parte, deși în considerente, instanța de recurs menționează că aprecierea probelor, deci și a expertizei efectuate în cauză, se va face cu respectarea dispozițiilor art. 63 alin. (2) C.p.p., respectiv, că acestea **nu au o valoare dinainte stabilită**, instanța însăși se dezice atunci când a dispus efectuarea **unei expertize criminalistice** în cauză, **având aceleași obiective ca și expertiza tehnică judiciară** și, așa cum am arătat, chiar mai puține obiective de soluționat.

Or, așa cum s-a precizat, **expertiza criminalistică se impune a fi efectuată în anumite împrejurări** astfel cum au fost reținute de dispozițiile art. 3 și 11 din H.G. nr. 368/1998 – modificată, în timp ce expertiza tehnică trebuie să răspundă problemelor reglementate de art. 2 din O.G. nr. 2/2000, organul judiciar având de ales, motivat de obiectivele concrete speței respective **fără a da o valoare probantă mai mare** uneia dintre cele 2 expertize, decât cu riscul încălcării dispozițiilor art. 63 alin. (2) C.p.p.

Deși legiuitorul **nu obligă** organele judiciare **ca în cazul accidentelor de circulație** acestea să dispună efectuarea expertizelor criminalistice, și numai pe baza acestor concluzii să se procedeze la soluționarea cauzei, **această practică poate fi justificată numai de lipsa de încredere, ori îndoială cu privire la corectitudinea expertului tehnic ori a caracterului științific al concluziilor sale.**

În această ipoteză, organul judiciar are posibilitatea legală a completării raportului de expertiză și efectuarea unei noi expertize cu respectarea principiului contradictorialității.

Esențial este ca, în fond, raportul de expertiză tehnică ori criminalistică să se coroboreze cu ansamblul materialului probator administrat în cauză și să se bazeze pe cercetarea științifică a obiectivelor și a faptelor avute spre soluționare.

În concluzie, apreciez că, pe de o parte, soluția dată de către Curtea de Apel în speța examinată este greșită, din motivele invocate, iar pe de altă parte, din aceleași motive, apreciez că problematica examinată nu face obiectul unei practici neunitare, în aceste cauze efectuarea expertizelor tehnice judiciare, a fost utilă, iar expertul tehnic a răspuns corect și complet obiectivelor dispuse de organele judiciare.

Pe de altă parte, **a dispune ca în cazul tuturor accidentelor de circulație soldate cu decesul persoanelor implicate să se efectueze numai expertize criminalistice, în care să se solicite practic lămurirea unor fapte, împrejurări pur tehnice,** ar conduce, pe de o parte, la nesocotirea dispozițiilor art. 63 alin. (2) C.p.p., la înfrângerea voinței legiuitorului care a creat și **instrumentul expertizei tehnice, cu aceeași valoare probantă, pentru lămurirea obiectivelor ce sunt de competența exclusivă a unui expert tehnic,** iar pe de altă parte, ar însemna o supraîncărcare, nejustificată a Laboratoarelor interjudețene de expertiză criminalistică și chiar a I.N.E.C. care dispune în prezent pentru efectuarea tuturor categoriilor de expertize de un număr total de 45 angajați din care, **numai 30 sunt experți criminaliști.**

2. DREPT CIVIL ȘI PROCESUAL CIVIL

CONSIDERAȚII ASUPRA PROPUNERILOR DE MODIFICARE A LEGII NR. 273/2004 PRIVIND REGIMUL JURIDIC AL ADOPTIILOR

Antonia Eleonora Constantin
Procuror șef adjunct al Secției judiciare
Parchetul de pe lângă
Înalta Curte de Casație și Justiție

The amendment of Law no 273/2004 on the legal status of adoptions determined the author to analyze the notions of internal and international adoption, the conditions and the procedure to be fulfilled both by the *de lege lata* as well as by the *de lege ferenda*.

În prezent, pe rolul comisiilor permanente ale Senatului României se află un amplu proiect inițiat de Guvern pentru modificarea Legii nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției, republicată¹.

Prin această inițiativă se urmărește, pe de o parte, din perspective temporale viitoare, corelarea legislației naționale cu prevederile Convenției de la Strasbourg în materia adopțiilor de copii care revizuieste Convenția de la Haga, pregătirea unui cadrul legislativ

---

¹ Legea nr. 273/2004 a fost republicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 788 din 19 noiembrie 2009, în temeiul dispozițiilor art. III din O.U.G. nr. 102/2008, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 639 din 5 septembrie 2008, aprobată cu modificări prin Legea nr. 49/2009, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 190 din 26 martie 2009, dându-se textelor o nouă renumerotare;

unitar din perspectiva aplicării noului Cod Civil², iar pe de altă parte, răspunde, pe termen scurt, necesității surmontării, pe cale de reglementare, unor situații de fapt și de drept, relevate în activitatea Oficiului Român pentru Adopții, precum și imperativului adaptării legislației la realitățile sociale contemporane.

Proiectul de lege a fost înregistrat la Senat (ca primă cameră sesizată) sub nr. L250/2011, fiind supus, spre aprobare, în procedura de urgență prevăzută de art. 76 alin. (3) din Constituție.

Potrivit avizului Consiliul Legislativ, propunerea legislativă se înscrie în categoria legilor ordinare.

La data de 21 martie 2011, proiectul a fost transmis, pentru examinare, Comisiei juridice, de numiri, disciplină, imunități și validări, Comisiei pentru drepturile omului, culte și minorități, Comisiei pentru egalitate de șanse și Comisiei pentru politică externă, termenul pentru depunerea raportului fiind 27 aprilie 2011.

I. Schimbările preconizate vizează următoarele aspecte:

I.1. Redefinirea noțiunilor de adopție internă și internațională.

Față de actuala definiție dată adopției internaționale în cuprinsul art. 3 lit. d) din Legea nr. 273/2004, prin raportare exclusiv la elementele adopției naționale astfel cum este definită prin lit. c) a aceluiași

---

² Noul Cod Civil a fost adoptat prin Legea nr. 287 din 17 iulie 2009, publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 511 din 24 iulie 2009, urmând ca, potrivit art. 2664 alin. (1), să intre în vigoare la data ce va fi stabilită prin legea de punere a sa în aplicare;

articol³, **modificarea legislativă preconizată aduce un plus de precizie legislativă și răspunde realităților sociale actuale în care s-au purtat discuții asupra caracterului juridic al adopției** unui copil cu reședința în România, de către cetățeni români care au obținut dreptul de ședere permanentă pe teritoriul altor state și își păstrează domiciliul în România sau își restabilesc domiciliul în România (deși locuiesc efectiv pe teritoriul unui stat străin).

Astfel, prin art. I pct. 1 din proiectul de lege se propune modificarea art. 3 lit. c) din Legea nr. 273/2004, rep., în sensul definirii **adopției interne** astfel: „*adopția în care atât adoptatorului sau familia adoptatoare, cât și adoptatul au reședința obișnuită în România*”, precum și a dispozițiilor art. 3 lit. d) din același act normativ, în sensul definirii **adopției internaționale**, astfel: „*adopția în care adoptatorul sau familia adoptatoare și copilul ce*

---

³ Art. 3 lit. c) din Legea nr. 273/2004, republicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 788 din 19 noiembrie 2009 definește adopția internă prin raportare la **criteriul domiciliului adoptatorului/familiei adoptatoare, cât și al adoptatului**, arătând că este **adopție internă** „*adopția în care atât adoptatorului sau familia adoptatoare, cât și adoptatul au domiciliul în România*”, iar definiția dată **adopției internaționale** este enunțată într-o manieră *per a contrario* în cuprinsul art. 3 lit. d) din același act normativ care arată că **adopția internațională** este „*adopția care, în condițiile prezentei legi, nu este o adopție internă*”.

Criteriul reședinței obișnuite diferite a adoptatorului/adoptatorilor și adoptatului (*ceea ce, prin încuviințarea adopției, implică o deplasare a adoptatului în statul de reședință a adoptatorului/adoptatorilor, n.ns.*) este utilizat și de Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, încheiată la Haga la data de 29 mai 1993, ratificată de România prin Legea nr. 84 din 18 octombrie 1994, publicată în Monitorul Oficial nr. 298 din 21 octombrie 1994, care în cuprinsul *Cap. IV - art. 14 - 22* – raportează adopția internațională la **criteriul reședinței obișnuite diferite a adoptatului și adoptatorilor**.

urmează a fi adoptat au reședința obișnuită în state diferite, iar în urma încuviințării adopției, copilul urmează a fi deplasat în statul în care adoptatorii au reședința obișnuită”.

În același sens sunt și modificările preconizate cu privire la dispozițiile art. 3 pct. p) din Legea nr. 273/2004, rep. și care, într-o viitoare reglementare ar urma să definească **statul primitor** ca fiind „*statul în care are reședința obișnuită adoptatorul sau familia adoptatoare în cazul adopției internaționale și în care se deplasează adoptatul în urma încuviințării adopției*”.⁴

*

Proiectul de act normativ supus dezbaterii Senatului aduce o importantă soluție legislativă în identificarea elementelor pe baza cărora se definește reședința obișnuită în România, iar în acest sens relevante sunt dispozițiile art. I pct. 2 din proiect prin care se introduce art. 3¹ în cuprinsul Legii nr. 273/2004⁵.

---

⁴ În actuala redactare a Legii nr. 273/2004, **statul primitor** este definit de art. 3 lit. p) ca fiind „*statul în care domiciliază adoptatorul sau familia adoptatoare în cazul adopției internaționale și în care se deplasează adoptatul în urma încuviințării adopției*”;

⁵ Textul are următorul conținut: „*În înțelesul prezentei legi, prin reședință permanentă în România a adoptatorului/familiei adoptatoare se înțelege situația:*

- a) *cetățenilor români cu domiciliul în România care au locuit efectiv și continuu pe teritoriul României în ultimele douăsprezece luni anterioare depunerii cererii de atestare. La stabilirea continuității nu sunt considerate întreruperi absențele temporare care nu depășesc 3 luni și nici cele impuse de șederea pe teritoriul altui stat în scop diplomatic;*
- b) *cetățenilor statelor membre UE/SEE sau străinilor care au drept de rezidență permanentă sau după caz, drept de ședere permanentă pe teritoriul României;*

În opinia noastră, pe această cale se urmărește a se oferi o soluție legislativă situațiilor controversate ivite în practică în care se pune în discuție natura juridică a adopției (internă sau internațională), atunci când adoptatorul/familia adoptatoare erau cetățeni români cu reședința în străinătate ori cetățeni străini cu drept de ședere permanentă în România. Sub acest aspect, raportându-ne și la prevederile Convenției de la Haga, menționate anterior, cetățenia adoptatorilor nu este un element definitoriu în determinarea naturii juridice a adopției, esențial fiind elementul reședinței obișnuite, respectiv, deplasarea copilului într-un alt stat, ca efect al încuviințării acesteia, fiind definitorie pentru identificarea naturii sale juridice.

*

Sub acest aspect, prin avizul formulat în temeiul dispozițiilor art. 2 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 79/1993, Consiliul legislativ a formulat unele propuneri, în scopul corelării terminologiei utilizate – „**reședință permanentă**”, cu noțiunile utilizate în art. 13 din Decretul nr. 31/1954⁶, art. 26 alin. (1) din O.U.G. nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 290/2005, cu modificările și completările ulterioare⁷, precum și cu

---

c) *cetățenilor români care și-au restabilit domiciliul în România cel puțin douăsprezece luni înainte de data depunerii cererii de atestare*”.

⁶ Potrivit art. 13 din Decretul nr. 31/1954, „**Domiciliul unei persoane fizice este acolo unde ea are locuința statornică și principală**”;

⁷ Potrivit art. 26 alin. (1) din O.U.G. nr. 97/2005, „*domiciliul persoanei fizice este la adresa la care aceasta declară că are locuința principală*”;

dispozițiile art. 29 alin. (1) din aceeași ordonanță⁸, art. 87 și art. 88 din Noul Cod Civil⁹.

În opinia Consiliului Legislativ, se arată că domiciliul, față de reședință, se caracterizează prin unicitate și statornicie și are sensul de locuință obișnuită a unei persoane, astfel încât „a introduce un nou atribut de identificare pentru persoana fizică, cetățean român, este de natură să genereze confuzii între **domiciliu** și **reședință**, așa cum au fost consacrate normativ, confuzii care ar face dificil de stabilit competența diferitelor autorități administrative și, mai ales, a instanței judecătorești în materia adopției”.

Avizul Consiliului Legislativ formulat sub acest aspect propune, așadar, ca în locul noțiunii de „reședință obișnuită”, să se folosească termenul de „domiciliu”, atunci când se definește **adopția internă**, precum și utilizarea și a altor termeni, pe lângă termenul de „reședință obișnuită”, de natură a accentua caracterul principal și statornic al adresei alese, atunci când se definește noțiunea de **adopție internațională**.

De asemenea, Consiliul Legislativ a propus și înlocuirea sintagmei „în statul de reședință al

---

⁸ În sensul art. 29 din O.U.G. nr. 97/2005, „reședința este adresa la care persoana fizică declară că are locuința secundară, alta decât cea de domiciliu.”;

⁹ Potrivit art. 87 din Noul Cod Civil, aprobat prin Legea nr. 287/2009, „**Domiciliul** persoanei fizice, în vederea exercitării drepturilor și libertăților sale civile, este în locul unde își are **principala așezare**”;

Potrivit art. 88 din Noul Cod Civil, aprobat prin Legea nr. 287/2009, „**Reședința** persoanei fizice este în locul unde își are locuința secundară.”;

adoptatorilor”, cu sintagma „*în statul de origine al adoptatorilor*”.¹⁰

¹⁰ Sub acest aspect, exprimăm unele rezerve față de propunerea formulată, pentru considerente de unitate terminologică, raportat la termenii și noțiunile folosite de Convenția de la Haga care utilizează noțiunea de „*stat de origine*” doar atunci când se referă la **adoptat** și de „*stat primitor*”, atunci când se referă la statul unde **adoptatorii** își au reședința obișnuită și unde ar urma să fie deplasat adoptatul [ex: *preambulul Convenției* - „*adopția internațională poate prezenta avantajul de a oferi o familie permanentă copilului pentru care nu poate fi găsită o familie potrivită în statul său de origine*”, art. 2 – „*Convenția se aplică în cazul în care un copil având reședința obișnuită într-un stat contractant (statul de origine) a fost, este sau urmează a fi deplasat către un alt stat contractant (statul primitor), fie după adopția sa în statul de origine de către soți sau de către o persoană având reședința obișnuită în statul primitor, fie în vederea unei asemenea adopții în statul primitor sau în statul de origine*; art. 14 din Capitolul IV al Convenției, dedicat condițiilor procedurale ale adopției internaționale prevede că: „*Persoanele cu reședința obișnuită într-un stat contractant care doresc să adopte un copil a cărui reședință obișnuită este situată în alt stat contractant, urmează să se adreseze autorității centrale a statului în care își au reședința obișnuită*”; art. 15 pct. 1 și 2 din același capitol arată că: „(1) *Dacă autoritatea centrală a statului primitor consideră că reclamanții sunt calificați și apți să adopte, întocmește un raport cuprinzând informații cu privire la identitatea lor, capacitatea legală și aptitudinile lor de a adopta, situația lor personală, familială și medicală, mediul social, motivele care îi determină, aptitudinea de a-și asuma o adopție internațională, precum și cu privire la copiii pe care ar fi apți să-i ia în sarcina lor; (2) Ea transmite raportul autorității centrale a statului de origine*”; art. 16 din același capitol indică atribuțiile autorității centrale a autorităților din *statul de origine* care trebuie să se pronunțe dacă un copil este adoptabil, raportul asupra copilului, dovada consimțământelor cerute și motivarea avizului privitor la plasare, urmând a fi transmise *statului primitor*”; art. 18 – „*Autoritățile centrale ale celor două state vor lua toate măsurile necesare astfel încât copilul să primească încuviințarea de ieșire din statul de origine, precum și pe cea de intrare și de a locui permanent în statul primitor*”; art. 21 care se referă la atribuțiile autorității centrale din

Referitor la completările propuse prin art. 3¹, Consiliul Legislativ a sesizat o situație de discriminare a cetățenilor români, față de cetățenii străini, prin aceea că celor din prima categorie li se impune o condiție de ședere permanentă pe teritoriul României în ultimele 12 luni anterioare depunerii cererii de atestare, fiind-le admise doar întreruperi care nu depășesc 3 luni, precum și absențele determinate de șederea în alt stat în scop diplomatic, față de cetățenii străini cu drept de rezidență permanentă și cetățenii români care își restabilesc domiciliul în România, cărora nu li se impune nicio condiție de continuitate.

I.2. Modificarea și completarea unor dispoziții privind condițiile de fond ale adopției, în vederea corelării legislative cu prevederile Noului Cod Civil, aprobat prin Legea nr. 287/2009.

I.2.1. Prin modificările aduse dispozițiilor **art. 5 alin. (2) și (3) din Legea nr. 273/2004**¹¹ se preiau *ad literam* dispozițiile art. 455 din Noul Cod Civil¹²,

---

*statul primitor, atunci când se consideră că adopția nu mai este în interesul copilului, precum și eventuala întoarcere a adoptatului în statul de origine; art. 27 din capitolul V – „recunoașterea și efectele adopției” care se referă la recunoașterea în **statul primitor** a adopției cu efecte restrânse încuviințate în **statul de origine**];*

¹¹ Potrivit art. I pct. 3 din proiectul de lege: „**Alineatele (2) și (3) ale art. 5 se modifică și vor avea următorul cuprins:**

(2) Copilul poate fi adoptat până la dobândirea capacității depline de exercițiu.

(3) Persoana care a dobândit capacitate deplină de exercițiu poate fi adoptă numai dacă adoptatorul sau familia adoptatoare a crescut-o în timpul minorității sale”;

¹² Art. 455 din Noul Cod Civil – “**Vârsta adoptatului**”:

„(1) Copilul poate fi adoptat până la dobândirea capacității depline de exercițiu.

înlăturându-se, în opinia noastră, ambiguitatea unor termeni folosiți de actuala reglementare¹³.

I.2.2. Diferența minimă de vârstă între adoptat și adoptator și posibilitatea reducerii acesteia până la maximum 16 ani, diferență care ar putea corespunde unei legături de filiație normale¹⁴.

Potrivit expunerii de motive, soluția legislativă aleasă este menită să asigure concordanța și cu prevederile art. 9 din Convenția de la Strasbourg, revizuită¹⁵, crescând diferența de vârstă dintre adoptat și adoptatori¹⁶.

---

(2) Cu toate acestea, poate fi adoptată, în condițiile legii, și persoana care a dobândit capacitate deplină de exercițiu, dacă a fost crescută în timpul minorității de către cel care dorește să o adopte”

¹³ Potrivit actualei formule a dispozițiilor art. 5 alin. (2) și (3) din Legea nr. 273/2004:

„(1) Copilul poate fi adoptat până la împlinirea vârstei majoratului civil.

(2) Persoana majoră poate fi adoptată numai dacă adoptatorul sau familia adoptatoare a crescut-o în timpul minorității sale”;

¹⁴ Potrivit art. I pct. 9 din proiect: **„Alineatul (2) al art. 9 se modifică și va avea următorul cuprins:**

(2) Pentru motive temeinice, instanța judecătorească poate încuviința adopția chiar dacă diferența de vârstă dintre adoptat și adoptatori este mai mică de 18 ani, dar în nicio situație, mai puțin de 16 ani”;

Aceași soluție legislativă este conținută și în art. 460 din Noul Cod Civil:

„(1) Adoptatorul trebuie să fie cu cel puțin 18 ani mai în vârstă decât adoptatul.

(2) Pentru motive temeinice, instanța de tutelă poate încuviința adopția chiar dacă diferența de vârstă dintre adoptat și adoptator este mai mică de 18 ani, dar nu mai puțin de 16 ani”.

¹⁵ Potrivit art. 9 din Convenția de la Strasbourg, revizuită, *„Un copil poate fi adoptat doar dacă adoptatorul are vârsta minimă prevăzută de lege în acest scop; această vârstă minimă nu poate fi*

I.2.3. Reglementarea unor ipoteze de încetare a adopției.

Proiectul de act normativ reglementează atât posibilitatea desfacerii, cât și pe cea a anulării sau constatării nulității acesteia.

Condițiile anulării adopției și, respectiv, constatării nulității sunt preluate astfel cum acestea au fost reglementate prin Noul Cod Civil.

În ceea ce privește desfacerea adopției, au fost preluate cele două cazuri introduse în Noul Cod Civil, respectiv desfacerea adopției la cererea adoptatorului/familiei adoptatoare¹⁷ sau la cererea adoptatului¹⁸.

---

mai mică de 18 ani și nici mai mare de 30 de ani. Trebuie să existe o diferență de vârstă adecvată între adoptator și copil; având în vedere interesul superior al copilului, este preferabilă o diferență de cel puțin 16 ani”;

¹⁶ Potrivit actualei reglementări, cuprinse în art. 9 din Legea nr. 273/2004:

„(1) Pot adopta numai persoanele care au capacitatea deplină de exercițiu și care sunt cu cel puțin 18 ani mai în vârstă decât cel pe care doresc să îl adopte.

(2) Pentru motive temeinice, instanța judecătorească poate încuviința adopția chiar dacă diferența de vârstă dintre adoptat și adoptatori este mai mică de 18 ani, dar în nicio situație mai puțin de 15 ani”;

¹⁷ Potrivit dispozițiilor art. 477 din Noul Cod Civil – **Desfacerea adopției la cererea adoptatorului:**

„(1) Adopția poate fi desfăcută la cererea adoptatorului sau a familiei adoptatoare, dacă adoptatul a atentat la viața lor sau a descendenților lor, precum și atunci când adoptatul s-a făcut vinovat față de adoptator de fapte penale pedepsite cu o pedeapsă privativă de libertate de cel puțin 2 ani.

(2) Dacă adoptatorul a decedat ca urmare a faptelor adoptatului, adopția poate fi desfăcută la cererea celor care ar fi venit la moștenire împreună cu adoptatul sau în lipsa acestuia”.

În același timp, a fost reglementată posibilitatea desfacerii adopției și la cererea Direcției în situația în care copilul adoptat ajunge din nou în sistemul de protecție și se apreciază că ar fi în interesul acestuia să se apeleze la o nouă adopție, deoarece actuala reglementare, în opinia inițiatorului, nu acoperă situațiile de acest gen, iar în practică, unii copii au fost adoptați și ulterior abandonați din diverse motive, astfel încât, fără a putea fi adoptați din nou, ei rămân în sistemul de protecție.

Reglementarea desfacerii adopției la solicitarea direcției de asistență socială și protecția copilului este incidentă doar pentru durata cât copilul este minor și numai în situațiile în care copilul a ajuns din nou în sistemul de protecție, măsura fiind menită să asigure concordanta cu prevederile art. 14 din Convenția de la Strasbourg care prevede că adopția poate fi revocată sau anulată doar prin hotărâre a autorității competente, prin luarea în considerare a interesului superior al copilului care trebuie să fie evaluat primordial, precum și atunci când există motive serioase, prevăzute de lege, în cazul copilului care nu a ajuns la vârsta majoratului.

Pe de altă parte, Convenția recomandă formularea cererilor de anulare într-un termen prevăzut de lege, pentru a nu se perpetua prea mult timp starea de insecuritate juridică asupra stării civile a unei persoane.

Actuala reglementare nu conține această soluție, iar soluția Noului Cod civil se propune a fi cuprinsă în art. 61¹ alin. (2), ce va fi introdus prin art. I pct. 50 din proiect;

¹⁸ Potrivit art. 478 din Noul Cod Civil – „**Desfacerea adopției la cererea adoptatului**”: „*Adopția poate fi desfăcută la cererea adoptatului dacă adoptatorul s-a făcut vinovat față de adoptat de faptele prevăzute la art. 477*”.

În același sens sunt și prevederile art. 61¹ alin. (3), ce ar urma să fie introdus în Legea nr. 273/2004 prin art., I pct. 50 din proiect;

Recomandarea Convenției a fost preluată de inițiatorul proiectului de reglementare în cuprinsul art. 62 din Legea nr. 273/2004 care reglementează cazurile de nulitate relativă a adopției și termenul în care aceasta poate fi invocată¹⁹.

I.3. Clarificarea unor condiții de fond ale adopției

I.3.1. Condițiile de exprimare a consimțământului la adopție în situația în care părinții biologici sunt minori.

Astfel, potrivit proiectului legislativ²⁰, vor putea consimți la adopție numai părinții biologici cu vârsta mai mare de 14 ani, având deci capacitate de exercițiu restrânsă, în condițiile asistării acestora de reprezentanții lor legali.

În situațiile în care părinții biologici nu au împlinit vârsta de 14 ani, copiii acestora nu pot deveni adoptabili decât după împlinirea acestei vârste de către părinții lor firești.

Formula propusă vine și în întâmpinarea Noului Cod Civil, în condițiile în care Legea nr. 273/2004, cu

---

¹⁹ Art. 62 din Legea nr. 273/2004, astfel cum se propune a fi modificat prin art. I pct. 51 din proiect are următorul conținut:

„(1) Adopția poate fi anulată la cererea oricărei persoane chemate să consimtă la încheierea ei și al cărei consimțământ a fost viciat prin eroare asupra identității adoptatului, dol sau violență.

(2) Acțiunea poate fi formulată în termen de 6 luni de la descoperirea erorii sau a dolului sau de la data încetării violenței, dar nu mai târziu de 2 ani”;

²⁰ Potrivit art. I pct. 4 din proiectul de lege: *„După alin. (3) al art. 5 se introduce un nou alineat, alin. (4) care va avea următorul cuprins:*

(4) Nu poate fi adoptat copilul ai cărui părinți firești nu au împlinit vârsta de 14 ani”

modificările propuse, va deveni lege specială în materie²¹.

I.4. Introducerea unor noi impedimente de fond la adopție

I.4.1. Interdicția expresă a adopției împreună de către două persoane de același sex, precum și interdicția implicită de a adopta pentru două persoane de sex diferit aflate în concubinaj²², soluție care este prefigurată și în Noul Cod Civil²³.

²¹ Potrivit art. 468 din Noul Cod Civil – „*Condițiile exprimării consimțământului*”:

„*Condițiile în care își exprimă consimțământul persoanele chemate să consimtă la adopție sunt reglementate prin lege specială*”;

²² Soluția aceeași soluție rezulta implicit, dar nu expres și din actuala formă a Legii nr. 273/2004.

Potrivit dispozițiilor art. I pct. 6 din proiect: „*Art. 7 se modifică și va avea următorul cuprins:*

Art. 7 – (1) Două persoane nu pot adopta împreună, nici simultan și nici succesiv cu excepția cazului în care sunt soț și soție.

(2) Cu toate acestea, o nouă adopție poate fi încuviințată atunci când:

a) adoptatorul sau soții adoptatori au decedat; în acest caz, adopția anterioară se consideră desfăcută pe data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești de încuviințare a noii adopții;

b) adopția anterioară a încetat din orice alt motiv.

(3) Două persoane de același sex nu pot adopta împreună”;

²³ Potrivit art. 462 din Noul Cod Civil – „**Adopția simultană sau succesivă**”:

„*(1) Două persoane nu pot adopta împreună, nici simultan și nici succesiv, cu excepția cazului în care sunt soț și soție.*

(2) Cu toate acestea, o nouă adopție poate fi încuviințată atunci când:

a) adoptatorul sau soții adoptatori au decedat; în acest caz, adopția anterioară se consideră desfăcută pe data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești de încuviințare a noii adopții;

b) adopția anterioară a încetat din orice alt motiv.

(3) Două persoane de același sex nu pot adopta împreună ”

Modificările legislative propuse aduc în discuție poziția societății contemporane, exteriorizată în litera legii față de uniunile consensuale între persoanele de sex diferit ori persoane de același sex, cu referire specială la adopție, privită ca o legătură juridică pe care se fundamentează o viitoare viață de familie între adoptator/adoptatori și persoana adoptată.

Chiar și în condițiile în care România a semnat, la data de 9 martie 2009, varianta consolidată a Convenției europene în materia adopției de copii, adoptată la Strasbourg, la data de 27 noiembrie 2008, document supus ratificării din partea Parlamentului²⁴, modificările legislative propuse vin să precizeze odată în plus poziția tranșantă pe care o adoptă legiuitorul național în aceste domenii delicate, tocmai în considerarea marjei de

---

²⁴ Prin Decretul nr. 314/2011, publicat în Monitorul Oficial nr. 162/2011, Președintele României a trimis Parlamentului pentru ratificare, Convenția revizuită în materia adopției de copii, adoptată la Strasbourg la 27 noiembrie 2008 și semnată de România la Strasbourg la data de 4 martie 2009. Potrivit comunicatului instituției Administrației Prezidențiale, Convenția reprezintă un instrument internațional revizuit al Consiliului Europei privind adopția copiilor, menit să asigure statuarea unor bune practici în adopție în cadrul cărora primează interesul superior al copilului și completarea eficientă a Convenției de la Haga din 1993. Convenția reflectă în mod adecvat jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și modernizează standardele în materie de adopție națională înscrise în instrumentul pe aceeași temă al Consiliului Europei din 1976. Obiectivul principal al Convenției este acela de a promova interesele copiilor adoptați și de a reduce dificultățile cauzate de diferențele existente încă între legislațiile naționale. De asemenea, reglementările cuprinse în acest instrument juridic au rolul de evita adopția unui copil prin contract privat fără nicio intervenție din partea autorității de stat, în scopul, de a se asigura că adopția se face în conformitate cu cele mai bune interese ale copilului.

apreciere conferite de art. 7 din Convenția revizuită²⁵, dar și de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Se constată că în aceste materii a căror reglementare, marja de apreciere de care dispun statele este extrem de generoasă, legiuitorul român s-a plasat cel puțin în privința adopțiilor de cupluri homosexuale, pe aceeași linie de gândire dezvoltată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza *Fretté c/a Franței*²⁶, prin care a notat că un drept de a adopta nu este garantat ca atare de Convenție. Așadar, marja de apreciere de care dispun statele și inexistența unei tendințe bune conturate cu privire la posibilitatea adoptării unui copil de către o persoană declarată homosexual au condus Curtea la concluzia că neacordarea acestei persoane de către autoritățile naționale a acordului cerut de lege pentru a adopta nu reprezintă nici o încălcare a art. 8 și nici a art.

---

²⁵ Potrivit dispozițiilor art. 7 din varianta consolidată a Convenției cu privire la adopția copiilor, semnată la Strasbourg, stabilește condițiile generale de fond pentru încheierea adopției, indicând că statele membre vor stabili prin lege ca un copil să fie adoptat de două persoane de sex diferit care sunt căsătorite una cu cealaltă sau care se află într-o relație partenerială, înregistrată, atunci când o astfel de instituție este reglementată legal sau de o singură persoană. Art. 7 par. 2 din Convenție conferă statelor semnatare posibilitatea de a extinde aplicarea sa cu privire la cupluri formate din persoane de același sex care sunt căsătorite una cu cealaltă sau care se află într-un concubinaj înregistrat. De asemenea, statele sunt libere să extindă prevederile Convenției și asupra cuplurilor formate din persoane de sex diferit sau din persoane de același sex se află într-o relație de concubinaj.

²⁶ CEDO, Secția a III-a, Hotărâre din 26 februarie 2002;

14 care interzice orice discriminare în exercițiul drepturilor prevăzute de Convenție combinat cu art. 8.²⁷

Cu acest prilej, Curtea a precizat „*deși nu există o politică comună a statelor europene în materie, autoritățile au justificat rezonabil de ce interesul superior al copilului nu permite adoptarea acestuia de către un homosexual*”.²⁸

În privința adopției unui copil de către cupluri constituite în fapt, jurisprudența Curții de la Strasbourg nu este nici pe departe atât de tranșantă, iar cel mai adesea, dreptul de a avea copii prin adopție, ca o componentă a dreptului la viață de familie, garantat de art. 8 din Convenție este pus în relație cu dreptul persoanei de a se căsători, garantat de art. 12 din Convenție.

Curtea de la Strasbourg a precizat deja că „*Noțiunea de familie, astfel cum este înțeleasă în sensul dispozițiilor art. 8 nu se limitează la relațiile fondate pe mariaj și poate îngloba și altfel de legături familiale factuale, atunci când părțile coabitează în afara unui mariaj*”.²⁹

În cauza *Christine Goodwin c/a Regatului Unit*³⁰, Curtea a precizat că statele dispun de o marjă de apreciere în a reglementa condițiile de adopție și căsătorie, având în vedere tocmai diversitatea de practici din statele membre ale Consiliului Europei și imperativul identificării unui just echilibru între interesele generale ale comunității și interesele individuale (*par. 72*).

---

²⁷ C. Bîrsan, „*Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*”, Vol. I., Editura C. H. Beck, București, 635-636;

²⁸ Idem;

²⁹ CEDO, Marea Cameră Hotărârea *Elsholz c/a Germaniei*, 13 iulie 2000, 25735/94;

³⁰ Hotărâre din 11 iulie 2002;

De asemenea, în cauza *Abdulaziz, Cabales și Balkandali c/a Regatului Unit*³¹, Curtea a precizat că dreptul la respectarea vieții de familie presupune, prin el însuși existența unei familii, indiferent de modul în care este ea concepută, **ca o legătură de drept sau o relație de fapt, monoparentală sau fără copii, dar nu protejează simpla dorință de a avea copii.**

Astfel, chiar dacă în lumina jurisprudenței curții europene a drepturilor, cuplurile de fapt sunt considerate ca aflându-se într-o căsătorie, Comisia a decis că întemeierea unei familii se poate realiza prin adoptarea unui copil în conformitate cu dispozițiile legii naționale privitoare la adopție, deoarece Convenția bun garantează dreptul de a adopta³².

I.4.2. Introducerea unor noi condiții de fond (impedimente) pentru adopție.

În soluția legislativă propusă, nu vor putea adopta persoanele cu boli psihice și handicap, precum și persoanele care doresc să adopte singure și ai căror soți sunt bolnavi psihici, persoanele care au fost condamnate definitiv pentru o infracțiune împotriva persoanei sau împotriva familiei, săvârșită cu intenție, precum și pentru infracțiunea de trafic de persoane sau trafic și consum ilicit de droguri sau al cărei soț a fost condamnat definitiv pentru aceleași infracțiuni, persoana sau familia al cărui copil beneficiază de o măsură de protecție specială sau care este decăzută din drepturile părintești³³.

³¹ Hotărâre din 28 mai 1985;

³² X c/a Olandei, Comisia, 10 martie 1981;

³³ Potrivit art. I pct. 7 din proiect:

„Alineatul (3) al articolului 8 se modifică și va avea următorul cuprins:

(3) Persoanele cu boli psihice și handicap mintal nu pot adopta. Interdicția se aplică și persoanelor care doresc să adopte singure și ai căror soți sunt bolnavi psihici”.

În prezent, deși aceste impedimente la adopție erau luate în considerare cu ocazia evaluării de către asistenții sociali, nu exista un prevedere expresă care să le consacre cu titlu de condiții de fond pentru adopție.

În opinia noastră, soluția legislativă propusă este menită să confere garanții suplimentare pentru ca adopția să-și realizeze efectele sociale și morale scontate.

I.5. Măsuri legislative introduse în vederea înlăturării unor practici de eludare, formate în procedura adopției.

I.5.1. Copilul recunoscut din afara căsătoriei poate fi adoptat de soția celui care face recunoașterea numai dacă paternitatea a fost stabilită sau este

---

Actuala reglementare, cuprinsă în art. 8 alin. (3) din Legea nr. 273/2004 conține această condiție doar în privința persoanelor care adoptă, iar nu și în privința soțului adoptatorului. Oricum, în practică, acest element nu era deloc de neglijat și punea în discuție protejarea interesului superior al copilului.

Potrivit art. I pct. 8 din proiect:

„După alineatul (3) al art. 8 se introduc trei noi alineate, alin. (4) – (6) cu următorul cuprins:

(4) Persoana care a fost condamnată definitiv pentru o infracțiune împotriva persoanei sau împotriva familiei, săvârșită cu intenție, precum și pentru infracțiunea de trafic de persoane sau trafic și consum ilicit de droguri sau al cărei soț a fost condamnat definitiv pentru aceleași infracțiuni, nu poate adopta.

(5) Persoana sau familia al cărui copil beneficiază de o măsură de protecție specială sau care este decăzută din drepturile părintești nu poate adopta.

(6) Copilul recunoscut din afara căsătoriei poate fi adoptat de către soția celui care face recunoașterea numai dacă paternitatea a fost stabilită sau este confirmată prin rezultatul expertizei filiației realizată prin metoda serologică ADN”.

confirmată prin rezultatul expertizei filiației realizată prin metoda serologică ADN³⁴.

*

Soluția legislativă propusă în privința adopției de către soție a copilului din afara căsătoriei, recunoscut de soț, a primit un examen critic din partea Consiliului Legislativ care a precizat că dispoziția propusă este de natură să descurajeze adoptarea copilului recunoscut de soț, iar pe de altă parte, măsura nu este în interesul copilului.

În susținerea acestei opinii, au fost aduse și argumente constând în efectele recunoașterii de paternitate și acțiunile prin care poate fi răsturnată o eventuală recunoaștere de paternitate care nu corespunde realității.

Astfel, filiația față de tată se stabilește, potrivit art. 56 din Codul familiei și prin recunoaștere voluntară care constituie un act juridic irevocabil, iar contestarea

---

³⁴ Potrivit expunerii de motive, soluția legislativă a pornit de la observațiile formulate de O.R.A. care a sesizat că un număr din ce în ce mai mare de familii apelează la parcurgerea procedurii întemeiate pe prevederile art. 20 lit. b) din Legea nr. 273/2004, rep., respectiv adopția copilului de către soțul părintelui firesc sau adoptiv, ca urmare a faptului că soții din cadrul acestor familii au recunoscut paternitatea unor copii care provin din relațiile extraconjugale ale soților din cadrul familiilor susmenționate, de către soțiile acestora. Cu ocazia întocmirii rapoartelor de consiliere, specialiștii direcțiilor și-au exprimat în numeroase cazuri suspiciunea cu privire la realitatea declarațiilor făcute de soț, prin care acesta a recunoscut paternitatea copilului. S-a precizat că recunoașterea paternității în cazul unor copii proveniți din afara căsătoriei și promovarea ulterioară, foarte rapidă a unor acțiuni de adopție de către soțiile celor care au recunoscut paternitatea acestor copii este de natură a ridica o serie de suspiciuni asupra legalității condițiilor în care au avut loc aceste recunoașteri. Inițiatorul proiectului legislativ consideră că prin aceste practici se tinde a se eluda prevederile Legii nr. 273/2004, rep.

recunoașterii de paternitate se poate face pe cale judecătorească în condițiile prevăzute de art. 58 din Codul familiei, text care se regăsește și la art. 420 din Noul Cod Civil.

Chiar admitându-se ideea că, din dorința de a nu se eluda procedura uneori anevoioasă a adopției, o persoană recunoaște un copil al cărui tată nu este, Consiliul legislativ apreciază că asemenea cazuri sunt excepții, astfel încât instituția recunoașterii copilului din afara căsătoriei ar deveni extrem de fragilă.

Se mai argumentează și că instituțiile implicate în procedura de adopție, în măsura în care ar aprecia că recunoașterea de paternitate a fost nu corespunde realității, ridicând suspiciuni, ar putea răsturna prezumția de validitate a recunoașterii în procedura prevăzută de art. 58 din Codul familiei.

I.5.2. Obligativitatea parcurgerii procedurii de încredințării în vederea adopției. Introducerea metodologiei de evaluare a potrivirii dintre copil și persoana/familia adoptatoare

Prin art. I pct. 24 din proiect se introduce o nouă secțiune – Secțiunea 2¹ - *Potrivirea dintre copil și persoana/familia adoptatoare – art. 29¹ - 29⁴*.

Stabilirea potrivirii dintre adoptat și adoptator/adoptatori este calificată ca o **etapă premergătoare încredințării în vederea adopției prin care se identifică și se selectează cea mai potrivită persoană/familie atestată ca fiind aptă să adopte care corespunde nevoilor identificate ale copilului și se stabilește compatibilitatea dintre copil și persoana/familia adoptatoare.**

Procedura include o componentă teoretică și una practică, se inițiază de Oficiul Român pentru Adopții,

prin identificarea și selectarea din Registrul Național de Adopții a persoanelor/famiiliilor atestate care răspund în cea mai mare măsură nevoilor copiilor și se desfășoară pe baza unei metodologii elaborate de Oficiu, aprobată prin Hotărâre a Guvernului.

La finalul procedurii de potrivire, compartimentul de adopții și postadopții din cadrul direcției generale de asistență socială și protecția copilului întocmește un raport de potrivire în care sunt consemnate concluziile referitoare la constatarea compatibilității dintre copil și persoana/familia adoptatoare, precum și propunerea vizând sesizarea instanței judecătorești pentru încredințarea copilului în vederea adopției.

După întocmirea acestui raport, direcția în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului sesizează în maxim 5 zile instanța judecătorească pentru încredințarea copilului în vederea adopției.

În contextul în care dispozițiile art. 31 și 32 din Legea nr. 273/2004³⁵ ar urma să fie abrogate expres prin

---

³⁵ Dispozițiile art. 31 din Legea nr. 273/2004, în actuala reglementare au următorul conținut:

„(1) În termen de 30 de zile de la data rămânerii definitive și irevocabile a hotărârii judecătorești prin care s-a încuviințat deschiderea procedurii adopției interne, direcția în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului efectuează demersurile necesare identificării celui mai potrivit adoptator sau celei mai potrivite familii adoptatoare pentru copil.

(2) În termenul prevăzut de alin. (1), direcția în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului analizează cu prioritate posibilitatea încredințării copilului în vederea adopției unei rude din familia extinsă cu excepția cazului prevăzut la art. 8 alin. (1), asistentului maternal profesionist la care se află copilul ori unei alte persoane sau familii la care copilul se află în plasament.

(3) Dacă nu există solicitări din partea persoanelor sau familiilor prevăzute la alin. (2), direcția în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului efectuează demersuri în vederea identificării pe

noua reglementare aflată în proiect, iar prevederile art. 34 din actuala redactare a Legii nr. 273/2004³⁶ ar urma să

---

raza sa administrativ-teritorială a unei persoane sau familii atestate și aflate în evidența Oficiului.

(4) Dacă după expirarea termenului prevăzut la alin. (1), direcția în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului nu a identificat o persoană sau familie adoptatoare dintre persoanele prevăzute la alin. (2) și (3), solicită Oficiului ca în termen de 5 zile să îi trimită lista centralizată la nivel național a persoanelor sau familiilor adoptatoare atestate și înscrise în Registrul Național pentru adopții.

(5) Alegerea adoptatorului sau a familiei adoptatoare potrivite pentru copil se face în termen de 60 de zile de la primirea listei centralizate, de către direcția în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului, ținând cont de interesul superior al acestuia, de informațiile cuprinse în atestatul adoptatorului și, respectiv, de evoluția situației copilului până la acea dată.

(6) Selectarea adoptatorului sau a familiei adoptatoare se notifică în termen de 3 zile direcției de la domiciliul acestora.”;

Art. 32 din Legea nr. 273/2004, în actuala redactare are următorul conținut:

„(1) În urma procesului de selecție, direcția de la domiciliul copilului verifică și constată compatibilitatea acestuia cu adoptatorul sau familia adoptatoare.

(2) Determinarea compatibilității se realizează luându-se în considerare nevoile copilului, dorințele și opiniile exprimate de acesta, acordându-le importanța cuvenită. Interesul superior al copilului trebuie luat în considerare cu prioritate.

(3) În situația în care, în urma efectuării verificării prevăzute la alin. (1) și (2), direcția în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului constată compatibilitatea acestuia cu persoana sau familia adoptatoare selectată, sesizează instanța judecătorească pentru încredințarea copilului în vederea adopției”.

³⁶ Potrivit dispozițiilor art. 34 din actuala reglementare:

„(1) Încredințarea în vederea adopției nu este necesară în următoarele cazuri:

a) pentru adopția prevăzută la art. 5 alin. (3);

b) pentru adopția prevăzută la art. 20 lit. b);

c) pentru adopția copilului pentru care a fost deschisă procedura adopției interne și a fost plasat la adoptator sau la familia

fie modificate, în sensul majorării perioadelor de observare în care nu mai este necesară încredințarea în vederea adopției tocmai în considerarea raporturilor deja constituite între copil și viitorul adoptator și a perioadei de cel puțin 2 ani pe parcursul cărora copilul s-a aflat la viitorul adoptator³⁷, se constată că intenția legiuitorului este aceea de a da efectivitate încredințării în vederea adopției, precedată de o prealabilă evaluare a compatibilității dintre adoptat și adoptatori, astfel încât măsura încredințării să fie valorificată tocmai în scopul pentru care a fost concepută³⁸.

*

---

adoptatoare, iar măsura plasamentului durează de cel puțin 90 de zile;

d) pentru adopția copilului de către tutorele lui, dacă au trecut cel puțin 90 de zile de la data instituirii tutelei,

(2) În situațiile prevăzute la alin. (1) lit. a) și b) persoana sau familia care dorește să adopte va putea solicita în mod direct instanței judecătorești încuviințarea adopției, în condițiile prezentei legi”.

³⁷ Potrivit dispozițiilor art. I pct. 28 din proiectul de lege: „**La articolul 34 alin. (1), lit. c) și d) se modifică și vor avea următorul cuprins:**

c) pentru adopția copilului pentru care a fost deschisă procedura adopției interne și acesta se află în plasament la unul dintre soții familiei adoptatoare sau la familia adoptatoare de cel puțin 2 ani;

d) pentru adopția copilului de către tutorele său dacă au trecut cel puțin 2 ani de la data instituirii tutelei”

³⁸ De altfel, potrivit expunerii de motive, măsura legislativă a fost adoptată pentru a descuraja practicile conform cărora, persoane sau familii atestate uzau de excepția prevăzută la art. 34 lit. c) din lege, luând copilul adoptabil în plasament sau tutelă, eludând procedura de potrivire și ulterior demarau procedurile de adopție. Pentru a descuraja astfel de practici, reglementarea propusă instituie condiția ca, în situația copilului plasat sau aflat în tutelă, să fie obligatorie parcurgerea etapei de încredințare în vederea adopției, excepția vizând doar situația în care măsura plasamentului sau tutela durează de cel puțin 2 ani.

Sub aspectul inovației legislative constând în introducerea acestei proceduri, semnalăm avizul Consiliului Legislativ prin care se propune modificarea terminologiei utilizate în identificarea acestei instituții juridice, considerându-se că ea nu corespunde exigențelor semantice ale limbii române și se propune stabilirea unei titulaturi a instituției compatibile stilului juridic.³⁹

De asemenea, Consiliul Legislativ se pronunță în sensul că prelungirea termenului de 90 de zile, la 2 ani, perioadă în care ar trebui să se observe dacă adoptatul și adoptatorul sunt compatibili este excesivă.⁴⁰

I.6. Modificări cu rol de garanții procedurale pentru realizarea interesului superior al copilului și/sau acoperirea unor lacune legislative

I.6.1. Reducerea perioadei în care copilul este declarat adoptabil și, implicit, reducerea perioadei de ședere a copilului în sistemul de protecție.

În acest scop, au fost stabilite termene exprese în care copilul poate fi declarat adoptabil, termene care pot fi de 30 de zile de la eliberarea certificatului de naștere, în situația copilului cu părinți necunoscuți sau 1 an de la luarea măsurii de protecție în cazul copiilor care au părinți, dar se dezinteresează de aceștia.

---

³⁹ Sub acest aspect, Consiliul Legislativ propune următoarea denumire a instituției juridice: „*Stabilirea compatibilității dintre copil și persoana sau familia adoptatoare*”;

⁴⁰ Consiliul Legislativ consideră că, dacă anterior încredințării de către instanță, copilul a fost plasat la adoptator, ca măsură de protecție specială a copilului sau a fost instituită tutela și tutorele dorește să-l adopte, iar perioada de plasament sau tutelă este cel puțin egală cu perioada de 90 de zile de încredințare judecătorească, gradul de compatibilitate dintre adoptator/tutore și copil poate fi determinat și nu creează nici discriminări între aceste persoane și alte persoane care soresc să adopte, dar nu au fost tutori sau nu au avut copilul în plasament anterior deschiderii procedurii adopției;

Soluția legislativă⁴¹ este justificată, potrivit

⁴¹ Soluția identificată de legiuitor își găsește consacrare prin:

A) Modificarea dispozițiilor art. 22 din Legea nr. 273/2004 care, astfel, vor avea următorul conținut:

„(1) Planul individualizat de protecție, astfel cum este acesta reglementat prin Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, cu modificările ulterioare, are ca finalitate adopția internă, dacă:

a) după instituirea măsurii de protecție specială a trecut 1 an și părinții biologici ai copilului ori, după caz, rudele până la gradul IV ale acestuia nu pot fi găsite ori în mod vădit refuză să colaboreze cu autoritățile în vederea realizării demersurilor pentru reintegrarea copilului în familie;

b) după instituirea măsurii de protecție specială, părinții și rudele copilului până la gradul IV declară în scris că nu doresc să se ocupe de creșterea și îngrijirea copilului și în termen de 60 de zile nu și-au retras această declarație, Direcția are obligația înregistrării acestor declarații precum și a celor prin care părinții și rudele până la gradul IV revin asupra declarațiilor inițiale;

c) copilul a fost înregistrat din părinți necunoscuți. În acest caz, adopția ca finalizare a planului individualizat de protecție se stabilește în maxim de 30 de zile de la eliberarea certificatului de naștere al acestuia.

(2) În termenul prevăzut la alin. (1) lit. a), Direcția este obligată să facă demersurile necesare identificării și contactării părinților biologici/rudelor până la gradul IV ale copilului precum și informarea periodică a acestora asupra locului în care se află efectiv scopului și asupra modalităților concrete în care se pot menține relațiile personale cu copilul și demersurile necesare în vederea reintegrării”

În același scop, sunt introduse și art. 22¹ și art. 22² având următorul conținut:

Art. 22¹ – „(1) În situația copilului pentru care s-a instituit plasamentul la o rudă până la gradul IV, planul individualizat de protecție poate avea ca finalitate adopția internă numai în situația în care a trecut minim 1 an de la data instituirii măsurii de protecție și managerul de caz apreciază că este în interesul copilului deschiderea procedurii adopției interne.

(1) În situația copilului care a împlinit vârsta de 14 ani, planul individualizat de protecție poate avea ca finalitate adopția internă

expunerii de motive de faptul că actuala reglementare⁴² nu prevede un termen expres în care specialiștii care instrumentează cazurile copiilor intrați în sistemul de

---

dacă există acordul expres al copilului în acest sens și interesul copilului justifică deschiderea procedurii de adopție internă.

Art. 22² – „(1) Dosarul copilului pentru care s-a stabilit adopția internă, ca finalitate a planului individualizat de protecție, se transmite compartimentului de adopții și postadopții din cadrul direcției, în vederea luării în evidență a cazului și sesizării instanței judecătorești de la domiciliul copilului, pentru deschiderea procedurii adopției interne.

(2) Direcția în a cărei rază teritorială domiciliază copilul va sesiza instanța judecătorească de la domiciliul copilului, pentru încuviințarea deschiderii procedurii adopției interne, în termen de 30 de zile de la luarea în evidență a cazului de către compartimentul de adopții și postadopții.

(3) Judecarea cererilor referitoare la deschiderea procedurii adopției interne a copilului se face cu citarea părinților firești ai copilului sau, după caz, a tutorelui și a direcției în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului.””

⁴² Actuala reglementare, cuprinsă în art. 22 din Legea nr. 273/2004 are următorul conținut:

„(1) Pe baza planului individualizat de protecție, astfel cum este reglementat de Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, direcția în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului efectuează demersuri pentru reintegrarea copilului în familie sau, după caz, pentru plasamentul copilului în familia extinsă sau substitutivă.

(2) Planul individualizat de protecție poate avea ca finalitate adopția internă dacă demersurile pentru reintegrarea copilului în familie sau în familia lărgită au eșuat.

(3) Direcția în a cărei rază teritorială domiciliază copilul va sesiza, în termen de 30 de zile de la finalizarea demersurilor prevăzute la alin. (2), instanța judecătorească de la domiciliul copilului, pentru a se încuviința deschiderea procedurii adopției interne.

(4) Judecarea cererilor referitoare la deschiderea procedurii adopției interne a copilului se face cu citarea părinților firești ai copilului sau, după caz, a tutorelui și a direcției în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului.”;

protecție trebuie să solicite instanței declararea adoptabilității, ceea ce a determinat în practică, prelungirea situației incerte a copilului pentru care nu se realizează nici integrarea în familia biologică, dar nici demersurile necesare pentru găsirea unei familii adoptatoare.

I.6.2. Majorarea termenului de evaluare în vederea eliberării atestatului de persoană/familie aptă să adopte, de la 60 de zile, potrivit actualei reglementări⁴³, la 120 de zile.

I.6.3. Crearea unui mecanism de contestare a deciziei de neeliberare sau retragere a atestatului.

Potrivit proiectului de reglementare, contestațiile în acest sens se soluționează de Oficiul Român pentru Adopții prin formularea unor recomandări către Direcția Generală a Asistență Socială și Protecție a Copilului, păstrându-se posibilitatea ca, în cazul unui rezultat nefavorabil în ceea ce privește atestarea, cel interesat să se poată adresa, în final, instanței judecătorești⁴⁴.

⁴³ Potrivit dispozițiilor art. 19 alin. (2) din Legea nr. 273/2004 (în actuala reglementare): „Pe baza rezultatelor evaluării prevăzute la alin. (1), direcția în a cărei rază teritorială se află domiciliul adoptatorului sau familiei adoptatoare decide, în termen de 60 de zile de la data depunerii cererii de evaluare de către adoptator sau familia adoptatoare, dacă acesta sau aceștia sunt sau nu apti să adopte. În cazul unui rezultat favorabil al evaluării, direcția va elibera atestatul de persoană sau familie aptă să adopte.”;

⁴⁴ Astfel, prin art. I pct. 19 din proiect se introduc art. 19¹- 19⁷ care detaliază procedura de eliberare a atestatului pentru adoptatori. Se reglementează competența de efectuare a verificărilor și eliberarea acestui atestat atunci când adoptatorul/familia adoptatoare locuiește la o altă adresă decât cea de domiciliu, arătându-se că, în situația în care solicitantul locuiește în fapt la adresa de reședință, soluționarea cererii de evaluare se realizează de către direcția în a

cărei rază teritorială domiciliază acesta, direcția de la reședință urmând a fi solicitată pentru furnizarea informațiilor necesare în vederea realizării evaluării, direcției de la domiciliul solicitantului.

Rezultatele evaluării se consemnează într-un raport final de evaluare a capacității de a adopta a solicitantului care conține și propunerea de a se elibera sau nu atestatul. Raportul se întocmește în maximum 120 de zile de la data depunerii cererii. În cazul în care rezultatul evaluării este favorabil, direcția emite o dispoziție de eliberare a atestatului, iar în cazul în care rezultatul este nefavorabil, adoptatorul sau familia adoptatoare pot formula contestație în termen de 5 zile lucrătoare de la comunicarea raportului. Contestația se depune și se înregistrează la direcția care a realizat evaluarea, iar aceasta are a să o trimită Oficiului, pentru soluționare, în termen de 5 zile de la înregistrare. Oficiul soluționează contestația în termen de 30 de zile de la înregistrare, analizând documentele transmise de direcțiile implicate, solicitând orice alte acte/documente relevante pentru soluționarea acesteia de la direcție, contestatar sau de la alte persoane fizice sau juridice și poate dispune efectuarea propriilor verificări. În situația în care Oficiul apreciază contestația ca fiind întemeiată, poate adopta una dintre următoarele soluții: a) recomandă direcției completarea procesului de evaluare cu noi informații și documente relevante; b) realizează noi evaluări sociale și/sau psihologice; c) eliberează atestatul în situațiile în care constată că sunt îndeplinite condițiile legale de eliberare a acestuia, iar propunerea direcției este vădit nelegală și netemeinică. De asemenea, Oficiul poate respinge contestația ca nefondată, tardivă sau ca fiind introdusă de o persoană fără calitate sau fără împuternicire. Rezultatul Oficiului se comunică solicitantului și direcției, iar în urma comunicării rezultatului soluționării contestației de către oficiu, direcția poate decide: a) menținerea propunerii formulate în raportului direcției și emiterea dispoziției privind neeliberarea atestatului; b) completarea procesului de evaluare cu noi informații sau documente relevante; c) realizarea unei noi evaluări sociale și/sau psihologice; d) eliberarea atestatului.

În cazul în care se realizează o nouă evaluare, costurile sunt suportate de contestatar.

Dispoziția privind neacordarea/retragerea atestatului de persoană/familie aptă pentru adopție poate fi atacată în termen de 15 zile de la data comunicării la instanța competentă în materie de adopție de la domiciliul adoptatorului;

Comparativ cu actuala reglementare⁴⁵, se remarcă preocuparea pentru o minuțioasă reglementare a procedurii de soluționare a contestației împotriva rezultatului nefavorabil al direcției pentru eliberarea atestatului adoptatorului/familiei adoptatoare.

I.6.4. Introducerea unui nou capitol privind monitorizarea și activitățile postadoptie.

Prin intermediul reglementării propuse, se detaliază modalitățile concrete în care se poate realiza monitorizarea postadoptie prevăzută de lege și se reglementează activitățile postadoptie ce pot fi derulate în beneficiul adoptatorilor și copiilor adoptați.

Măsura legislativă este justificată, conform expunerii de motive, pe intenția legiuitorului de a acoperi o lacună de reglementare în acest domeniu.

Bunăoară, în cuprinsul Legii nr. 273/2004 se introduce un întreg capitol VIII¹ prin care sunt stabilite: **scopul** acestei activități constând în urmărirea evoluției copilului adoptat și a relațiilor dintre acesta și părinții adoptatori în vederea integrării depline în familia adoptatoare și identificării precoce a eventualelor dificultăți care pot să apară în această perioadă; **organismele competente** să desfășoare activitatea (direcția de la domiciliul copilului); **caracterul obligatoriu al monitorizării postadoptie**; **durata de timp pentru care se desfășoară** (cel puțin 2 ani după încuviințarea adopției); **Obligațiile adoptatorilor în această perioadă** (obligația de colaborare și de a înlesni realizarea rapoartelor); **principiile care guvernează procedura monitorizării postadoptie și modalitățile în**

---

⁴⁵ Actuala procedură de obținere a atestatului și de contestare a rezultatului nefavorabil este conținută în dispozițiile art. 19 din Legea nr. 273/2004;

care se realizează, constând în: informare și consiliere pentru părinți și copii; organizarea de cursuri pentru dezvoltarea capacităților parentale; constituirea de grupuri de suport pentru părinți și copiii; sprijinirea adoptatorilor în vederea informării copilului cu privire la adopția sa.

I.6.5. Modificări legislative aduse modului de informare a adoptatului asupra părinților săi firești. Reluarea legăturilor cu părinții firești.

Potrivit expunerii de motive, până în prezent, legislația internă română nu a oferit soluții viabile cu privire la această problemă larg dezbătută în domeniul adopției⁴⁶.

---

⁴⁶ Dreptul adoptatului de a fi informat cu privire la adopție, precum și obligația corelativă a adoptatorilor de a-l informa pe adoptat sunt consacrate prin dispozițiile art. 58 din actuala redactare a Legii nr. 273/2004, având următorul conținut:

„(1) Adoptatorul va informa copilul că este adoptat, de îndată ce vârsta și gradul de maturitate ale acestuia o permit.

(2) Adoptatorii și adoptatul au dreptul să obțină din partea autorităților competente extrase din registrele publice al căror conținut atestă faptul, data și locul nașterii, dar nu dezvăluie în mod expres adopția și nici identitatea părinților firești.

(3) Identitatea părinților firești ai adoptatului poate fi dezvăluită înainte de dobândirea de către acesta a capacității depline de exercițiu numai pentru motive medicale, cu autorizarea instanței judecătorești la cererea expresă a oricărui dintre adoptatori, a adoptatului, soțului sau descendenților acestuia ori a reprezentantului unei instituții medicale sau a unui spital.

(4) După dobândirea capacității depline de exercițiu, adoptatul va putea solicita tribunalului în a cărui rază teritoriale se află domiciliul său ori, în cazul în care nu are domiciliu în România, Tribunalului București, să-i autorizeze accesul la informațiile aflate în posesia oricărei autorități publice cu privire la identitatea părinților săi firești.

Proiectul legislativ își propune modificarea acestei reguli, în următorul sens:

- prin art. 57¹ se consacră dreptul persoanelor adoptate de a-și cunoaște originile și propriul trecut și de a beneficia de sprijin pentru realizarea demersurilor vizând contactarea părinților firești și a rudelor biologice;

- adoptatorii sunt obligați să informeze copilul că este adoptat, gradual, începând de la vârste cât mai mici, cu sprijinul specialiștilor din cadrul compartimentului postadoptii;

- **dezvăluirea adopției** poate fi făcută numai în cazul persoanelor care au dobândit capacitate deplină de exercițiu;

- identitatea părinților firești ai adoptatului poate fi dezvăluită înainte de dobândirea de către acesta a capacității depline de exercițiu **numai pentru motive medicale**, de către Oficiu, la cererea oricărui dintre adoptatori, a adoptatului, soțului sau descendenților acestuia sau reprezentantului unei instituții medicale sau a unui spital.

- prin art. 57² se consacră dreptul persoanelor adoptate de a solicita și obține informații care atestă adopția, precum și informații cu caracter general vizând traseul instituțional și istoricul personal **care nu dezvăluie identitatea părinților firești**;

- dezvăluirea identității părinților firești ai adoptatului poate fi obținută, ca regulă, numai după dobândirea capacității depline de exercițiu, pe baza

---

(5) Instanța citează direcția în a cărei rază teritorială se află domiciliul copilului, Oficiul, precum și orice altă persoană a cărei ascultare poate fi utilă pentru soluționarea cererii și va putea admite cererea dacă, potrivit probelor administrate, constată că accesul la informațiile solicitate nu este dăunător integrității psihice și echilibrului emoțional ale solicitantului și dacă adoptatul în cauză a beneficiat de consiliere din partea direcției.”;

cererii formulate de adoptat adresată tribunalului în a cărui circumscripție teritorială domiciliază, iar informațiile solicitate vor putea fi dezvăluite, ca și în actuala reglementare, doar dacă nu au efect dăunător asupra integrității psihice și echilibrului emoțional al solicitantului și dacă adoptatul a beneficiat de o consiliere adecvată;

- persoanele adoptate care dețin informații asupra identității părinților firești se vor putea adresa direct oficiului pentru realizarea demersurilor vizând contactarea părinților firești și a rudelor biologice

- părinții firești sau rudele biologice ale persoanelor adoptate vor putea obține informații cu caracter general vizând persoana adoptată numai dacă există acordul expres al acesteia sau, după caz, al persoanei sau familiei adoptatoare;

- metodologia privind accesul adoptatului la informațiile vizând propriile origini și trecut, precum și accesul părinților firești sau ale rudelor biologice ale persoanelor adoptate la informații cu caracter general privind persoana adoptată urmează să fie elaborate de Oficiu și aprobate prin Hotărâre de Guvern;

- informațiile relevante referitoare la adopție, la originea copilului, în special cele cu privire la identitatea părinților firești, precum și datele asupra istoricului medical al copilului și familiei sale se păstrează minimum 50 de ani de la data rămânerii irevocabile a hotărârii de încuviințare a adopției.

Potrivit inițiatorului proiectului normativ, soluțiile legislative propuse sunt justificate, pe de parte, de necesitatea constituirii unui cadru legal, adecvat pentru a se da eficiență acestui element al vieții private, întrucât până în prezent, astfel de informații erau obținute exclusiv pe căi informale, autoritățile statului neavând

nicio obligație de a susține eforturile părților, iar în ultima perioadă, la nivel internațional, se remarcă tendința de a se lărgi dreptul de acces al adoptatului la informațiile privind-i pe părinții firești ai acestuia.

Valorile puse în balanță sunt dreptul de informare al adoptatului, pe de o parte, și dreptul la o viață intimă, pe de altă parte, iar în această privință, soluțiile legislative ale altor state sunt dintre cele mai variate: unele prezumă că, în lipsa unor alte precizări, părinții naturali ar fi dorit să rămână anonimi, în timp ce alte legislații, dimpotrivă, consideră, că, dacă doresc anonimatul, părinții firești trebuie să declare aceasta în mod expres.

Se consideră că soluția legislativă propusă este menită să asigure un echilibru adecvat între dreptul părinților biologici de a li se păstra confidențialitatea asupra identității și dreptul oricărei persoane de a avea acces la informațiile care vizează trecutul, originile sale, în mod particular în cazul persoanelor adoptate aceste aspecte fiind de o importanță esențială pentru conturarea identității de sine și definirea lor ca persoană.

*

Avizul Consiliul Legislativ sub acest aspect, recomandă posibilitatea extinderii dreptului la informație cu privire la identitatea părinților firești și cu autorizarea instanței de judecată și în cazul în care adoptatul nu are capacitate deplină de exercițiu, pentru identitate de tratament juridic.

*

Sub aceste aspecte, considerăm că raportarea la Convenția europeană cu privire la adopțiile de copii, varianta revizuită, precum și la practica instanței de la Strasbourg în această materie este esențială.

Bunăoară, Convenția, în varianta consolidată, statuează în cuprinsul art. 22 că statele pot adopta prevederi prin care să autorizeze încheierea adopțiilor fără dezvăluirea identității adoptatorului membrilor familiei de origine.

Convenția garantează adoptatului dreptul de acces la informațiile deținute de autoritățile competente, privind propriile sale origini. Atunci când părinții naturali ai adoptatorului beneficiază de dreptul legal de a nu li se dezvălui identitatea, rămâne în sarcina autorităților competente dreptul de a stabili dacă să le dezvăluie sau nu identitatea și de a decide dacă, dincolo de acest drept, li se poate dezvălui identitatea, având în vedere circumstanțele concrete ale cauzei, precum și drepturile copilului și ale membrilor familiei de origine.

Convenția recomandă adoptarea unor reglementări pertinente cu privire la adoptatul care nu a împlinit vârsta majoratului.

De asemenea, convenția garantează dreptul adoptatorului și al copilului adoptat de a obține documente care conțin extrase din înregistrările publice prin care se atestă locul și data nașterii copilului adoptat, dar nu relevă expres faptul adopției ori identitatea părinților naturali.

Potrivit art. 22 par. 4 teza finală permite statelor membre să nu aplice aceste prevederi în cazul adopțiilor prevăzute la art. 11 par. 4 din Convenție care se referă la adopțiile cu efecte restrânse⁴⁷.

În ceea ce privește perioada de păstrare a documentelor conținând informații relevante cu privire la

---

⁴⁷ În aceste situații, efectele adopției nu conduc la ruperea pe deplin a legăturilor de rudenie cu membrii familiei naturale, astfel încât, instituirea unei proceduri speciale pentru dezvăluirea identității părinților firești ai adoptatului ar fi superfluă;

adoapție, pe o perioadă de cel puțin 50 de ani de la data la care adopția a rămas definitivă, se constată că prevederea legală ce se propune a fi adoptată este o traducere *ad literam* a prevederilor Convenției.

Convenția impune ca înregistrările publice să fie ținute într-o modalitate care să nu permită persoanelor neautorizate ori care nu au un interes legitim, să afle dacă o persoană a fost adoptată sau nu, ori pentru ca adoptatul să afle identitatea părinților săi, atunci când informația despre adopție este revelată.

Așadar, se constată că, în principiu, legislația națională propusă este mult mai permisivă decât Convenția în privința recunoașterii dreptului adoptatului de a cunoaște identitatea părinților firești, dar și a dreptului părinților firești de a fi informați cu privire la istoricul copilului adoptat.

În opinia noastră, orice extindere a reglementării peste marginile deja identificate, și la copilul adoptat care nu are capacitate de exercițiu deplină nu este recomandabilă, cu excepția cazurilor medicale, în care identificarea și cunoașterea membrilor familiei firești sunt necesare.

De altfel, și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a statuat în sensul că informațiile referitoare la nașterea unei persoane și la rudele acesteia sunt informații care țin de viața sa privată, astfel încât art. 8 este aplicabil. Curtea a constatat că în această privință există două interese ce țin de exercitarea dreptului la viață privată: cel al părintelui natural și cel al adoptatului pe care statul are obligația de a le proteja în egală măsură. Cât timp soluțiile statelor europene în această materie sunt departe de a fi uniforme, Curtea a

recunoscut statelor o marjă de apreciere largă pentru a decide asupra acestei probleme.⁴⁸

I.6.6. Sub aspect procedural, se menține participarea obligatorie a procurorului la soluționarea cauzelor care decurg din aplicarea acestui act normativ, și sunt stabilite termene scurte, de 14 zile, pentru judecată și redactarea hotărârilor judecătorești pronunțate

*

* *

Ca o concluzie generală, apreciem că proiectul propus corespunde necesităților juridice și sociale actuale și urmărește armonizarea legislativă cu prevederile recenteii Convenții europene asupra adopției copiilor, varianta consolidată ce urmează a fi ratificată de Parlamentul României și prevederile Noului Cod Civil, din perspectiva aplicării sale.

---

⁴⁸ CEDO, Marea Cameră, Hotărârea *Odievre vs. Franța*, 13 februarie 2003, 42326/98

3. JURISPRUDENȚA CEDO - STUDII ȘI COMENTARII -

INCIDENȚA HOTĂRĂRILOR CEDO ASUPRA SOLUȚIILOR DE NETRIMITERE ÎN JUDECATĂ

Liviu Popescu

The Ministries Committee “invites the contracting parties to ensure the existence, at internal level, of certain adequate possibilities....for reexamining the case, including by reopening the procedure (its settlement)....”

The recommendation (2002) of the Ministries Committee on reexamining or reopening certain cases, at internal level, due to ECHR rulings, was adopted by the executive body of the Council of Europe on January 19th, 2000.

A. În cauza Rupa împotriva României (hotărârea din 16 decembrie 2008, definitivă la 16 martie 2009) CEDO a hotărât, printre altele, că „a avut loc încălcarea art. 3 din Convenție din cauza *lipsei caracterului efectiv al anchetei* conduse cu privire la circumstanțele ce au caracterizat prinderea reclamantului la data de 28 ianuarie 1998 și la detenția sa din ziua de 28 spre 29 ianuarie 1998, precum și din cauza *lipsei unei anchete* cu privire la circumstanțele prinderii reclamantului din data de 11 martie 1998 și ale detenției sale din perioada 11 martie 1998 – 4 iunie 1999” (pct. 3 din dispozitiv).

În fapt, Curtea a reținut că, începând cu luna ianuarie 1998, reclamantul **VILI RUPA** a fost cercetat pentru „posesia ilegală a două kilograme de mercur ... și ultrajul la adresa unui polițist ... care a constat în amenințarea acestuia cu un topor și cu un briceag ...” (par. 33), în final acesta fiind condamnat la o pedeapsă de 1 an și două luni închisoare, hotărâre rămasă definitivă prin respingerea recursului introdus la Curtea Supremă (Dec. din 9 februarie 2000, conform par. 65-68).

Față de modul în care au decurs cercetările, reclamantul a formulat mai multe plângeri penale pentru rele tratamente, tortură, violare de domiciliu etc., toate cu același rezultat, menținut în mod consecvent de către toată ierarhia Ministerului Public: **N.U.P.** (par. 69-73).

În perioada de referință, sistemul legislativ din România nu prevedea o cale de atac în fața instanței a soluțiilor de netrimiteri în judecată.

B. Fără a lua în dezbatere vinovăția reclamantului în comiterea faptelor reținute în sarcina sa, CEDO, pe baza documentelor furnizate de către Guvernul României (în principal dosarele judiciare), a constatat ceea ce ierarhia Ministerului Public (care a respins, meticolos, toate plângerile formulate), **pe baza aceluiași acte**, nu a observat:

- „rele tratamente” (par. 121);
- „o anchetă¹ departe de a respecta cerințele de eficiență și efectivitate pe care le impune art. 3 din Convenție” (par. 127);
- „tratament degradant” (par. 135);
- „ineficiența anchetei” (par. 137);
- „tratamente inumane” (par. 153, 174);

---

¹ Ancheta referitoare la pretinsele abuzuri sesizate de către reclamant.

- „lipsa totală de reacție a autorităților sesizate cu pretențiile reclamantului” (par. 155);
- „situații atât de umilitoare” (par. 174);
- „lipsa de reacție a organelor de urmărire penală” (par. 179);
- „mandatul de arestare ... s-a limitat la a afirma pericolozitatea reclamantului pentru ordinea publică dacă ar fi fost lăsat în libertate **fără a susține în mod concret** această afirmație ... Curtea apreciază că a avut loc încălcarea condițiilor legale ... la arestarea sa ...” (par. 200-201);
- „Curtea nu poate ignora anumite incidente apărute pe când procesul reclamantului nu se finalizase încă și care erau susceptibile să influențeze percepția publicului în ceea ce privește persoana reclamantului: difuzarea la televizor a imaginilor cu partea interesată și cuvintele prefectului, agent al statului, cu privire la vinovăția sa ... în ceea ce privește imaginile difuzate la televizor, **Curtea acordă o importanță deosebită** faptului că, în ciuda invitației ce i-a fost adresată, Guvernul a omis să formuleze comentarii în ceea ce privește **originea** înregistrării aflate în posesia canalului de televiziune care a difuzat-o ... Curtea apreciază că ansamblul dificultăților menționate mai sus a avut în speță un efect global atât de restrictiv asupra drepturilor apărării, încât principiul procesului echitabil, enunțat la art. 6 din Convenție, „a fost încălcat” (par. 232-235).
- „afirmațiile Guvernului sunt contrazise fără urmă de îndoială de documentele aflate în posesia sa. Într-adevăr, atât parchetul cât și instanțele au admis că poliția pătrunsesse în apartamentul reclamantului. De asemenea, Curtea constată că nu a fost emis niciun

mandat de percheziție². Aceste fapte constituie **în mod evident** o ingerință lipsită de temei legal în dreptul reclamantului la respectarea domiciliului său” (par. 238). Etc.

*

*   *

„**În mod evident**” există nu o diferență, ci o prăpastie în aprecierea *acelorași acte*, pe de o parte, de către judecătorii CEDO și, pe de altă parte, de către Ministerul Public din România.

Nu fapte noi, nu împrejurări noi, nu acte noi. Aceleași acte.

C. I. În speță, o eventuală cerere de revizuire a hotărârii prin care reclamantul Vili Rupa a fost condamnat este tardivă, în condițiile art. 408¹ alin. (4) C.p.p.

II. În ceea ce privește soluțiile de neurmărire dispuse în plângerile prin care reclamantul a reclamat abuzurile la care pretinde că a fost supus, o eventuală cerere de revizuire este fie tardivă în condițiile aceluiași art. 408¹ alin. (4) C.p.p. (dacă au fost respinse, în mod definitiv, la instanță, pe calea deschisă, în epocă, prin Decizia nr. 486/1997 a Curții Constituționale), fie inadmisibilă (soluțiile de neurmărire nu fac obiectul art. 408¹ alin. (1) C.p.p.).

III. Plângere împotriva soluției, în condițiile art. 278¹ C.p.p, nu se mai poate face (tardivitate)³.

---

² „mandatul de aducere emis nu permitea autorităților ... să pătrundă în acest scop în domiciliul reclamantului fără un mandat de percheziție” (par. 199).

³ Conform **art. 9 pct. 5** din Legea nr. 281/2003 „În cazul rezoluțiilor de neîncepere a urmăririi penale, al ordonanțelor ori, după caz, al rezoluțiilor de clasare, de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale, date de procuror până la

IV. Singurul temei legal al *infirmării din oficiu*, ca instrument general⁴ de remediere a erorilor în interiorul Ministerului Public, îl constituie dispozițiile art. 64 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 care stipulează: „*Soluțiile adoptate de procuror pot fi infirmate motivat de către procurorul ierarhic superior, când sunt apreciate ca fiind nelegale*”.

Observații:

1. Nu vizează *acte* sau *măsuri*, ci exclusiv soluții.
2. Nu sancționează curențe privind temeinicia, ci exclusiv nelegalitatea⁵.
3. Vizează și soluțiile verificate și menținute prin mecanismul prev. de art. 278¹ C.p.p., cu condiția să se fi „descoperit fapte sau împrejurări noi ce nu au fost cunoscute ...”.

În interesul justiției, *de lege ferenda*, se impune o reevaluare critică a acestei reglementări, în sensul extinderii sferei de incidență (acte, măsuri, netemeinicie),

---

intrarea în vigoare a prezentei legi, termenul de introducere a plângerii prevăzute în art. 278¹ din Codul de procedură penală este de un an și curge de la intrarea în vigoare a prezentei legi, dacă nu s-a împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale”.

⁴ Fără a fi avut în vedere cazul *particular* prev. de art. 209 alin. (4²) C.p.p., incident numai în ipoteza *preluării* și numai pentru „*acte și măsuri*”, nu și pentru soluții.

⁵ În acest sens, a se vedea **Oancea, Dorinel** „*Privind înțelesul noțiunii de „legalitate” din cuprinsul art. 64 alin. (3) din Legea nr. 304/2004*”, **Pro Lege** nr. 1/2007, p. 47-55. În sens contrar, util însă neconvincător, **Brădiceanu, Simona** „*Verificarea soluțiilor sub aspectul temeiniciei și al legalității*”, **idem**, p. 55-58, cu singurul argument că interpretarea domnului Dorinel Oancea nu permite reformarea, din oficiu, a erorilor judiciare sub aspectul temeiniciei (observație justă, care, însă, ar putea fi reținută, doar *de lege ferenda*).

pentru ca sistemul să se poată autoregla corijând posibilele erori⁶.

⁶ Faptul că această necesitate este reală nu justifică utilizarea, în practică, a *altor temeiuri* legale, prin *forțare*, pentru realizarea aceluiași scop, inadecvarea acestora fiind mai mult sau mai puțin vădită:

a) **art. 220 alin. (1)** C.p.p. stipulează: „*Când procurorul constată că un act sau o măsură procesuală a organului de urmărire penală nu este dată cu respectarea dispozițiilor legale, o infirmă prin ordonanță*”.

Nu consacră raporturi de autoritate (control) între procurori, ci între procurori și poliție, fiind integrat în capitolul „*Supravegherea exercitată de procuror*”. Un procuror (ca funcție de execuție) nu are autoritate de control asupra actelor altui procuror cu funcție echivalentă.

b) **art. 273 alin. (1)** C.p.p. stipulează: „*Redeschiderea urmăririi penale în cazul în care s-a dispus încetarea urmăririi penale sau scoaterea de sub urmărire are loc dacă ulterior se constată că nu a existat în fapt cazul care a determinat luarea acestor măsuri sau că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia încetarea sau scoaterea de sub urmărire*”.

A susține că redeschiderea conține (include) infirmarea, într-un singur act juridic, nemaifiind necesar un alt act separat, distinct, înseamnă a nu observa că „redeschiderea urmăririi penale se dispune de (oricare, n.n.) **procuror**” (art. 273 alin. 2 C.p.p.), câtă vreme infirmarea presupune, cu necesitate, raporturi ierarhice de autoritate, de conducere (control) – subordonare.

Orice procuror (investit) poate dispune redeschiderea urmăririi penale, dar numai după ce procurorul ierarhic superior a dispus, în prealabil, infirmarea soluției, de neurmărire.

Mutatis-mutandis, faptul că sunt necesare două acte juridice, între care infirmarea presupune o autoritate de control, rezultă și din economia art. 278¹ alin. (8) lit. „b” C.p.p. care stipulează: „*Judecătorul pronunță una dintre următoarele soluții: b) admite plângerea, prin sentință, desființează rezoluția sau ordonanța atacată și trimite cauza procurorului, în vederea începerii sau redeschiderii urmăririi penale, după caz.*”

În situațiile în care legiuitorul se referă la prerogative de *control*, indicația expresă a legii vizează procurorul cu funcție de conducere, de exemplu în art. 264 alin. (3) C.p.p. sau în art. 278 alin. (1) C.p.p.

D. „Având în vedere obligația unui stat contractant condamnat de instanța europeană pentru încălcarea unui drept garantat de Convenție, de a executa hotărârea acesteia și posibilitatea lăsată acestui stat de a determina ce măsuri apar ca fiind adecvate, Comitetul Miniștrilor⁷ „invită statele contractante să asigure

În sfârșit, redeschiderea nu se aplică în cazul NUP și al clasării.

c) **art. 278¹ alin. (11)** C.p.p. stipulează: „În situația prevăzută în alin. 8 lit. a), persoana în privința căreia judecătorul, prin hotărâre definitivă, a decis că nu este cazul să se înceapă ori să se redeschidă urmărirea penală nu mai poate fi urmărită pentru aceeași faptă, afară de cazul când s-au descoperit fapte sau împrejurări noi ce nu au fost cunoscute de organul de urmărire penală și nu a intervenit unul dintre cazurile prevăzute în art. 10”.

Sensul reglementării este de a consacra o aplicație a principiului *non bis in idem* (cu excepția de rigoare: fapte sau împrejurări noi, necunoscute) și nu de a crea un nou instrument procesual, *inexistent până atunci* (anul 2003). Exista deja (art. 28 alin. 3 din Legea nr. 92/1992 stipula: „Procurorul ierarhic superior poate să îndeplinească oricare dintre atribuțiile procurorilor în subordine și să suspende ori să infirme actele și dispozițiile acestora, dacă sunt contrare legii.”).

Se lasă deschisă, în mod excepțional, o posibilitate de infirmare a unor soluții deja verificate, cu autoritate de lucru judecat, la instanță, se arată *motivul* (de ce ?), dar instrumentul procesual (infirmarea) și autoritatea competentă (procurorul ierarhic superior) **nu sunt prevăzute în text**, motiv pentru care această normă nu poate avea eficiență decât prin coroborare cu art. 64 alin. (3) din Legea nr. 304/2004. Această posibilitate **nu înseamnă** că art. 278¹ alin. (11) C.p.p. își este autosuficient, indică și *domeniul vizat și instrumentul procesual* (infirmarea), acesta din urmă nefiind creat în anul 2003 prin instituirea normei în analiză.

Sediul materiei în ceea ce privește instituția „infirmării din oficiu” rămâne art. 64 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, **derogatoriu** în raport cu orice alte temeieri juridice, indiferent de cât de *utile* sau *convenabile* s-ar dovedi alte interpretări.

⁷ Recomandarea **Rec (2002) a Comitetului Miniștrilor** privitoare la reexaminarea sau redeschiderea unor cauze la nivel intern ca

existența la nivel intern a unor **posibilități** adecvate ... pentru reexaminarea cauzei, inclusiv prin redeschiderea procedurii (soluționării ei) ...”⁸.

Reluarea, reexaminarea, redeschiderea unei proceduri închise în sistemul judiciar național constituie, însă, o obligație de diligență și **nimic nu impune**, nici măcar nu recomandă, un anumit rezultat final.

Infirmarea, ca și revizuirea (ca să nu mai vorbim despre soluția dată după infirmare sau după rejudecare de către instanța în fața căreia s-a produs încălcarea dreptului, conform art. 408¹ alin. (11) lit. „b” C.p.p.) **nu se impune automat** pentru conformitate cu hotărârile CEDO (altfel, ar fi fost suficientă înființarea unei „Birou pentru rectificat soluții”, încadrat cu funcționari).

Magistratul național este independent (art. 2 alin. (3) – pentru judecători și art. 3 alin. (1) – pentru procurori, din Legea nr. 304/2004).

De exemplu, cererea de revizuire întemeiată pe disp. art. 408¹ alin. (1) C.p.p. poate fi respinsă, dacă este *nefondată* (art. 408¹ alin. (10) C.p.p.).

Soluția se bazează exclusiv pe **probe** (legal administrate), conform art. 62 C.p.p. care stipulează: „*În vederea aflării adevărului, organul de urmărire penală și instanța de judecată sunt obligate să lămurească cauza sub toate aspectele, pe bază de probe*”.

Din acest punct de vedere, forța obligatorie a hotărârilor CEDO e *relativă*, fiind dependentă, pe de o parte, de rațiunea pe care o încorporează și, pe de altă

---

urmare a hotărârilor CEDO, adoptată de organul executiv al Consiliului Europei la 19 ianuarie 2000.

⁸ în **Bârsan, Corneliu**, „*Convenția europeană a drepturilor omului*”, vol. II, Ed. C.H. Beck, Buc., 2006, p. 582.

Această cerință a fost îndeplinită, în legislația națională, la standard european, prin introducerea art. 408¹ C.p.p. (prin Legea nr. 576/2004).

parte, de permeabilitatea mediului receptor la acest tip de influență.

*

* *

Concluzii :

La speță: soluțiile de netrimitere în judecată dispuse în plângerile formulate de către Vili Rupa cu privire la abuzurile la care pretinde că a fost supus trebuie examinate urmând a fi infirmate dacă:

a) sunt nelegale (art. 64 alin. (3) din Legea nr. 304/2004) și au fost descoperite fapte și împrejurări noi, necunoscute organului de urmărire penală și nu a intervenit unul din cazurile prevăzute în art. 10 (art. 278¹ alin. (11) C.p.p.), în ipoteza că au fost verificate și menținute la instanță.

b) sunt nelegale (art. 64 alin. (3) din Legea nr. 304/2004), dacă nu au fost validate la instanță.

JURISPRUDENȚA RECENTĂ A CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Mariana Ghimbășanu
Prim-procuror adjunct al
Parchetului de pe lângă
Tribunalul Buzău

ECHR jurisprudence represents the most important reference point for the Romanian practitioners. The author analyzes some of the most recent ECHR rulings.

I. Dreptul la instruire și educație. Libertatea de gândire, de conștiință și de religie.

Cauza Lautsi ș.a. contra Italiei, hotărârea din 18.03.2011

Reclamanții - mama și fii - s-au plâns pentru violarea dreptului la învățătură, garantat de art. 2 al Protocolului nr. 1 în acești termeni:” nimănui nu-i poate fi refuzat dreptul la învățătura. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le asumă în domeniul educației și învățământului va respecta dreptul părinților de a asigura educația și instruirea potrivit convingerilor lor religioase și filosofice.”

Au considerat că decizia consiliului unei școli publice de a menține în sălile de clasă crucifixul, în pofida opoziției reclamantei ai cărei copii învățau în școala respectivă, constituie o violare a prevederilor menționate anterior și totodată o încălcare a dreptului lor la libertatea de gândire, de conștiință și de religie, consacrat prin art. 9 din Convenție.

Printr-o hotărâre din 3 noiembrie 2009, camera sesizată a decis că există încălcarea art. 2 din Protocolul nr. 1, examinat împreună cu art. 9 din Convenție.

Camera a dedus din principiile privitoare la interpretarea art. 2 din Protocolul nr. 1, așa cum se degajă ele din jurisprudența Curții, obligația statului de a se abține să impună, chiar indirect, anumite credințe, mai ales față de persoane vulnerabile, subliniind că școlarizarea copiilor este un domeniu deosebit de sensibil. Este adevărat că pot fi atribuite crucifixului o pluralitate de semnificații, dar incontestabil semnificația religioasă este predominantă. Ca atare, prezența obligatorie și ostentativă a acestuia în sălile de clasă ale școlilor publice a lezat convingerile laice ale reclamantei, ai cărei copii erau atunci școlarizați într-o astfel de școală, iar pe de altă parte era de natură să perturbe emoțional elevii de o altă confesiune decât cea creștină sau care nu practicau nicio religie. Camera a reținut că libertatea de religie “negativă” nu se rezumă la absența serviciului religios sau a învățământului religios, ci se extinde la practicile și simbolurile care exprimă o credință, o religie sau ateismul. Acest “drept negativ” are nevoie de o protecție particulară dacă statul este cel care exprimă o credință și dacă persoana se află într-o situație de dependență, în care nu poate face o alegere liberă.

Statul este obligat la neutralitate confesională în cadrul educației publice, unde prezența la cursuri este cerută independent de religie și unde se urmărește formarea gândirii critice a copiilor. Or e greu de crezut că expunerea în sălile de clasă ale școlilor publice a unui simbol în mod normal asociat religiei majoritare în Italia ar putea servi pluralismului educativ, esențial într-o societate democratică. Ca atare, “expunerea obligatorie a unui simbol al unei anumite confesiuni, în situații care țin

de controlul guvernamental, în mod deosebit în sălile de clasă, limitează dreptul părinților de a-și educa copiii potrivit propriilor convingeri precum și dreptul copiilor școlarizați de a crede sau nu. Această măsură este incompatibilă cu datoria statului de a respecta neutralitatea în exercițiul funcției publice, cu deosebire în domeniul educației.

La 28 ianuarie 2010 guvernul italian a cerut trimiterea cauzei în fața Marii Camere.

Invocând tradiția, el a reproșat lipsa unui studiu de drept comparat cu privire la relațiile dintre stat și religie și cu privire la expunerea simbolurilor religioase în școlile publice. A criticat de asemeni faptul că instanța a dedus din conceptul de “neutralitate” confesională un principiu de excludere a oricărei relații între stat și o anumită religie, în vreme ce neutralitatea presupune considerarea de către autoritățile publice a tuturor religiilor. Hotărârea s-ar întemeia astfel pe o confuzie între neutralitate (un concept incluziv) și laicitate (un concept exclusiv).

În opinia reclamantilor crucifixul este fără dubiu un simbol religios și a vedea în el un simplu “simbol pasiv” ar însemna negarea faptului că, la fel ca orice simbol – și mai mult decât altele - materializează o realitate cognitivă, intuitivă și emoțională care depășește percepția imediată. Orice stat democratic trebuie să garanteze libertatea conștiinței, pluralismul, un tratament egal tuturor credințelor și laicitatea instituțiilor. Principiul laicității implică în primul rând neutralitatea statului, care trebuie să se distanțeze de sfera religioasă și a adopte aceeași atitudine față de toate orientările religioase.

Reclamanții au susținut de asemenea că poziția pe care o promovează este clar diferită de ateismul de stat, care neagă libertatea religiei, impunând autoritar o

viziune laică. În termenii imparțialității și ai neutralității statului, laicitatea este tocmai contrariul, un instrument care permite afirmarea libertății de conștiință, a libertății religioase și filosofice a tuturor.

În dezbateră care s-a extins, alături de alți intervenienți, state europene și diverse organizații neguvernamentale, a formulat observații și Guvernul României. Acesta a criticat hotărârea camerei pentru că nu a ținut seama în suficientă măsură de marja largă de apreciere de care dispun statele atunci când sunt în discuție chestiuni sensibile, cu privire la care nu există consens la nivel european. Jurisprudența Curții recunoaște în domeniul expunerii simbolurilor religioase în instituțiile publice de învățământ această putere de apreciere. Statul român consideră că principiul este mai bine apărat dacă hotărârile de acest fel sunt lăsate la latitudinea comunităților de profesori, elevi și părinți.

Curtea a fixat mai întâi cadrul procesului: singura chestiune cu care este sesizată este aceea a compatibilității prezenței crucifixului în sălile de clasă din școlile publice italiene cu exigențele art. 2 din Protocolul nr. 1 și ale art. 9 din Convenție. Prin urmare nu-i incumbă să se pronunțe asupra compatibilității prezenței crucifixului în școlile publice cu principiul laicității, astfel cum este consacrat în dreptul italian.

În materie de educație și de învățământ art. 2 din Protocolul nr. 1 este în principiu legea specială în raport cu art. 9 din Convenție, care garantează libertatea de gândire, de conștiință și religie, deci și libertatea de a nu adera la nicio religie și care instituie în sarcina statelor datoria de neutralitate și imparțialitate.

Statele au obligația de a garanta, rămânând neutre și imparțiale, libertatea de exercitare a diverselor religii,

culte și credințe. Ele trebuie să asigure ordinea publică, pacea și toleranța religioasă într-o societate democratică.¹

Cuvântul “a respecta” la care face trimitere art. 2 din Protocolul nr. 1 semnifică mai mult decât a recunoaște sau a lua în considerare (un angajament mai degrabă negativ), verbul implică în sarcina statului o anumită obligație pozitivă.

Așa fiind, exigențele noțiunii de respect variază mult de la un caz la altul, în funcție de diversitatea practicilor urmate și de condițiile din fiecare stat. Statele se bucură de o largă marjă de apreciere în determinarea măsurilor prin care asigură respectarea prevederilor Convenției.

În ceea ce privește locul religiei în programele școlare, Curtea a decis în mod constant că stabilirea programului de studii este de competența statelor. Cea de a doua frază a art. 2 din Protocolul nr. 1 nu împiedică statele să disemineze prin învățământ sau educație informații sau cunoștințe care au direct sau indirect caracter religios sau filosofic și nu autorizează părinții să se opună integrării unui astfel de învățământ sau unei astfel de educații în programa școlară.

În schimb, în numele pluralismului educativ, statul trebuie să vegheze ca informațiile și cunoștințele care figurează în programă să fie prezentate într-un mod obiectiv, critic și pluralist, care să permită dezvoltarea simțului critic al elevilor față de fenomenul religios, într-o atmosferă calmă, la adăpost de orice prozelitism. Textul de referință interzice statului să urmărească îndoctinarea, contrar convingerilor religioase și filosofice ale părinților. Aici se situează limita pe care statele sunt obligate să nu o depășească.

---

¹ C.E.D.O., hotărârea din 10 noiembrie, în cauza Leyla Sahin contra Turciei

Deși în jurisprudența sa anterioară, în aplicarea art. 2 din Protocolul nr. 1, s-a aplecat cu deosebire asupra îndatoririlor privind conținutul și aplicarea programelor școlare, Curtea consideră că obligația statului de a respecta convingerile filosofice și religioase ale părinților nu se limitează la conținutul și la modul de transmitere a cunoștințelor, ci se impune în exercițiul tuturor funcțiilor pe care acesta și le asumă în materie de educație și de învățământ. Se include aici amenajarea mediului școlar, atunci când dreptul intern prevede că această sarcină revine autorităților publice. Ori, acesta este cadrul în care se înscrie prezența crucifixului în sălile de clasă din școlile publice italiene.

Cu alte cuvinte, Curtea consideră că, atunci când amenajarea mediului școlar este în competența autorităților publice, ne aflăm în fața unei funcții asumate de stat în domeniul educației și învățământului, care intră sub incidența celei de a doua fraze a art. 2 din Protocolul nr. 1, care instituie obligația statului de a respecta dreptul părinților de a asigura educația și instruirea copiilor lor potrivit propriilor convingeri religioase și filosofice.

Crucifixul este în primul rând, așa cum s-a arătat deja, un simbol religios, iar faptul că simbolistica religioasă nu epuizează semnificația lui nu este relevant în speță.

Pe de altă parte nu au fost prezentate Curții elemente care să ateste eventuala influență pe care expunerea pe pereții claselor a unui simbol religios ar putea să o aibă asupra elevilor. Poate fi înțeleasă totuși percepția reclamantei, care vede în expunerea acestui simbol în clasele în care învățau copiii ei o lipsă de respect a statului față de dreptul său de a asigura educația și instruirea acestora conform convingerilor sale. Totuși,

o percepție subiectivă nu este suficientă pentru a caracteriza o violare a art. 2 din Protocolul nr. 1.

Decizia de a păstra sau nu o tradiție ține în principiu de libertatea de apreciere a statului. Între statele europene există diferențe mari pe planul evoluției istorice și culturale, dar evocarea unei tradiții nu exonerează statul de obligația de a respecta drepturile și libertățile consacrate de Convenție și de Protocoalele sale.

Statele se bucură de o largă marjă de apreciere în alegerea mijloacelor prin care să concilieze exercitarea funcțiilor care le revin în domeniul educației și învățământului cu respectarea dreptului părinților de a asigura instruirea și educarea copiilor în raport cu propriile lor convingeri filosofice și religioase, iar Curtea trebuie să respecte alegerile pe care le fac acestea, inclusiv cu privire la locul pe care îl acordă religiei, însă numai în măsura în care aceasta alegere nu conduce la o formă de îndoctrinare.

În concluzie, Curtea consideră că alegerea cu privire la expunerea crucifixului în sălile de clasă din școlile publice italiene aparține în principiu marjei de apreciere a statului pârât, cu atât mai mult cu cât nu există un consens european asupra chestiunii prezenței simbolurilor religioase în școlile publice. Această marja de apreciere este dublată totuși de un control european, sarcina Curții fiind aceea de a se asigura că limitele anterior menționate nu au fost depășite.

Este adevărat că regulamentul care prevede prezența crucifixului în sălile de clasă din școlile publice conferă o vizibilitate preponderentă în mediul școlar religiei majoritare. Aceasta situație nu este însă suficientă prin ea însăși pentru a fi calificată ca o încercare de îndoctrinare din partea statului și o încălcare a dispozițiilor art. 2 din Protocolul nr. 1.

În cauza Folgero², Curtea a reținut că faptul de a acorda o atenție mai mare cunoașterii creștinismului față de celelalte religii și curente filosofice nu constituie în sine o abatere de la principiile pluralismului și obiectivității, echivalentă cu o îndoctrinare. Având în vedere locul pe care îl ocupă creștinismul în istoria și în tradiția statului norvegian, aceasta chestiune ținea de marja de apreciere de care se bucura acesta pentru a stabili programa de învățământ. O concluzie similară a fost exprimată în cauza Zengin³, în contextul cursului de cultură religioasă predat în școlile turcești, care acordă cea mai mare parte cunoașterii religiei musulmane, majoritară în Turcia, deși statul are caracter laic.

În plus, crucifixul expus pe perete este un simbol pasiv, aspect important mai ales în lumina principiului neutralității. Nu i s-ar putea așadar atribui o influență asupra elevilor comparabilă cu cea pe care o poate avea un discurs didactic ori participarea la activități religioase.

Spre deosebire de camera care a judecat în prima instanță, Marea Cameră nu atribuie semnificația de “semn exterior tare” crucifixului de pe peretele clasei, în accepțiunea relevată prin hotărârea din cauza Dahlab c. Elveției.⁴

De altfel, efectele vizibilității sporite pe care prezența crucifixului o dă creștinismului în mediul școlar trebuie relativizate, pentru că, pe de o parte, această prezență nu este însoțită de studiul obligatoriu al creștinismului, iar pe de altă parte școala este deschisă și față de alte religii. Prin urmare, nu există niciun indiciu

---

² C.E.D.O., hotărârea din 29 iunie 2007 în cauza Folgero ș.a. contra Norvegiei.

³ C.E.D.O., hotărârea din 9 octombrie 2007.

⁴ C.E.D.O., hotărârea din 15 februarie 2001, în cauza Dalhab contra Elveției.

că autoritățile ar fi intolerante față de elevii adepți ai altor religii ori care nu au o credință.

În plus, reclamantii nu au susținut că prezența crucifixului ar fi incitat la practicarea prozelitismului în procesul didactic, nici că ar fi fost confrunțați cu un cadru didactic care, în activitatea sa s-ar fi raportat în mod tendențios la acest simbol.

Reclamanta și-a păstrat intact dreptul de a-și îndruma și sfătui copiii, de a-i orienta potrivit propriilor sale convingeri filosofice.

Din cele expuse rezulta că, luând decizia de a menține crucifixul în sălile de clasă din școlile publice frecventate de fiii reclamantei, autoritățile au acționat în limitele marjei de apreciere de care dispune statul, în cadrul obligației sale de a respecta în exercițiul funcțiilor pe care și le asumă în domeniul educației și învățământului, dreptul părinților de a asigura educația și instruirea conform convingerilor lor religioase și filosofice. Prin urmare, nu există violare a dispozițiilor art. 2 din Protocolul nr. 1 și nici a art. 9 din Convenție.

II. Dreptul la respectarea vieții private. Obligația statului de a crea condițiile pentru o sinucidere demnă

Cauza Haas contra Elveției, hotărârea din 20 ianuarie 2011

Reclamantul s-a plâns de încălcarea dreptului său de a decide momentul și modul de a muri, invocând dispozițiile art. 8 din Convenție.

Acesta suferă de circa 20 de ani de tulburare afectivă bipolară. În această perioadă a avut două tentative de suicid și a fost de mai multe ori internat în clinici psihiatrice. Din anul 2004 este membru al asociației Dignitas, care acordă asistență la sinucidere.

Considerând că maladia de care suferă îl împiedică să ducă o viață demnă, reclamantul a cerut ca Dignitas să-i acorde asistență pentru a se sinucide. Pentru a obține substanța necesară, 15 grame de pentobarbital de sodium, care nu se eliberează fără prescripție medicală, s-a adresat mai multor medici psihiatri, fără succes.

El s-a adresat autorităților administrative și în final tribunalului federal, invocând în principal art. 8 din Convenție, care, în opinia sa, garantează dreptul de a decide cu privire la propria moarte și susținând că o ingerință a statului în acest drept nu este admisibilă decât în condițiile art. 8 paragraful 2. Ori, obligația de a prezenta o prescripție medicală pentru a obține substanța necesară sinuciderii și imposibilitatea de a și-o procura reprezintă o ingerință în dreptul la respectul vieții sale private, care nu e proporțională cu scopul urmărit.

Instanța națională a respins recursul reclamantului argumentând că art. 2 din Convenție nu garantează dreptul de a muri, cu sau fără asistența unui terț sau a statului; dreptul la viață nu comportă nicio libertate negativă corelativă. Art. 3 din Convenție nu obligă statele să garanteze impunitatea penală pentru ajutorul la sinucidere sau să creeze o bază legală pentru o altă formă de ajutor la sinucidere. Statul nu este obligat să cauționeze acele acte care tind să pună capăt vieții. S-a subliniat că prezenta cauză este diferită de cauza *Pretty c Regatul Unit* (aplicația nr. 2346/02), în care Curtea a luat în considerare calitatea vieții și problema autodeterminării individului și a admis ca, împiedicând-o pe reclamantă să aleagă momentul în care să pună capăt vieții sale, pentru a evita un sfârșit penibil și nedemn, statul a adus atingere dreptului său la respectarea vieții private, ocrotit de art. 8 paragraful 1. În prezenta cauză, libertatea reclamantului de a se sinucide și impunitatea

persoanei care îi acordă eventual asistență la sinucidere, dacă această persoană nu acționează cu un mobil egoist, nu sunt puse în discuție. Problema în discuție este dacă, în temeiul art. 8, statul trebuie să facă astfel încât reclamantul să poată muri fără durere și fără risc de eșec și ca atare să obțină pentobarbital de sodiu fără rețetă, prin derogare de la prevederile legale. Răspunsul este negativ: este adevărat că prin Convenție nu sunt protejate drepturi teoretice și iluzorii, ci drepturi concrete și efective, dar de aici nu rezultă – în perspectiva alternativelor posibile – că libertatea de a se sinucide și de aici libertatea de a decide asupra calității propriei vieți ar fi limitate prin simplul fapt că statul nu autorizează eliberarea substanței solicitate fără condiții. Obligativitatea de a prezenta o prescripție medicală este întemeiată pe o bază legală clară, accesibilă și previzibilă, atât în dreptul intern cât și internațional. O substanță a cărei ingerare provoacă moartea nu poate fi eliberată pur și simplu de un farmacist fără să fie cunoscute toate circumstanțele cauzei. Numai un medic poate să examineze capacitatea de discernământ a unui pacient și documentele medicale și să aprecieze dacă toate posibilitățile de tratament au fost epuizate fără rezultat. Atunci când asistarea unei persoane care se sinucide prin mijloace medicale este autorizată, chestiune care, având în vedere miza etică importantă, trebuie să fie în primul rând apreciată de legiuitor, statul are dreptul să prevadă o procedură de control care să garanteze că decizia celui în cauză corespunde cu adevărat voinței sale libere și în cunoștință de cauză. Pentru aceasta obligativitatea unei prescripții medicale este adecvată și necesară. Ea are ca scop protejarea siguranței și sănătății publice, ca și menținerea ordinii publice, fiind în același

timp proporțională și necesară într-o societate democratică.

După respingerea recursului sau, reclamantul s-a adresat mai multor medici, cărora le-a solicitat să-l expertizeze, în vederea eliberării prescripției medicale care să-i ofere acces la substanța letală solicitată. Niciun medic nu a răspuns pozitiv solicitării sale.

Reclamantul susține că, neputând îndeplini condițiile cerute, dreptul său de a decide asupra momentului și a modului de a muri nu a fost respectat și că într-o situație excepțională cum era situația sa, accesul la medicamentele necesare sinuciderii trebuia să fie garantat de stat. Estimează ca absorbția de pentobarbital de sodiu era singura metodă de sinucidere demnă, sigură, rapidă și fără dureri. Amintește că suferă de foarte mulți ani de tulburări mentale, că intenția sa de a se sinucide este fermă, indubitabilă, confirmată de tentativele anterioare de sinucidere și de eforturile de a obține o decizie judiciară, astfel că nu mai este necesar să dovedească seriozitatea intențiilor sale nici printr-o expertiză psihiatrică aprofundată, nici prin asistență psihiatrică pe o perioadă prelungită. Ținând cont de toate acestea, conchide că ingerința asupra dreptului său la respectarea vieții private, protejat de art. 8 paragraful 1 nu este justificată nici de protecția propriei sale vieți, nici de interese legate de protejarea sănătății sau siguranței publice. Imposibilitatea de a găsi un psihiatru dispus să furnizeze o expertiză ar fi făcut dreptul său la respectarea vieții sale private complet iluzoriu.

Guvernul afirmă că dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private nu a fost încălcat. Dreptul la autodeterminare garantat de art. 8 paragraful 1 nu include dreptul unei persoane de a i se acorda ajutor la sinucidere, fie prin punerea la dispoziție a mijloacelor

necesare, fie printr-un ajutor activ, atunci când persoana nu este în măsură să acționeze ea însăși. Restricțiile privind accesul la pentobarbital de sodiu servesc la protecția sănătății, a siguranței publice și la prevenirea infracțiunilor. Legislația și practica elvețiană în materia ajutorului acordat la sinucidere sunt mult mai permissive decât în cea mai mare parte a statelor membre ale Consiliului Europei, iar asistența la sinucidere este pedepsibilă numai în anumite circumstanțe. Amintește totodată că, potrivit art. 2 din Convenție, statul are nu numai obligația de a nu provoca moartea în mod voluntar și ilegal, ci și de a lua măsurile necesare pentru a proteja viața persoanelor care țin de jurisdicția sa împotriva faptelor altora ori, cum este cazul în speță, împotriva propriilor fapte. În psihiatrie, intenția de a se sinucide este considerată simptomul unei boli psihice la care se răspunde printr-o terapie adecvată. Trebuie să se facă distincție între voința de a se sinucide ca decizie autonomă, durabilă și voința de a se sinucide ca expresie a bolii. Ținând seama de complexitatea bolilor psihice și de evoluția lor imprezvizibilă, distincția nu poate fi făcută fără un examen serios, pe o perioadă în care să se verifice persistența voinței de a se sinucide și fără o expertiză completă.

În viziunea instanței europene noțiunea de viață privată este o noțiune largă, care se sustrage unei definiții exhaustive. Ea acoperă integritatea fizică și morală a persoanei și poate îngloba uneori aspecte ale identității fizice și sociale ale unui individ. Elemente ca numele, identitatea sexuală, viața sexuală și orientarea sexuală țin de sfera personală protejată de art. 8. Aceasta dispoziție protejează de asemenea dreptul la dezvoltare personală și dreptul de a stabili și de a întreține raporturi cu alte ființe umane și cu lumea exterioară. În cauza *Pretty c.*

Regatului Unit Curtea a estimat că alegerea reclamantei de a evita ceea ce, în ochii săi, constituia un sfârșit penibil și nedemn intră în sfera de aplicare a art. 8 din Convenție.

În lumina acestei jurisprudențe, Curtea consideră că dreptul unui individ de a hotărî în ce mod și în ce moment va lua sfârșit viața sa, cu condiția ca el să fie în măsură să-și exprime în mod liber voința și să acționeze în consecință, este un aspect al dreptului la respectarea vieții private, înscris în art. 8 din Convenție.

Spre deosebire de cauza *Pretty*, în cauza de față nu este în discuție libertatea de a muri și eventuala impunitate a persoanei care acordă asistență la sinucidere, ci dacă, în virtutea art. 8 statul trebuie să admită ca reclamantul să obțină pentobarbital de sodiu fără prescripție medicală, prin derogare de la lege, astfel ca el să poată muri fără durere și fără risc de eșec. Cu alte cuvinte, în prezenta cauză reclamantul afirmă nu numai că viața sa este dificilă și dureroasă, dar și că, dacă nu ar obține substanța în litigiu, actul suicidal s-ar dovedi nedemn. În plus, tot spre deosebire de cauza *Pretty*, reclamantul nu poate fi considerat ca o persoană infirmă, de vreme ce nu se află în stadiul terminal al unei maladii degenerative incurabile, care l-ar împiedica să se sinucidă.

Cererea reclamantului trebuie deci examinată sub aspectul unei obligații pozitive a statului de a lua măsurile necesare pentru a permite o sinucidere demnă. Acesta presupune evaluarea diferitelor interese aflate în joc, situație în care statul se bucura de o anumită libertate de apreciere.⁵

---

⁵ C.E.D.O., hotărârea din 26 mai 1994 în cauza *Keegan* contra Irlandei

Convenția trebuie privită și citită ca un întreg, astfel că, în cadrul examenului asupra art. 8 este necesară raportarea la art. 2, care impune autorităților obligația de a proteja persoanele vulnerabile, chiar împotriva acțiunilor prin care își periclitează propria viață. (Keenan c. Regatului Unit, nr. 27229/95). Autoritățile naționale au obligația să împiedice un individ să-și pună capăt zilelor, dacă decizia sa nu a fost luată în mod liber și în deplină cunoștință de cauză.

Cercetările făcute de Curte conduc la concluzia că nu există un consens în rândul statelor membre ale Consiliului Europei cu privire la dreptul individului de a alege când și cum vrea să pună capăt vieții sale. În Elveția incitarea și asistența la sinucidere nu sunt pedepsibile decât dacă autorul acestor acte este mânat de un mobil egoist. Alte câteva state admit numai actele de asistență “pasivă”, dar marea majoritate a statelor par să dea mai multă greutate protecției vieții unui individ decât dreptului său de a-i pune capăt. Așadar, marja de apreciere a statelor în acest domeniu este considerabilă.

Cântărind interesele aflate în joc, Curtea admite voința reclamantului de a se sinucide în mod demn, fără dureri și suferințe inutile. Totuși, consideră că regimul stabilit de autorități, cerința unei prescripții medicale în scopul de a preveni un abuz, are ca obiectiv legitim protejarea oricărei persoane de luarea unei decizii pripite, în mod deosebit evitarea situației în care un pacient lipsit de discernământ ar obține o doză letală de pentobarbital de sodiu. Atunci când un stat adoptă o atitudine liberală se impun măsuri adecvate de aplicare a acestei legislații liberale și de prevenire a oricărui abuz. Restricțiile instituite de stat servesc protejării sănătății, siguranței publice și prevenirii infracțiunilor. Dreptul la viață garantat de art. 2 din Convenție obligă statele să

stabilească o procedură adecvată pentru a se asigura că decizia de a pune capăt vieții este expresia voinței libere a celui interesat. Condiția existenței unei prescripții medicale, întemeiată pe o expertiză psihiatrică completă este o măsură care permite satisfacerea acestei exigențe.

Ținând cont de aceste argumente și de marja de apreciere de care dispun autoritățile interne în acest domeniu, chiar presupunând că statele ar avea o obligație pozitivă de a adopta măsuri care să faciliteze un suicid în condiții demne, Curtea apreciază că autoritățile elvețiene nu și-au încălcat această obligație în cazul de față.

III. Libertatea de exprimare. Declarații politice.

Cauza Otegi Mondragon contra Spaniei, hotărârea din 13 martie 2011

Reclamantul a susținut că decizia tribunalului suprem, care l-a condamnat pentru gravă insultă adusă regelui constituie o atingere nejustificată a libertății sale de exprimare, prin care sunt încălcate dispozițiile art. 10 din Convenție.

Reclamantul era purtător de cuvânt al grupului parlamentar al stângii independentiste în parlamentul Comunității autonome a Țării bascilor.

La 21 februarie 2003 localurile cotidianului Euskaldunon Egunkaria fuseseră percheziționate și apoi închise, pentru presupuse legături cu ETA. Zece persoane fuseseră arestate și, după cinci zile de detenție, acestea se plânseseră de rele tratamente.

În cursul unei conferințe de presă ținută la 26 februarie 2003, în ziua în care regele Spaniei participase la inaugurarea unei centrale electrice alături de președintele guvernului Comunității autonome a Țării bascilor, reclamantul a afirmat, răspunzând unei întrebări

puse de un ziarist, că era o adevărată rușine politică faptul că președintele guvernului basc inaugura proiectul cu Juan Carlos de Bourbon, șeful suprem al gărzii civile și al forțelor armate spaniole, care torturaseră persoanele arestate în cadrul operațiunii arătate anterior, deci cel care protejează tortura și impune regimul monarhic poporului basc prin tortură și mijloace violente.

Ministerul public a formulat plângere împotriva reclamantului pentru injurie gravă adusa regelui, faptă incriminată de codul penal spaniol.

Reclamantul s-a aparat arătând că afirmațiile sale critice îl vizau pe șeful guvernului basc și că reprezentau o critică politică, făcută în calitatea sa de politician, în cadrul libertății de expresie, fundament al democrației și al statului de drept.

Tribunalul superior al Țării bascilor a pronunțat o hotărâre de achitare, în a cărei motivare se arăta: “criticarea unei instituții constituționale nu constituie o excepție de la exercitarea libertății de exprimare, iar în cazul de față acest drept îmbracă, față de dreptul la onoare, caracterul unui drept constituțional care are întâietate. Constituția nu garantează dreptul la libera exprimare numai pentru anumite puncte de vedere, considerate corecte, ci pentru toate ideile, în limitele pe care ea însăși le stabilește.”

Recursul declarat de Ministerul Public împotriva acestei hotărâri a fost admis de Tribunalul suprem, care l-a condamnat pe reclamant la o pedeapsă de un an închisoare, cu suspendarea dreptului de a alege pe durata pedepsei, pentru delictul de injurie gravă adusă regelui. Instanța a considerat că afirmațiile în discuție constituiau judecăți de valoare și că exprimau dispreț față de rege și față de instituția pe care o reprezintă, afectând substanța însăși a demnității sale, prin aceea că-i atribuiau una din

infracțiunile cele mai grave într-un stat de drept. Exercițarea libertății de exprimare fusese deci contrară principiului proporționalității și nenesară, depășind pragul dincolo de care suntem în prezența criticilor care rănesc sau insultă.

Plecând de la constatarea că hotărârea de condamnare constituie o ingerință a autorităților publice în dreptul reclamantului la libera exprimare și că, pentru a fi conformă cu exigențele Convenției o astfel de imixtiune trebuie să îndeplinească condițiile impuse prin paragraful 2 al art. 10, Curtea a analizat dacă era prevăzută de lege, răspundea unor scopuri legitime și era necesară, într-o societate democratică.

Primele două criterii fiind îndeplinite, o analiză detaliată se impunea pentru a se stabili dacă măsura era necesară într-o societate democratică.

În sensul art. 10, adjectivul “necesar” implică o nevoie socială imperioasă. Statele se bucură de o anumită marjă de apreciere pentru a stabili existența unei asemenea nevoi, care este însă dublată de un control european, atât asupra legii cât și asupra deciziilor prin care este aplicată, chiar atunci când ele emană de la o jurisdicție independentă. Prin urmare, Curtea are competența de a stabili în ultimă instanță dacă o restrângere este conformă cu libertatea de exprimare protejată de articolul 10.

În controlul pe care îl exercită, Curtea nu se substituie instanțelor naționale competente, ci verifică din perspectiva art. 10 deciziile acestora, pronunțate în virtutea puterii lor de apreciere. Totuși, ea nu se limitează să stabilească dacă statul și-a folosit această putere cu bună credință și în mod rezonabil, ci trebuie să aprecieze ingerința în lumina tuturor circumstanțelor cauzei, pentru a stabili dacă a fost proporțională cu scopul legitim

urmărit și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt pertinente și suficiente.

Libertatea de exprimare în domeniul discursului și al dezbaterii politice sau al chestiunilor de interes general are cea mai mare importanță. Prețioasă pentru fiecare, libertatea de exprimare este cu atât mai importantă pentru un ales al poporului: el își reprezintă electorii, dă glas preocupărilor lor și le apără interesele. De aceea, ingerințele în libertatea de exprimare a unui parlamentar solicita un control și mai strict din partea instanței europene.

Pe de altă parte, limitele criticii admisibile sunt mai largi cu privire la un om politic, vizat în această calitate decât în cazul unui simplu particular. Primul se expune în mod inevitabil și conștient unui control atent al faptelor și gesturilor sale, atât din partea ziariștilor cât și a masei de cetățeni. Ca atare el trebuie să arate o toleranță mai mare. El are desigur dreptul de a-i fi protejată reputația, chiar în afara cadrului vieții private, dar imperativele acestei protecții trebuie puse în cumpănă cu interesul față de libera discutare a chestiunilor politice, excepțiile cu privire la libertatea de expresie primind o interpretare restrictivă.

În speță, instanța de control convențional reține că reclamantul se exprimă în calitate sa de ales și de purtător de cuvânt al unui grup parlamentar. Pe de altă parte, aceste afirmații vizau o chestiune de interes public pentru Țara bascilor, înscriindu-se într-o dezbateră asupra acestei chestiuni. Marja de apreciere a autorităților pentru a evalua necesitatea sancțiunii aplicate reclamantului era, în consecință, foarte restrânsă.

Jurisdicțiile naționale au considerat că termenii folosiți de reclamant erau vexatorii, infamanți, jignitori, în măsura în care atribuiu șefului statului vina de a

proteja tortura și pe torționari. Curtea reamintește că, în timp ce faptele materiale pot fi probate, adevărul judecăților de valoare nu poate fi dovedit, iar o asemenea exigență, irealizabilă, aduce atingere însăși libertății de opinie, element fundamental al dreptului garantat de art. 10. Calificarea unei declarații ca factuală sau ca judecată de valoare ține totuși în primul rând de marja de apreciere a jurisdicțiilor interne. De altfel, chiar atunci când o declarație constituie o judecată de valoare ea trebuie să aibă o bază factuală suficientă, altfel ar fi excesivă. Necesitatea de a evoca fapte care să fundamenteze o judecată de valoare este mai puțin riguroasă atunci când acestea sunt deja cunoscute publicului.

În speță, tribunalul suprem a reținut în hotărârea sa că afirmațiile litigioase erau judecări de valoare. Totuși a considerat că erau de o gravitate care nu se justifica în context, ținând cont că plângerile angajaților jurnalului Egunkaria fuseseră clasate pentru lipsă de probe. Dar aserțiunile reclamantului aveau legătură cu acuzațiile de rele tratamente exprimate public de redactorul șef al jurnalului, iar expresiile folosite puteau fi încadrate în limitele unei dezbateri publice mai largi, privind eventuala responsabilitate a forțelor de securitate ale statului în cazuri de rele tratamente.

Limbajul folosit de reclamant ar putea fi considerat ca provocator. Cu toate acestea, dacă orice persoană care se angajează într-o dezbatere publică de interes general trebuie să nu depășească anumite limite, care țin în special de respectarea reputației și a drepturilor celuilalt, îi este totuși îngăduită o anumită doză de exagerare, chiar de provocare. Curtea a remarcat că, deși în discursul reclamantului este descrisă în termenii cei mai negativi instituția regalității, ceea ce conferă relatării

o conotație ostilă, nu exista o incitare la violență și nu este vorba de un discurs al urii.

De altfel, aserțiunile incriminate au fost pronunțate în timpul unei conferințe de presă, astfel ca reclamantul nu a avut posibilitatea de a le reformula sau de a le retrage.

Curtea a constatat de asemenea că jurisdicțiile interne l-au condamnat pe reclamant în baza dispozițiilor din codul penal spaniol care acordă șefului statului un nivel de protecție mai ridicat decât altor persoane, protejate prin regimul de drept comun cu privire la insultă și care prevăd sancțiuni mai severe pentru autorii declarațiilor injurioase.

În această privință, Curtea a declarat deja că o protecție sporită acordată printr-o lege specială în materie de ofensă nu este, în principiu în acord cu spiritul Convenției. În cauza *Colombani contra Franței*⁶ ea a decis că protecția derogatorie prevăzută pentru șefii de stat străini de legea franceză reprezenta un privilegiu exorbitant, care atenta la libertatea de expresie și nu se putea concilia cu practica și concepțiile politice actuale. În cauza *Artun și Guvener*⁷ Curtea a estimat că ceea ce fusese enunțat în Cauza *Colombani* cu privire la șefii de stat străini era cu atât mai mult valabil în cazul în care se afla în discuție interesul unui stat de a proteja reputația propriului sau șef de stat; un asemenea interes nu justifica conferirea unor privilegii ori o protecție specială față de dreptul de a informa și de a exprima opinii cu privire la acesta.

În pofida diferențelor care există în cazul unui sistem republican, principiile care se degajă din

---

⁶ Aplicatia nr. 51279/99, CEDH-X

⁷ C.E.D.O., hotărârea din 26 iunie 2007, în cauza *Artun și Guverner* contra Turciei.

jurisprudența Curții în această materie sunt la fel de valabile și pentru un regim monarhic, în care regele ocupă o poziție instituțională aparte. Faptul că regele ocupa o poziție de neutralitate în dezbaterile politice, o poziție de arbitru și de simbol al unității statului nu este de natură să-l pună la adăpost de orice critică în exercițiul funcțiilor sale oficiale sau, cum este cazul în speță, ca reprezentant al statului pe care îl simbolizează, cu deosebire din partea celor care contestă structurile constituționale ale acestui stat și regimul său monarhic. Libertatea de exprimare este și mai prețioasă atunci când sunt expuse idei care deranjează, șochează, contestă ordinea stabilită (*Women On Waves* ș.a. contra Portugaliei, nr. 31276/05). Faptul că regele nu este responsabil în plan penal nu poate fi un obstacol în calea unei dezbateri libere cu privire la eventuala sa responsabilitate instituțională, simbolică, în fruntea statului, în limitele respectului pentru reputația sa ca persoană.

Curtea a apreciat că afirmațiile în litigiu nu puneau în cauză viața privată a regelui, onoarea sa și nu conțineau un atac gratuit la persoană. Aceste afirmații nu priveau nici modul în care regele s-a achitat de funcțiile sale într-un anumit domeniu, nici nu-i atribuiă o responsabilitate personală în comiterea unei infracțiuni anume. Alegațiile reclamantului vizau exclusiv responsabilitatea instituțională a regelui, în calitate de șef și simbol al aparatului etatic și al forțelor care, potrivit afirmațiilor reclamantului, îi torturaseră pe responsabiliții jurnalului *Egunkaria*.

Instanța europeană a remarcat de asemenea severitatea sancțiunii: pedeapsa de un an închisoare, cu suspendarea dreptului de a alege pe durata pedepsei, în condițiile în care persoana vizată era politician. Dacă

protecția instituțiilor statului este legitimă, în calitate de garante ale ordinii publice instituționale, poziția dominantă pe care o ocupă aceste instituții impune autorităților să dea dovadă de reținere în folosirea mijloacelor penale. O pedeapsă cu închisoarea pentru o infracțiune comisă în domeniul discursului politic nu este compatibilă cu libertatea de exprimare garantată prin art. 10 decât în circumstanțe excepționale, mai ales atunci când alte drepturi fundamentale au fost grav atinse, ca de exemplu în ipoteza pronunțării unui discurs de ură sau de incitare la violență.

Nimic în circumstanțele prezentei spețe, în care afirmațiile incriminate au fost pronunțate în contextul unei dezbateri asupra unei chestiuni care prezenta un interes public legitim, nu era de natură să justifice aplicarea unei pedepse cu închisoarea.

Având în vedere aceste argumente, motivele invocate de jurisdicțiile interne nu sunt suficiente pentru a demonstra că ingerința era necesară într-o societate democratică. Dincolo de marja de apreciere a autorităților naționale, Curtea consideră condamnarea reclamantului disproporționată față de scopul vizat, astfel ca au fost încălcate dispozițiile art. 10 din Convenție.

IV. Supunerea la tratamente inumane, degradante pe perioada detenției.

1. Cauza Payet contra Franței, hotărârea din 20 ianuarie 2011

Reclamantul a susținut că numeroasele mutări “de siguranță” la care a fost supus și condițiile în care a executat o sancțiune disciplinară în perioada octombrie - noiembrie 2007 la închisoarea Fleury-Merogis caracterizează un tratament inuman, în accepțiunea art. 3 din Convenție.

Reclamantul se afla în executarea unei pedepse de 30 de ani închisoare pentru omor, jaf, evadare și organizarea evadării. A fost încadrat în categoria deținuților aflați sub supraveghere specială, ținând cont de evadarea sa cu elicopterul din închisoare, la 12 octombrie 2001. O notă cu caracter confidențial a ministrului de justiție, institua măsuri speciale care vizau deținuții cei mai periculoși. Între acestea figurau așa numitele rotații de siguranță, constând în schimbări de celule sau de clădiri în incinta aceluiași stabiliment, schimbări de penitenciar în cadrul aceleiași direcții regionale sau transferuri la alte penitenciare. Aceste mutări erau menite să împiedice organizarea și realizarea unor noi evadări.

În anul 2007 reclamantul a evadat din nou, cu un elicopter. A fost arestat după circa două luni și reînchis în Franța la închisoarea Fleury-Merogis. Imediat după încarcerare a fost sancționat cu patruzeci și cinci de zile de carceră pentru fapta de evadare și daunele aduse penitenciarului.

Reclamantul s-a plâns că localul în care a executat sancțiunea disciplinară era foarte degradat, impropriu locuirii. Spațiul aflat la dispoziția deținutului era extrem de redus, suprafața pe care acesta se putea deplasa era de circa 4,15 m.p. Sentimentul de opresiune era accentuat de absenta luminii naturale, pe care iluminatul electric insuficient nu o compensa și care nu permitea activități precum lectura ori scrisul. Curtea avea o suprafață de 30 m.p., dar atunci când ploua se inunda și devenea inaccesibilă. Condițiile de aerisire erau deplorabile, deși toaletele nu erau separate de celule. În general localurile erau murdare, vetuste, echipamentul sanitar minimal, iar singura sursă de apă era un robinet care curgea direct în vasul de toaletă.

Reclamantul a considerat că mutările frecvente depășeau un nivel acceptabil de constrângere, chiar într-un regim sporit de securitate (care includea înscrierea sa pe lista deținuților supuși unei supravegheri speciale, percheziții corporale sistematice, izolare totală) și ca aveau mai degrabă menirea să-i înfrângă rezistența psihică decât să asigure un grad înalt de securitate.

Guvernul a argumentat că transferurile nu constituie prin ele însele tratamente inumane sau degradante care să intre sub incidența art. 3. Aceste schimbări ale locului de încarcerare au fost transferuri judiciare ori decizii individuale luate de la caz la caz de administrația penitenciarelor, cu acordul magistraților, ori de câte ori a fost necesar, pentru a evita ca reclamantul să-și organizeze evadarea. Regimul rotațiilor de siguranță a fost justificat și proporțional, având în vedere faptul că cel vizat a fost implicat în cinci acțiuni de organizare a unor evadări, în timpul și după care a comis infracțiuni grave, iar autoritățile penitenciare au păstrat un just echilibru între imperativele siguranței publice și nevoia asigurării unor condiții umane de detenție.

Art. 3 consacră una dintre valorile fundamentale pentru o societate democratică și, spre deosebire de majoritatea celorlalte texte convenționale, nu prevede excepții sau derogări, nici în cazul unui pericol public care ar amenința existența națiunii (Labita contra Italiei, MC, nr. 26772/95; Selmouni contra Franței, MC, 25803/94). Convenția interzice în mod absolut tortura și pedepsele și tratamentele degradante sau inumane, indiferent de conduita persoanelor vizate.

Pentru a intra sub incidența art. 3, relele tratamente trebuie să atingă un minim grad de gravitate. Aprecierea acestui minim depinde de circumstanțele cauzei, în principal de durata tratamentelor și de efectele

lor fizice și mentale, precum și de vârstă, sexul, starea de sănătate a victimei.

Măsurile privative de libertate sunt în mod inevitabil însoțite de suferință și umilință, ceea ce nu înfrânge, în sine dispozițiile art. 3. Statul are însă obligația de a asigura tuturor deținuților condiții compatibile cu respectul pentru demnitatea umană, pentru a nu fi supuși unei încercări de o intensitate ce depășește nivelul de suferință inerent acestor măsuri.

Luând act că reclamantul a fost transferat pe cale judiciară sau administrativă de douăzeci și șase de ori în circa cinci ani și jumătate, Curtea a admis totuși că preocuparea autorităților de a dejuca încercările sale repetate de a evada era justificată, întemeiată pe faptele anterioare ale reclamantului. Ținând cont de profilul, de pericolozitatea și de trecutul reclamantului, Curtea a apreciat că autoritățile penitenciare au păstrat justul echilibru între imperativele securității și nevoia de a asigura deținutului condiții umane de detenție, care în speță nu au atins nivelul minim de gravitate pentru a fi calificate ca tratament inuman, în sensul art. 3 din Convenție.

În ceea ce privește condițiile de detenție în celula disciplinară, reclamantul invocă faptul că în pavilionul disciplinar condițiile de igienă erau extrem de precare, celula era lipsită de lumină naturală și insuficient aerisită, activitatea fizică era imposibilă, din cauza dimensiunilor curții, a fost lipsit de radio, televizor și de efectele personale, iar iluminatul electric era insuficient, astfel că nu putea citi și scrie. Alegațiile sale sunt confirmate de o serie de rapoarte oficiale care au constatat condițiile foarte proaste de detenție. El subliniază că această măsură disciplinară antrenează o supraprivare de libertate, pe lângă cea impusă prin hotărârea justiției și o

agravare sensibilă a condițiilor materiale în care se efectuează pedeapsa.

Guvernul admite că la momentul respectiv condițiile din închisoarea Fleury-Merogis, pavilionul disciplinar erau susceptibile de îmbunătățiri - de altfel acesta a fost închis în anul 2008 -, dar estimează totodată că durata de 45 de zile nu poate fi interpretată ca un tratament destul de grav pentru a depăși pragul de gravitate impus de art. 3 din Convenție.

Curtea amintește că, pe lângă principiile deja expuse, pentru a aprecia dacă o pedeapsă sau un tratament este degradant în sensul art. 3, trebuie în egală măsură să examineze dacă scopul era umilirea persoanei și dacă, prin consecințele sale, măsura a afectat sau nu personalitatea acesteia într-un mod incompatibil cu art. 3⁸. Au fost astfel calificate măsuri de natură să creeze victimei sentimente de teamă, de neliniște și de inferioritate, capabile să le umilească, să le înjosească și să le sfărâme rezistența fizică sau morală. Cu toate acestea, lipsa unui astfel de scop nu poate exclude total constatarea că a fost încălcat art. 3.

Instanța europeană conchide că reclamantul nu a fost deținut în condiții decente, care să-i respecte demnitatea. În jurisprudența sa Curtea a considerat că un tratament este inuman dacă a fost aplicat cu premeditare, mai multe ore și a cauzat fie leziuni corporale fie puternice suferințe fizice ori mentale. De asemeni s-a considerat că un tratament este degradant dacă a fost de natură să inspire victimei teamă, neliniște, sentimente de inferioritate care l-au înjosit și l-au umilit. (Kudla contra Poloniei, MC, 30210/96). Pentru ca o pedeapsă ori tratamentul care o însoțește să fie “inumane” sau

---

⁸ C.E.D.O, hotărârea din 16 decembrie 1997 în cauza Raninen contra Finlandei.

“degradante” suferința sau umilința trebuie să depășească suferința pe care în mod obișnuit o implică executarea unei pedepse. De altfel, atunci când se evaluează condițiile de detenție trebuie avute în vedere efectele lor cumulative precum și susținerile reclamantului (spațiul de care se putea mișca era extrem de redus, iar clădirea era foarte murdară și degradată).

Deși nu se poate trage concluzia că autoritățile au avut intenția de a-l umili, de a-i înfrânge voința, absența acestei intenții nu exclude *de plano* existența unei încălcări a art. 3. În speță, condițiile de detenție în celula disciplinară au fost de natură să-i producă reclamantului suferințe fizice și mentale precum și un sentiment de profunda atingere a demnității sale umane. Aceste condiții se analizează deci ca un “tratament inuman și degradant”, care constituie o încălcare a dispozițiilor art. 3 din Convenție.

2. Cauza Todireasa contra României, hotărârea din 3.05.2011.

Reclamantul s-a plâns de condițiile proaste de detenție din penitenciarul Jilava, determinate de aglomerarea celulelor, igiena deplorabilă, prezența insectelor și a șobolanilor. A invocat dispozițiile art. 3 din Convenție, care stipulează ca nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.

Acesta a fost deținut în perioada 9.01.2003 – 11.09.2007 în penitenciarul București – Jilava, iar apoi a fost transferat în penitenciarul Bacău. Într-o scrisoare din data de 17.03.2006 a descris condițiile degradante de detenție existente la Jilava: celulele erau supraaglomerate, infestate cu insecte (purici, ploșnițe și altele), cu șoareci și șobolani. El a solicitat administrației

să beneficieze de un pat individual. Sora reclamantului a sesizat cu privire la aceasta situație Administrația Națională a Penitenciarelor, Ministerul Justiției, Guvernul și pe Președintele României.

Administrația Penitenciarelor a răspuns petentei, invocând condițiile obiective, determinate de supraaglomerarea locurilor de detenție și de constrângerile bugetare.

Guvernul a susținut că reclamantul nu a epuizat căile de atac interne, deoarece nu a introdus o acțiune în despăgubiri, întemeiată pe dispozițiile dreptului comun (art. 998 - 999 C. civ.). Au fost indicate de asemeni căile de recurs oferite de O.U.G. nr. 56/2003 și Legea nr. 275/2006.

Curtea a reținut că cererea are ca obiect condițiile de detenție, în principal suprapopularea închisorilor. În cauze similare a decis că, având în vedere particularitățile acestor cereri, acțiunile preconizate de Guvern nu constituie căi de recurs efectiv⁹, așa încât aceeași concluzie se impune și în cauza de față. Mai mult, problemele care decurg din suprapopularea închisorilor îmbracă, se pare, un caracter structural și nu privesc doar situația particulară a reclamantului. În aceste condiții, Curtea consideră că existența unei căi de recurs eficace nu a fost demonstrată cu un grad suficient de certitudine, astfel că excepția ridicată de Guvern a fost respinsă.

Pe fond, Curtea a analizat perioada 9.01.2003 – 11.09.2007, în care reclamantul a fost încarcerat în penitenciarul București - Jilava. Art. 3 din Convenție impune statului să asigure compatibilitatea condițiilor de detenție cu nevoia de a respecta demnitatea umană. Statul trebuie să vegheze ca modalitățile de executare a

---

⁹ C.E.D.O. hotărârea din 7 aprilie 2009 în cauza Brandușe contra României.

măsurilor să nu îl supună pe deținut unor suferințe a căror intensitate excede nivelul de suferință inevitabil în asemenea situații și că sănătatea să fie asigurată în mod adecvat, raportat la condițiile concrete de privare de libertate.

În cazul condițiilor de detenție trebuie luate în considerare efectele lor cumulative, iar perioada de timp în care reclamantul a suportat condițiile incriminate este un element important. Lipsa de spațiu într-un penitenciar poate constitui elementul decisiv pentru a stabili dacă situația respectivă este conformă cu exigențele art. 3.

În consecință, Curtea apreciază că factorul central în aceasta cauză este spațiul personal alocat reclamantului în penitenciarul Jilava. În fapt, în această perioadă el a beneficiat de un spațiu individual între 1,27 și 1,83 m.p., ceea ce este mult sub norma recomandată autorităților române în raportul Comitetului pentru prevenirea torturii (CPT). Din datele furnizate de Guvern cu privire la suprafața celor 5 celule în care a fost succesiv cazat reclamantul în penitenciarul Jilava și cu privire la numărul de deținuți care le ocupau reiese că numărul deținuților era mai mare decât numărul paturilor, iar numărul paturilor din fiecare celulă, raportat la suprafața acestora era excesiv, fiecărui deținut revenindu-i un spațiu sub 2 m.p.. Curtea notează că reclamantul a suferit timp îndelungat (4 ani și 8 luni) consecințele supraaglomerării carcerale. Totodată reține că problema suprapopulării, afirmațiile reclamantului referitoare la condițiile deplorabile de igienă, lipsa de curățenie, prezența paraziților, sunt foarte plauzibile și în concordanță cu realitățile descrise în diferite rapoarte întocmite în urma vizitelor în închisorile românești de CPT și de alte organizații.

Deși în speță nu sunt indicii ale intenției de a umili, de a înjosi persoana deținută, lipsa acestui scop nu exclude constatarea că au fost înfrânte prevederile art. 3. Condițiile de detenție pe care reclamantul a fost nevoit să le suporte timp de mai mulți ani au adus atingere demnității sale și l-au umilit.

În consecință Curtea a constatat încălcarea art. 3 din Convenție și, statuând în echitate, a acordat reclamantului suma de 13.000 de euro cu titlu de daune morale.

V. Dreptul la viață. Protecția juridică și administrativă. Anchetă efectivă și imparțială

Cauza Soare ș.a. contra României, hotărârea din 22 februarie 2011.

Cei trei reclamanți s-au plâns de încălcarea art. 2, 3, 5, 6, 13, 14 și 34 din Convenție.

Primul reclamant, M.S. s-a plâns că poliția a utilizat împotriva sa o putere de foc excesivă, punându-i viața în primejdie și că autoritățile naționale nu au făcut o cercetare adecvată și efectivă a cauzei.

Ceilalți doi reclamanți s-au plâns că au suferit un tratament degradant și că au fost privați de libertate în mod nelegal, în noaptea de 19/20 mai 2000, când au fost reținuți timp de 10 ore la secția de poliție, fără apă și hrană, privați de odihnă și supuși la presiuni psihice, pentru a-și schimba declarațiile asupra faptelor la care asistaseră. Arată că plângerile lor nu au fost urmate de o anchetă efectivă și ca nicio dispoziție procedurală nu autoriza reținerea martorilor, chiar pe o perioadă scurtă de timp. Consideră că refuzul autorităților de a le permite să părăsească incinta secției de poliție circa 9 ore trebuie să fie analizat ca o încălcare a dispozițiilor art. 5 paragr. 1 din Convenție.

La 19.05.2000 reclamantul M.S. și fratele său V.S. au fost implicați într-un incident stradal, în cursul căruia a intervenit un echipaj de poliție. Potrivit susținerilor agenților, unul dintre polițiști, L.N.D. a încercat să-i oprească pe M.S. și pe fratele său V.S., în timp ce colegii săi au alergat după S.C.. Reclamantul și fratele său au refuzat să se oprească, deși L.N.D. și-a declinat identitatea, iar reclamantul M.S. l-ar fi lovit pe L.N.D. cu un cuțit în abdomen. Polițistul a scos arma cu intenția de a-l soma, dar s-a dezechilibrat și glonțul l-a lovit în cap pe M.S. Acesta a fost internat în spital, în comă profundă. Un cuțit, despre care se pretinde că a fost folosit în agresiune de reclamantul M.S. a fost ridicat de polițiști.

Ceilalți doi reclamanți, A.V. și D.B., au fost identificați ca martori oculari și audiați în aceeași noapte la secția de poliție, de către procurorul militar.

Polițiștii care au participat la incident au redactat rapoarte la 19 și 21 mai 2000.

Raportul de expertiză medico-legală întocmit de I.N.M.L. a stabilit că L.N.D. avea două leziuni superficiale în zona abdominală, provocate cu un obiect tăietor (probabil sabie, cuțit etc.). Raportul tehnico-științific cu privire la traiectoria obiectului care a provocat leziunile, realizat de același institut, a conchis că acestea puteau fi produse cu cuțitul ridicat de la reclamant și că, având în vedere forma și localizarea lor puteau fi produse în cursul unei agresiuni, iar probabilitatea unei automutilări era redusă.

Conform raportului medico-legal reclamantul M.S. prezenta la data internării o plagă în zona temporală stângă cu diametrul de 3 cm., care reprezenta orificiul de intrare și o plagă frontală stângă, de 2 cm. diametru, care constituia orificiul de ieșire al glonțului. Faptul că

orificiul de ieșire era mai mic decât cel de intrare putea fi explicat prin aceea că s-a tras de foarte aproape, caz în care gazele de explozie contribuie la formarea orificiului de intrare. În raport se arată că nu se poate stabili cu certitudine poziția victimei în timpul tragerii, deoarece persoanele implicate erau în mișcare, dar glonțul a urmat o traiectorie de sus în jos și de la stânga la dreapta. Leziunile traumatice suferite de M.S. i-au provocat o infirmitate fizică și psihică permanentă și i-au pus viața în pericol.

L.N.D. a fost audiat de parchet la 11.07.2001, iar la 24.07.2001 s-a dat o soluție de netrimitere în judecată a acestuia, reținându-se a acționat în legitimă apărare. Această soluție a fost atacată de reclamantul M.S. și de reprezentantul său legal, APADOR-CH și infirmată de procurorul ierarhic superior. Probatoriul urma să fie completat prin avizarea expertizei medico-legale, reaudierea martorilor și a polițiștilor implicați, audierea altor martori, stabilirea provenienței cuțitului găsit în mașina polițiștilor.

În avizul Comisiei de control a I.N.M.L. au fost rectificate concluziile raportului inițial, în sensul că traiectoria urmată de glonț a fost de jos în sus, iar nu de sus în jos, cum s-a consemnat dintr-o eroare de dactilografiere. Aceasta situație ar fi rezultat de altfel din explicațiile conținute în raport.

La 13 iunie 2003, urmarea modificării statutului polițiștilor, cauza a fost trimisă parchetului civil (Parchetul de pe lângă Tribunalul București), unde L.N.D. a fost audiat din nou și s-a dispus scoaterea sa de sub urmărire penală întrucât a acționat în legitimă apărare.

APADOR-CH a depus plângere la solicitarea celorlalți doi reclamanți, A.V. și D.B., pentru relele tratamente la care au fost supuși aceștia în noaptea de 19

spre 20.05.2000, când au fost reținuți timp de mai multe ore, în localul poliției, fără apă și hrană, în starea de tensiune indusă de presiunile și amenințările la care au fost supuși din partea autorităților. Solicitarea APADOR-CH adresată parchetului de a efectua cercetări cu privire la aceste aspecte a rămas fără răspuns.

În jurisprudența sa Curtea a statuat că art. 2 se aplică și în cazurile în care victima a supraviețuit, de vreme ce forța utilizată împotriva sa avea potențial letal, iar supraviețuirea victimei este doar rezultatul întâmplării. În speță reclamantul a fost grav rănit la cap printr-un foc tras de aproape și suferă în prezent de afazie precum și de o infirmitate fizică și psihică permanentă.

Reclamantul pretinde că legitima apărare invocată de polițist nu a existat. Pe de altă parte, Legea nr. 17/1996 cu privire la regimul armelor și munițiilor, în vigoare la data producerii faptelor, nu conținea nicio garanție împotriva folosirii abuzive a armelor de foc. Dispozițiile care reglementau folosirea armelor de foc de către poliție nu conțineau precizări cu privire la condițiile în care polițiștii erau autorizați să le folosească în activitatea cotidiană. De altfel Codul de etică și deontologie al polițistului, adoptat în 2005 nu conține nici el dispoziții precise referitor la condițiile și procedurile de folosire a armelor de foc. Prin urmare, statul nu și-a îndeplinit obligația pozitivă de a stabili un cadru legislativ și administrativ adecvat, așa cum îi impunea prima frază a art. 2 paragr. 1 din Convenție.

În al doilea rând, reclamantul neagă că el sau fratele său ar fi avut cuțite. Cuțitul aflat în mașina poliției nu a făcut obiectul unui examen dactiloscopic și nu s-au făcut cercetări pentru a se stabili proveniența sa.

În al treilea rând, susține că glonțul care l-a rănit a avut o traiectorie descendentă, iar obiectivitatea I.N.M.L.

ca instituție este pusă sub semnul întrebării, date fiind raporturile administrative cu Guvernul.

În concluzie, afirmă că nu s-a demonstrat că era necesar recursul la forță cu potențial letal.

Guvernul susține că recursul la forță a intervenit în condițiile legitimei apărări. L.N.D. s-a interpus în conflictul dintre reclamant și cumnatul său și a fost obligat să riposteze la atacul reclamantului, care l-a rănit cu cuțitul. A tras un foc de avertisment, dar era dezechilibrat, în cădere, situație în care glonțul l-a lovit în cap pe reclamant. Din cauza derulării rapide al evenimentelor cuțitul nu a putut fi ridicat în condiții care să permită un examen dactiloscopic.

În aprecierea Curții, prima frază a art. 2 obligă statele nu numai să nu provoace moartea în mod voluntar și în afara legii, dar și să ia în cadrul ordinii sale juridice interne măsurile necesare pentru a proteja viața persoanelor aflate sub jurisdicția sa. Statul are datoria de a asigura dreptul la viață organizând un cadru juridic și administrativ prin care să descurajeze atingerile aduse persoanei și care să fie întemeiat pe un mecanism de aplicare conceput pentru a preveni, suprima și sancționa încălcările. Operațiunile forțelor de poliție, necesare și justificate în unele cazuri, trebuie să fie nu doar autorizate prin lege, ci și limitate în drept, în cadrul unui sistem de garanții adecvate și efective împotriva arbitrariului, a abuzului de forță și chiar contra accidentelor evitabile. Fie că acționează în contextul unei operațiuni pregătite ori spontane, cadrul juridic și administrativ trebuie să definească condițiile restrictive în care cei responsabili cu aplicarea legii pot recurge la forță și pot face uz de arme de foc, ținând seama și de normele internaționale elaborate în materie.

Pe de altă parte, privit în ansamblul sau, textul art. 2 arată că paragraful 2 nu definește în primul rând situațiile în care este permisă suprimarea intenționată a vieții, ci descrie situațiile în care se poate “recurge la forță”, ceea ce poate conduce la uciderea involuntară. Folosirea sintagmei “absolut necesară” dă de înțeles că trebuie să se aplice un criteriu de necesitate mai strict decât cel aplicat în mod normal pentru a determina dacă intervenția statului este “necesară într-o societate democratică” în virtutea paragrafului 2 al art. 8 - 11 din Convenție. Recursul la forță trebuie să fie strict proporțional cu realizarea scopurilor enumerate în paragr. 2 a), b) și c) al art. 2. Cadrul juridic național care reglementează operațiunile de arestare trebuie să impună, pentru recurgerea la armele de foc, o apreciere minuțioasă a situației și în primul rând o evaluare a naturii infracțiunii comise de fugar și a amenințării pe care o reprezintă acesta.

În cauza de față, Curtea a examinat în primul rând dacă, analizată prin prisma exigențelor impuse de art. 2 paragr. 2 legislația națională privind folosirea armelor de foc oferea un cadru juridic și administrativ adecvat.

A constatat că dreptul român nu conținea nicio dispoziție cu privire la uzul de armă în activitățile polițienești, cu excepția obligației de somare și că nu există nicio recomandare referitoare la pregătirea și controlul operațiunilor de acest fel. Cadrul juridic oferit de Legile nr. 17/1996 și nr. 26/1994 nu era suficient pentru a oferi nivelul de protecție al dreptului la viață “prin lege”, cerut de societățile democratice contemporane în Europa.

Este adevărat că operațiunea respectivă nu era programată și că polițiștii nu au avut timp să aprecieze toți parametrii și să-și organizeze minuțios intervenția,

dar situația creată se datorează în mare parte faptului că operațiunile de poliție nu beneficiau de structura adecvată pe care ar fi trebuit să le-o ofere dreptul și practica interne. Absența unor reguli clare poate explica de ce un singur polițist a încercat să-l prindă pe reclamantul M.S și pe fratele său, care potrivit declarațiilor polițiștilor, erau înarmați cu cuțite, în timp ce alți doi încercau să prindă persoana care alerga cerând ajutor și care nu era înarmată. Curtea a apreciat ca L.N.D. a putut acționa după propria apreciere, luând decizii discutabile, tocmai pentru că nu a beneficiat de formare și instrucție adecvate. Curtea observă de asemenea că ancheta penală nu oferă niciun fel de indicații cu privire la compatibilitatea comportamentului lui L.N.D. cu vreo regulă sau practică aplicabilă în materie, iar guvernul nu a făcut referire la o eventuală procedură disciplinară vizându-i pe polițiști.

Cu acest argument, instanța de la Strasbourg retine că autoritățile române nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a stabili cadrul legislativ și administrativ impus de prima frază a art. 2 paragr. 1, pentru a oferi cetățenilor nivelul de protecție necesar, cu deosebire în cazurile în care se recurge la forță cu potențial mortal și pentru a-i proteja de riscurile pe care sunt susceptibile să le antreneze operațiunile polițienești.

Cu privire la responsabilitatea agenților statului, necesitatea și proporționalitatea forței utilizate, Curtea amintește că, atunci când evenimentele sunt cunoscute exclusiv sau în cea mai mare parte de autorități, cum este de exemplu în cazul persoanelor arestate sau în cazul operațiunilor forțelor de poliție, pentru orice rănire sau deces survenite în această perioadă sarcina probei revine autorităților, care trebuie să furnizeze o explicație satisfăcătoare și convingătoare cu privire la derularea

faptelor și să aducă elemente solide care să contracareze susținerile reclamantilor.

Prin urmare îi revine guvernului sarcina de a demonstra că forța potențial mortală pe care a folosit-o în circumstanțe aflate sub controlul său nu a depășit ceea ce era “absolut necesar” și că era “strict proporțională” cu scopurile autorizate prin paragraful 2 al art. 2. În speță, guvernul are sarcina de a oferi o explicație plauzibilă cu privire la condițiile în care a fost rănit reclamantul M.S. cu un glonț tras de la mică distanță.

În versiunea guvernului, reclamantul a fost lovit de polițist în timp ce acesta se afla în cădere, în momentul în care acesta voia să execute un foc de avertisment. Aceasta versiune, care presupune un act involuntar nu se conciliază cu concluzia la care a ajuns parchetul, potrivit căreia polițistul a acționat în legitimă apărare, ceea ce presupune un act voluntar, prin care se ripostează la un atac. Contradicțiile dintre declarațiile persoanelor audiate nu au făcut obiectul unei analize aprofundate din partea parchetului și nici nu s-au făcut cercetări în legătură cu proveniența cuțitului găsit în mașina poliției. Curtea notează lipsa de profesionalism a poliștilor care au ridicat cuțitul despre care se pretinde că a fost folosit de reclamant în condiții improprii – fără descrierea detaliată a cuțitului, fără indicații asupra orei la care a fost descoperit, fără a fi sigilat - ceea ce a făcut inutilă orice expertiză dactiloscopică.

Insuficiența elementelor de fapt și a probelor împiedică instanța să facă o apreciere a faptelor cauzei întemeiată pe constatările făcute de autorități. Ca atare, omisiunile imputabile organelor de cercetare determină Curtea să respingă teza conform căreia rănirea reclamantului a fost provocată de riposta unui polițist pe care acesta l-a agresat cu un cuțit și care se afla deci în

stare de legitimă apărare. Altfel s-ar admite că autoritățile pot să tragă foloase din propriile greșeli și să se permită autorilor de acte potențial mortale să evite responsabilitatea care le revine.

Alte omisiuni și contradicții ale anchetei sunt legate de traiectoria glonțului tras de L.N.D., de faptul că acesta a fost audiat prima dată la un an și două luni după începerea anchetei, precum și de faptul că actele de completare a urmăririi penale dispuse la un moment dat de procurorul ierarhic superior nu au fost efectuate.

Curtea conchide că statul nu a putut demonstra că forța cu potențial letal utilizată împotriva reclamantului M.S. a fost “absolut necesară”, strict proporțională și că a urmărit unul din scopurile prevăzute de art. 2 paragr. 2, așa încât este responsabil pentru încălcarea art. 2 în latura sa materială.

Cu privire la caracterul incomplet al anchetei: reclamantul acuză lipsa unei anchete complete asupra evenimentelor în care viața sa a fost pusă în pericol și lipsa de imparțialitate, obiectivă și subiectivă a procurorilor militari, care au încercat să influențeze martorii cu prilejul primelor depoziții și care, fiind militari activi făceau parte dintr-o structură ierarhică, la fel ca poliștii.

Fidelă propriilor principii, Curtea amintește că autoritățile trebuie să acționeze din oficiu și că nu trebuie să aștepte ca apropiații victimei să facă plângere ori să-și asume responsabilitatea unei proceduri de anchetă.

Ancheta trebuie să fie efectivă, în sensul că trebuie să poată conduce la identificarea și eventuala pedepsire a celor vinovați. Este vorba aici de o obligație de mijloace: autoritățile trebuie să uzeze de instrumentele pe care le au la dispoziție pentru a culege probele referitoare la cauză. Cerința celerității și o diligență

rezonabilă sunt implicite. Pot exista obstacole și dificultăți care să încetinească ancheta, totuși, un răspuns rapid al autorităților în asemenea cauze este esențial pentru a păstra încrederea publicului în modul în care este respectat principiul legalității și pentru a evita aparenta unei complicități sau toleranțe față de actele ilegale.

Din aceleași motive, publicul trebuie să aibă dreptul de a cunoaște evoluția anchetei și modul în care s-a finalizat. Nivelul acestui control al publicului poate varia de la un caz la altul, dar, în orice caz, apropiată victimei trebuie să fie implicați în întreaga procedură, în măsura în care este necesar pentru protejarea intereselor lor legitime.

În speță, Curtea notează în primul rând că, față de legislația națională în vigoare la acel moment, independența procurorilor militari care au efectuat ancheta era pusă sub semnul întrebării.¹⁰

Pe de altă parte, deși ancheta a fost preluată la 13 iunie 2003 de un parchet civil, acesta s-a mulțumit să-l reaudieze pe L.N.D. și să dispună soluția, astfel că intervenția sa nu poate suplini lipsa de independență a procurorilor militari, care au administrat cea mai mare parte a probelor în primele etape ale anchetei.

Curtea constată că, din modul în care au condus ancheta, se poate deduce o lipsă de imparțialitate a procurorilor militari: polițiștii implicați în incident nu au fost audiați imediat de procurorul militar, ci li s-a cerut să întocmească rapoarte, iar L.N.D. a fost audiat de parchet abia după un an și două luni de la începerea cercetărilor. De asemeni, expertiza medico-legală privindu-l pe

---

¹⁰ C.E.D.O., hotărârea din 9 noiembrie 2006, în cauza Melinte contra României.

reclamant a fost dispusă, realizată și confirmată la mult timp după producerea incidentului.

Cat privește asocierea reclamanților la procedură, Curtea ia act ca nu a fost comunicat primului reclamant decât dispozitivul soluției de netrimitere în judecată, printr-o scrisoare care nu i-a parvenit, iar solicitarea sa de a i se comunica integral rezoluția a rămas fără răspuns. Avocatei sale, i s-a respins o cerere similară și nu a putut consulta dosarul decât la 7 martie 2002. Ori, necomunicarea motivării unei decizii de neurmărire, într-o cauză controversată, este prin ea însăși susceptibilă să dăuneze încrederii publicului, riscă să lipsească victimele și pe apropiații lor de accesul la informații într-o problemă crucială pentru ei și să împiedice o contestare eficace a deciziei.

Prin urmare, controlul publicului și accesul familiei la anchetă, care au un caracter imperativ, nu au fost asigurate.

Aceste elemente determină instanța să conchidă că procedurile desfășurate în legătură cu incidentul din 19 mai 2000 nu îndeplinesc exigențele unei anchete rapide și eficiente, iar autoritățile române nu au respectat obligația procedurală ce decurge din art. 2.

Reclamantul a susținut totodată ca lipsa unei anchete efective l-a împiedicat să sesizeze instanța cu o acțiune în despăgubiri și că soluția de netrimitere în judecată dispusă de procurori l-a lipsit de posibilitatea de a cere repararea unui prejudiciu care decurgea din fapte de natură penală. Au fost înfrânte astfel prevederile art. 13 din Convenție.

Guvernul a susținut că reclamantul nu a epuizat căile interne de atac și ca avea posibilitatea formulării unei acțiuni întemeiată pe dispozițiile art. 998-999 și

1000 alin. (3) C. civ., putând obține totodată scutire de taxa de timbru, reducerea sau eșalonarea plății acesteia.

În interpretarea consecventă a Curții europene, art. 13 garantează existența în dreptul intern a unui recurs care să permită instanței naționale să analizeze o cerere întemeiată pe dispozițiile Convenției și să ofere o compensație adecvată. Această cale de atac trebuie să fie efectivă, în practică și în drept.

În raport cu art. 2 și 3, art. 13 impune, atunci când circumstanțele unui deces sau ale unei agresiuni potențial mortale sunt controversate, să se efectueze cercetări temeinice, apte să conducă la identificarea și pedepsirea vinovaților, iar persoana interesată să aibă acces efectiv la procedura de anchetă precum și la despăgubiri.

În cauze similare, Curtea a reținut că, deși instanțele civile nu sunt legate de soluția parchetului, în fapt importanța acordată acestei soluții face ca orice acțiune civilă sau cerere de despăgubiri să fie iluzorie și teoretică. În speță, guvernul nu a furnizat niciun argument care să conducă la altă concluzie și nicio hotărâre a unui tribunal civil prin care să fi fost infirmate concluziile unei rezoluții a procurorului cu privire la faptele imputate unui polițist. Ca atare, căile civile evocate de guvern nu au caracterul efectiv cerut de art. 13.

Cu privire la susținerile celorlalți doi reclamânți, Curtea a luat act de faptul că reprezentantul statului nu a prezentat niciun document referitor la statutul martorilor în cauzele penale și la modul în care trebuie să fie tratați atunci când sunt în situația de a sta mai multe ore la dispoziția organelor de anchetă. Față de durata audierilor, de condițiile în care s-au desfășurat acestea și de sentimentele de neliniște și de inferioritate pe care le-au

determinat aceste condiții, Curtea a apreciat că acest tratament trebuie să fie calificat ca degradant.

Faptul că martorii au rămas la dispoziția organelor de anchetă aproximativ 9 ore și jumătate a fost analizat și prin prisma art. 5 paragr. 1 b), care face referire la „deținerea legală, în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege.” Pentru ca o deținere să fie justificată sub aspectul textului menționat, obligația respectivă trebuie să fie specifică și concretă, să existe un echilibru între necesitatea garantării executării imediate a obligației și importanța dreptului la libertate. În speță se reține că reclamantii cunoșteau înainte de sosirea la secția de politie calitatea în care sunt chemați. Este adevărat că au cerut permisiunea să plece după o primă declarație în fața agenților de politie, dar Curtea a apreciat ca reținerea respectivă constituia o consecință logică a dreptului autorităților de a asigura prezența martorilor în cadrul unei anchete penale. Nu existau bănuieli cu privire la fapte care să facă obiectul unei cercetări penale îndreptate împotriva acestora, astfel că măsurile luate de autorități nu se înscriau într-un context punitiv. În aceste condiții, faptul că autoritățile au reținut martorii la dispoziția lor un anumit interval de timp, pentru a le lua declarații nu este în sine incompatibil cu art. 5 paragr. 1 b), iar echilibrul între necesitatea de a garanta executarea obligației impuse reclamantilor și dreptul lor la libertate a fost păstrat.

Reținând că în afara de sechelele fizice, primul reclamant, a suferit cu certitudine sentimente puternice de umilire, de neliniște, de frustrare și de nesiguranță, agravate de pasivitatea autorităților față de doleanțele sale și statuând în echitate, în raport și de numeroasele încălcări ale art. 2 și 13 din Convenție, Curtea a alocat

primului reclamant suma de 40.000 euro cu titlu de daune morale.

Considerând ca și al doilea și al treilea reclamant au încercat sentimente de umilință și de neliniște din cauza condițiilor în care au fost reținuți în localul politiei și statuând în echitate a alocat celorlalți doi reclamânți câte 10.000 euro cu titlu de daune morale.

Câteva concluzii:

Fidelă propriilor principii, instanța europeană a refuzat să se lase atrasă pe nisipurile mișcătoare ale convertirii unor concepte etice în norme juridice imperative și să joace rolul de arbitru în dispute care exced sfera protecției garantate de Convenție drepturilor pe care aceasta le proclamă. Invocând marja largă de apreciere de care se bucură statele în probleme sensibile, asupra cărora exista o varietate de abordări, în strânsă legătura cu tradițiile și cu evoluția istorică și culturală a fiecăruia, Curtea s-a prevalat de acest concept pentru a evita să se pronunțe tranșant, câtă vreme limitele impuse de protejarea drepturilor consacrate de Convenție nu au fost încălcate. O asemenea poziție este pe deplin justificată, dacă privim amploarea și intensitatea reacțiilor pe care le-a prilejuit hotărârea din 3 noiembrie 2009 în cauza Lautsi ș.a. contra Italiei, prin care s-a decis, în unanimitate, că prin expunerea crucifixului în sălile de clasă din școlile publice italiene se aduce atingere drepturilor consacrate în art. 2 al Protocolului nr. 1, examinat împreună cu art. 9 din Convenție. Marea Camera a făcut pasul înapoi, apreciind că, prin decizia de a menține crucifixul în clase nu au fost depășite limitele libertății de apreciere de care se bucură autoritățile.

În analiza condițiilor de executare a pedepselor privative de libertate prin prisma exigentelor art. 3 din Convenție se reflectă însăși evoluția culturală și

economică a țărilor europene: standardele aplicate au crescut, odată cu nivelul de educație și de bunăstare, iar statele trebuie să-și aducă sistemele penitenciare la nivelul acestor standarde. România nu face excepție.

În cauza Soare Curtea atrage atenția în primul rând asupra unor imperfecțiuni de ordin legislativ și administrativ și sancționează lipsa unor proceduri, reguli, practici aplicabile în situațiile intervențiilor în forță ale poliției, când se face uz de arme de foc. La 13 octombrie 2008 a fost aprobată și a intrat în vigoare Procedura privind folosirea armamentului din dotare, de către ofițerii și agenții Poliției române, care reglementează detaliat situațiile în care se poate face uz de armă, condițiile care trebuie îndeplinite cumulativ în fiecare caz în parte, etapele care trebuie parcurse, situațiile în care este interzisă folosirea armelor și responsabilități. Vulnerabilitățile reținute și sancționate de instanța europeană vizează în al doilea rând desfășurarea anchetei penale, administrarea probelor, durata procedurii, dar și calitatea actelor procedurale, necomunicarea soluțiilor, lipsa de imparțialitate a procurorilor militari. În al treilea rând este sancționat tratamentul aplicat martorilor, care au fost puși în situația de a aștepta în incinta secției de poliție timp de mai multe ore, fără apă și hrană, privați de odihnă și au fost audiați la ore târzii din noapte, circumstanțe care au fost apreciate ca degradante. În opinia separată la hotărârea Curții, judecătorul Myjer remarca faptul că „nicio dispoziție din legea română nu le permite martorilor să ceară ca audierea lor să aibă loc în condiții omenești”.

Hotărârile Curții Europene sunt și de data aceasta un prilej de reflecție pentru autorități, dar și pentru practicieni.

4. VARIA

RĂSPUNDEREA DISCIPLINARĂ, COMPONENTĂ
A STATUTULUI MAGISTRAȚILOR

Liviu Popescu

Magistrates' statute – reference system: the dignitaries or the public officers?

De acord că este necesară modificarea regimului juridic aplicabil răspunderii disciplinare a magistraților, așa cum este actualmente reglementat prin dispozițiile Legii nr. 303/2004, în scopul consolidării statutului profesional al acestora.

Două sunt direcțiile vizate:

I. **Prima.** În aplicarea disp. art. 1 alin. (4) din Constituție¹, este necesară consfințirea, în ceea ce îi privește pe magistrați, a unui regim juridic *similar* celorlalte funcții de putere ale statului (din legislativ și executiv), nefiind sustenabilă, din punct de vedere rațional (și nici din punct de vedere istoric sau al dreptului comparat), raportarea la corpurile profesionale organizate pe principiul subordonării (funcționarii publici, militarii, angajații capitalului privat etc.).

În sprijinul acestei idei, trebuie subliniat că *rebutul profesional* nu apare doar în activitatea justiției, ci în toate zonele de autoritate, așa după cum o dovedesc numeroasele condamnări ale României la CEDO pentru calitatea deficitară a legii, deciziile de

---

¹ „Art. 1 alin. (4) Statul se organizează potrivit principiului *separației și echilibrului puterilor* - legislativă, executivă și judecătorească - în cadrul democrației constituționale.”

neconstituționalitate a legilor și ordonanțelor pronunțate de Curtea Constituțională, hotărârile judecătorești de anulare a unor acte administrative emise de către reprezentanții autorității executive etc.

II. **A doua direcție.** Este firească revenirea noțiunii de „răspundere disciplinară” în aria conceptuală care o generează și anume plecând de la noțiunea de **DISCIPLINĂ**, așa cum este definită, de exemplu, în NODEX².

Așa fiind, nimic nu poate argumenta înglobarea diferențelor de interpretare („*inclusiv a normelor procesuale*”, cum spune art. 99 lit. h din Legea nr. 303/2004), sau chiar a erorilor de interpretare, în capitolul consacrat *abaterilor de conduită* (cum ar fi: beția la serviciu, activitățile publice cu caracter politic sau participarea la jocurile de tip piramidal, de noroc etc.), acest capitol având un **cu totul alt obiect**, în raport de care excrescențele artificiale ar trebui eliminate.

Și aceasta nu doar pentru că intelectualii, printre care și magistrații, înțeleg interpretarea ca pe o activitate creativă - cu toate *riscurile* pe care le implică (spre deosebire de alte profesii în care meseria „se fură” de către ucenic de la maestru și se repetă mecanic până la pensie), dar și pentru că, în România, de multe ori, legea prezintă *precarități fabuloase* care, ele însele, încurajează *tatonările și aproximările interpretative* (ar fi util să se constate câte dintre condamnările pronunțate la CEDO sunt datorate calității legilor și câte erorilor/abuzurilor magistraților).

---

² **DISCIPLINĂ 1 f.** 1) Totalitate a **regulilor de purtare** obligatorii care asigură relații normale între membrii unei colectivități. 2) Respectarea acestor reguli. ~a muncii. /<fr. *discipline*, lat. *disciplina* (Noul dicționar explicativ al limbii române)

*

*

*

În argumentarea acestei direcții, urmează a se mai reține că:

- Reglementarea actuală (art. 99 lit. h din Legea nr. 303/2004³), introdusă prin Legea nr. 356/2006, consacrand în sarcina Consiliului Superior al Magistraturii prerogativa de a stabili erorile judiciare ca abateri disciplinare, creează un *triplu paradox care contravine rațiunii*:

a) pe de o parte, magistrați cu grad profesional inferior cenzurează acte, măsuri și soluții dispuse de către magistrați care pot avea grad profesional superior;

b) pe de altă parte, se poate imagina ipoteza că sunt declarate, de către Consiliul Superior al Magistraturii, ca fiind „erori” acte juridice care sunt validate, cu autoritate de lucru judecat, pe cale jurisdicțională;

c) în fine, un organism în esență administrativ (Consiliul Superior al Magistraturii) cenzurează actele autorității judecătorești⁴.

- Natural, sancțiunile *influențează* activitatea. Acesta este chiar scopul declarat al acestui demers: influențarea „în bine” a justiției.

Având în vedere obiectul specific al acestei discuții (și anume eroarea/corectitudinea *interpretării*

³ „Art. 99 - Constituie abateri disciplinare: ... h) exercitarea funcției, inclusiv nerespectarea normelor de procedură, cu rea-credință sau din gravă neglijență, dacă fapta nu constituie infracțiune;”

⁴ În același sens, s-a exprimat și doamna **Livia Stanciu**, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-8632372-predoiu-deschide-conflictul-magistratii-tema-raspunderii-materiale-profesia-magistrat-nu-raspunde-pentru-face-danilet-punem-magistratii-tepusa-pentru-asa-vrea-poporul.htm>.

judiciare), sancțiunile disciplinare, **influențând, contravin** în mod direct **independenței** de interpretare pe care o consacără Constituția⁵, la fel cum ar fi afectată libertatea votului dacă s-ar aplica sancțiuni parlamentarilor care ar vota într-un fel sau altul, în funcție de decizia Curții Constituționale sau a CEDO.

Așa după cum s-a arătat în literatura de specialitate, în conformitate cu jurisprudența Tribunalului pentru Raporturile de serviciu ale judecătorilor din Germania, „munca judecătorului de căutare a adevărului

---

⁵ În același sens, „Înalta Curte de Casație și Justiție reamintește că niciun judecător nu trebuie să-și justifice soluțiile pronunțate, în afara considerentelor și argumentelor expuse în hotărârea dată și, **cu atât mai mult, convingerile sale profesionale să-i fie sancționate**. Orice ingerință în activitatea de judecată, iar aceasta presupune inclusiv soluția pronunțată, reprezintă o încălcare a principiului **independenței** judecătorilor, conturat prin Recomandarea Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei nr. 94/12/1994, potrivit căreia deciziile judecătorilor nu pot fi reformate decât prin căile de atac prevăzute de lege.

În acest context este de subliniat faptul că, întreg conținutul abaterii disciplinare prevăzută de dispoziția art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004 R lasă loc unei interpretări ambigue, situând norma evocată între o cauză de răspundere disciplinară și o cauză ce are ca fundament eroarea judiciară. De aceea, Înalta Curte apreciază că se impune, de lege ferenda, înlăturarea echivocului din conținutul textului printr-o reglementare aptă să distingă situațiile în care faptele apreciate ca abateri disciplinare să nu poată fi confundate cu încălcări care, de regulă, fac obiectul controlului judiciar. Altfel, se va permite, în continuare, o cenzurare, **pe cale administrativă**, a hotărârilor judecătorești pronunțate cu încălcarea normelor de procedură, **ceea ce contravine principiului constituțional consacrat în art. 129 din legea fundamentală.**” (Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de 9 judecători, Dec. nr. 18 din 23 noiembrie 2009, pron. în dos. nr. 5665/1/2009 – așa-zisul *caz Gorbunov* referitor la excluderea din magistratură a unor magistrați – irevocabilă)

trebuie să se realizeze în afara oricăror constrângeri, **fi ele și atmosferice**⁶.

---

⁶ **Liviu Popescu**, „*Din nou despre statut*”, în *Pro Lege* nr. 4/2006, p. 204.

**TRANSPARENȚA ACTULUI DE JUSTIȚIE.
RELAȚII PUBLICE. RELAȚII CU MASS-MEDIA.
PARTICULARITĂȚI LA NIVELUL
PARCHETELOR**

Gabriela Ilie

Procuror la
Parchetul de pe lângă
Tribunalul Buzău

One of the key points of the judicial reform strategy was the transparency of justice, the main purpose being to improve communication between the participants in the criminal justice and those who administer it, namely to provide the free access to public interest information in the judicial system with regard to personal data protection.

Unul din punctele cheie ale strategiei de reformă a sistemului judiciar l-a constituit transparența actului de justiție, scopul principal fiind îmbunătățirea comunicării dintre participanții la actul de justiție și cei ce îl înfăptuiesc, respectiv asigurarea accesului liber la informațiile de interes public în sistemul judiciar avându-se în vedere însă și protejarea datelor personale¹.

Pentru instituțiile publice comunicarea cu publicul în interesul căruia lucrează a evoluat în ultimii ani de la stadiul de datorie la cel de obligație, chiar de necesitate.

Sistemul judiciar trebuie să-și îndeplinească rolul de serviciu public nu numai prin înfăptuirea actului de

---

¹ Strategia de reformă a sistemului judiciar pe perioada 2005-2007 aprobată prin H.G. nr. 232/2005 publicată în M. Of. nr. 273/01.04.2005

justiție, dar și prin stabilirea unui nou tip de relație între justiție și justițiabil.

Nimeni nu își mai poate imagina astăzi ca activitatea curentă a sistemului de justiție să nu se reflecte într-o informare constantă a publicului, bazată pe o strategie și principii de acțiune unitare.

Comunicarea dintre parchet și public este foarte importantă. Relațiile publice, ca și modalitate de comunicare între parchet și public ne ajută să cunoaștem atitudinea publicului, să putem lua decizii corecte. Totodată ele ajută publicul să înțeleagă specificul activității noastre și să aibă încredere în aceasta².

Întrebarea care se pune este cine este acest public? Mai precis, cine este publicul nostru?

În anul 2007 a fost elaborat un proiect de strategie de comunicare a CSM și a sistemului juridic din România care să asigure îmbunătățirea imaginii publice a instituțiilor din sistem și trasabilitatea unor activități de comunicare³.

Cu ocazia studiului efectuat anterior proiectului au fost identificate 6 mari categorii de public cu care sistemul interacționează. Aceste categorii de public țintă sunt enunțate la modul ideal.

În funcție de problematica ridicată într-o anumită situație publicul se activează și emite opinii despre sau în numele sistemului.

Publicul larg a fost împărțit în 2 mari categorii.

Publicul angajat - justițiabilul - definit ca totalitatea persoanelor care au la un anumit moment dat o experiență directă cu oricare din instituțiile care formează

---

² *Relații publice - Tehnici de comunicare cu presa*, **Cristina Coman**, Ed. ALL, 1999, pag. 17-24

³ Strategia de comunicare a CSM și a sistemului juridic din România - www.csm-just.ro

sistemul și care reprezintă un emitent important și credibil de opinie despre sistem, practic reprezintă categoria de public cea mai expusă informațiilor.

Urmează publicul neangajat definit ca totalitatea persoanelor care nu au avut sau nu au o experiență directă cu sistemul, dar care recepționează opinii emise de alte categorii prin expunerea acestora în presă.

Neputând să valideze aceste opinii exterioare prin propria experiență această categorie este cea mai susceptibilă de a fi influențată de mass-media atât în sens pozitiv, cât și în sens negativ.

Un domeniu important din câmpul vast al relațiilor publice îl constituie comunicarea cu presa⁴.

Procurorii și jurnaliștii trebuie să conlucreze pentru informarea publicului pe baza unei relații de încredere și respect reciproc. Cei dintâi cu noutăți de transmis în timp ce jurnaliștii cu acces la publicul larg care dorește să primească noutățile cu promptitudine și într-o formă pe care o poate înțelege.

Ori comunicarea este „treaba tuturor” și presupune muncă de echipă. Biroul de informare publică nu poate funcționa eficient fără sprijinul tuturor colegilor și fără expertiza acestora în diferite domenii⁵.

Conlucrarea la care am făcut referire trebuie să se regăsească în interiorul organizației între procurorul de caz, singurul care decide dacă difuzarea unei anumite informații ar pune în pericol o anchetă și purtătorul de cuvânt care trebuie să găsească un echilibru între

---

⁴ *Relații publice. Tehnici de comunicare cu presa*, Cristina Coman, Ed. ALL, 1999 pag. 35-41

⁵ Despre eficacitatea lucrului în echipă – *Comunicarea - o problemă rezolvată - la serviciu și în familie*, Ed. CH. Beck, Buc., 2007, pag. 165

satisfacerea interesului publicului și buna desfășurare a urmăririi penale.

Revenind la accesul la informații, constat că acesta conduce la transparență instituțională și la satisfacerea intereselor individuale ale persoanelor care doresc informații de interes public.

Departajate pe domenii de interes la nivelul parchetelor solicitările de informații de interes public vizează organizarea și funcționarea Ministerului Public, atribuțiile procurorului, date statistice, implementarea reformei în sistem, stadiul și modul de soluționare a dosarelor instrumentate de procurori, fotocopii de pe actele din dosare.

Comunicarea parchetelor cu media se realiza anterior pe baza unui ordin privind relația cu presa emis în 1998⁶ și care nu conținea decât câteva dispoziții care permiteau procurorilor să comunice informații minimale referitoare la cauzele pe care le aveau spre soluționare, precum și pe baza unor dispoziții generale cuprinse în regulamentele de organizare ale parchetelor.

Setul de reguli sau recomandări conținute de ghidul de bune practici pentru cooperarea între instanțe, parchete și mass-media aprobat de CSM în 2006 și Ordinul Procurorului General privind relațiile cu presa în Ministerul Public din 2007 ar trebui să pună în practică o strategie de comunicare care să fundamenteze pe termen lung și mediu necesitatea comunicării cu presa și țintele de urmărit într-un asemenea proces^{7,8}.

---

⁶ Ordinul Procurorului General nr. 45/22.09.1998 privind dreptul de reprezentare al Ministerului Public în relațiile de serviciu cu mass-media.

⁷ Ghid de bune practici pentru cooperarea între instanțe, parchetele de pe lângă acestea și mass-media, aprobat prin Hot. C.S.M. nr. 277/2006.

La elaborarea ghidului s-a avut în considerare pe de o parte transparența actului de justiție și pe de altă parte dreptul la viață privată și la respectarea celorlalte drepturi ale persoanelor implicate, precum și desfășurarea fără obstacole a procesului.

Ghidul este extrem de precis și ne invită la observarea și respectarea Recomandării 13/2003 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei⁹.

Principiul 8 din Recomandare instituie pentru autoritățile judiciare obligația respectării dreptului la viață privată a persoanelor suspecte în concordanță cu art. 8 din CEDO atunci când oferă informații despre proceduri penale în curs de desfășurare.

În aceeași ordine de idei Recomandarea 19/2010 impune un comportament care să respecte imperativele prezumției de nevinovăție și ale independenței puterii judecătorești¹⁰.

Condițiile în care datele care privesc persoanele private pot fi folosite în mod public de autorități sunt în mod riguros stabilite prin legislația internă.

România a implementat Directiva nr. 95/46/EC a Parlamentului European și a Consiliului din 24.10.1995 privind protecția persoanelor față de prelucrarea datelor personale și libera circulație a acestor date.

---

⁸ Ordinul Procurorului General privind desfășurarea activităților de relații cu presa în cadrul Ministerului Public din 2007

⁹ Recomandarea 13/10.07.2003 a Comitetului de Miniștri din statele membre ale Consiliului Europei privind difuzarea de informații de către mass-media în legătură cu procedurile penale.

¹⁰ Recomandarea 19/06.10.2000 a Comitetului de Miniștri al statelor membre privind rolul urmăririi penale în sistemul de justiție penală.

A fost adoptată Legea nr. 677/2001, lege al cărei scop declarat a fost de a garanta și proteja drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei fizice, în special dreptul la viața intimă, familială și privată, cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal.

Dincolo de dificultatea aparentă a definiției tehnice constituie date personale acele elemente care particularizează o persoană fizică și o pot face identificabilă de către public.

Protecția datelor a fost reafirmată și în cadrul Tratatului de la Lisabona, în sensul că fiecare persoană are dreptul la protecția datelor cu caracter personal, drept înscris și în Carta drepturilor fundamentale.

Așadar, autoritățile judiciare au obligația legală de a informa publicul cu privire la activitatea lor, inclusiv în ceea ce privește constatarea și cercetarea infracțiunilor, însă exercitarea acestei obligații nu trebuie să prejudicieze vreunul din drepturile fundamentale ale persoanei la care se face referire.

Ori, comunicarea pre-proces (mai înainte de sesizarea instanței) prin mass-media a săvârșirii unei infracțiuni de către o persoană identificabilă prin nume și prenume, funcție, loc de muncă, apartenență la o societatea comercială, asociație sau partid politic, afectează cel puțin dreptul acesteia de a se bucura de un proces echitabil precum și prezumția de nevinovăție.

Aceeași interdicție expresă pentru autoritățile publice de divulgare către public a informațiilor cu privire la datele personale ale cetățenilor este înscrisă și în Legea nr. 544/2001, privind liberul acces la informațiile de interes public, lege publicată în Monitorul Oficial nr. 663/23.10.2001.

Din interpretarea legislației la care am făcut referire se pot distinge următoarele concluzii¹¹:

1. Furnizarea informațiilor trebuie realizată cu respectarea Legii nr. 677/2001.

Pentru protecția datelor de identificare ale părților cf. Legii nr. 677/2001, se va evita utilizarea numelor acestora, folosindu-se pe cât posibil denumirea calității procesuale sau numai inițialele părților.

Singura excepție este reglementată de art. 14 din Legea nr. 544/2001 în care informațiile cu privire la datele personale pot deveni informații de interes public numai în măsura în care afectează capacitatea de exercitare a unei funcții publice sau în măsura în care persoana implicată ori victima care se consideră lezată își exprimă acordul în furnizarea informației.

2. Furnizarea informației nu trebuie să stânjenească în nici un mod desfășurarea anchetei pentru a nu duce la ineficiență instituțională.

În plus, aceasta nu trebuie subordonată în nici un mod altor interese, ci doar intereselor legitime ale cetățeanului de a fi informat.

3. Furnizarea informației nu trebuie să aducă atingere demnității unei persoane, întrucât o acuzație publică în sensul că aceasta ar fi comis o infracțiune poate constitui o ofensă foarte gravă¹².

4. Furnizarea informației nu trebuie în nici un caz să aducă atingere prezumției de nevinovăție sau

---

¹¹ Nota privind limitele comunicării informațiilor judiciare în activitatea Ministerului Public din 17.01.2006, întocmită de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - procuror șef birou Liviu Popescu

¹² A se vedea CEDO - Cauza *Alenet de Ribemont vs. Franța* din 10.02.1995 - **Vincent Berger**, *Jurisprudența CEDO*, Ed. a V-a, pag. 318

dreptului la un proces echitabil.

Prezumția de nevinovăție care guvernează întreaga durată a procesului penal până la pronunțarea unei hotărâri de condamnare definitivă trebuie reflectată în conținutul declarației de presă prin utilizarea expresiei „presupusa faptă de ...”.

Un studiu anterior efectuat de organizația nonguvernamentală Sojust prin analizarea comunicatelor de presă emise de Parchetul General și DNA a relevat că în România prezumția de nevinovăție este deseori încălcată, deși ea constituie un principiu de bază al procesului echitabil.

Studiul a concluzionat că autoritățile judiciare române nu par a fi preocupate de găsirea justului echilibru între dreptul publicului de a fi informat și drepturile fundamentale ale cetățenilor. Dimpotrivă, s-a constatat că acestea și-au asumat o libertate discreționară de a vehicula orice informații în legătură cu presupusa săvârșire a unor fapte penale de către cetățeni.

Analiza efectuată a stabilit că această stare de fapt, dacă s-ar perpetua, poate atrage oricând o condamnare a statului român la CEDO. Recent, CEDO a condamnat Statul Român pentru încălcarea acestui principiu în cauza Jiga vs. România din martie 2010. În speță, reclamantul a susținut că declarațiile procurorului care s-a ocupat de caz și mediatizarea cazului i-au încălcat dreptul la prezumția de nevinovăție¹³.

5. Furnizarea informațiilor trebuie realizată cu asigurarea confidențialității datelor care au acest caracter potrivit dispozițiilor legale.

În cazul în care presa solicită, de exemplu date privind autorizațiile de percheziție sau autorizarea

---

¹³ A se vedea CEDO - Cauza Jiga vs. România din martie 2010

interceptărilor telefonice emise de instanță respectiv indicarea persoanelor în cazul cărora aceste autorizații au fost date, singurele informații care vor fi furnizate sunt cele strict statistice, fără nici un indiciu care să afecteze caracterul nepublic al acestora, prev. de lege.

Se vor comunica numai numărul autorizațiilor de acest tip emise într-o anumită perioadă, respectiv nu se vor indica persoanele pentru care au fost emise autorizațiile, infracțiunile presupus comise de către acestea sau parchetele care au solicitat emiterea autorizațiilor.

6. Furnizarea informațiilor trebuie realizată cu respectarea dispozițiilor legale privind protecția minorilor.

Protecția datelor de identificare ale minorului trebuie să fie efectivă, așa încât în orice cauză în care aceștia sunt implicați nu vor fi furnizate următoarele informații:

- datele de identificare ale minorilor;
- zona în care a avut loc presupusa infracțiune;
- orice alte informații de natură a face determinabilă identificarea minorului. Identificarea minorului nu înseamnă numai dezvăluirea numelui acestuia, ci și prezentarea unei serii de alte elemente care pot conferi celor cunoscuți lui sau comunității din care face parte sprijin în localizarea acestuia.

Cele 6 limite prezentate pot constitui baza unei strategii de comunicare pentru birourile de informare publică din cadrul parchetelor în cazul declarațiilor de presă și/sau a comunicatelor de presă.

Relațiile publice nu au fost utilizate întotdeauna cu cele mai bune intenții, dar istoria ne-a arătat că întotdeauna s-a dat importanță cuvenită transparenței și onestității în comunicare.

Îndrăznesc să afirm că succesul în aceste relații necesită planificare și tehnici de comunicare. Comunicarea presupune voință și metodă¹⁴.

Important este să avem voință pentru că așa cum declara actorul francez Coluche „*Trebuie să frânăm imobilismul*”.

---

¹⁴ *Tehnici de comunicare. Proceduri și mecanisme psihosociale* - **Alina Coman** - Editura CH Beck, 2008, pag. 7-8

II. JURISPRUDENȚĂ

PRACTICA DE CASARE A CURȚII DE APEL IAȘI, ÎN SEMESTRUL II 2010 ÎN MATERIE PENALĂ

Daniela Moraru
Procuror șef secție la
Parchetul de pe lângă
Curtea de Apel Iași

Allowing the prosecutor's or party's challenge method constitutes a very instructive practice for all magistrates.

APELURI

În semestrul II 2010 au fost soluționate un număr de 95 de apeluri penale, din care 24 au fost admise, 6 au fost retrase și 65 au fost respinse.

Apelurile au fost admise pentru motive de nelegalitate, după cum urmează:

- încadrări juridice greșite;
- neconcordanțe între considerente și dispozitiv;
- omisiunea aplicării pedepsei accesorii;
- soluționarea greșită a laturii civile.

ÎNCADRĂRI JURIDICE GREȘITE:

1. Prin sentința penală nr. 73/17.03.2010 a Tribunalului Vaslui, s-a dispus condamnarea inculpatului S.P. la următoarele pedepse:

- 4 (patru) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de violare de domiciliu, prev. de art. 192 alin. (2) C.p., cu aplicarea art. 37 lit. b) C.p.;

- 10 (zece) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de tentativă de tâlhărie, prev. de art. 20 C.p. rap. la art. 211 alin. (1), alin. (2) lit. b), alin. (2¹) lit. a) și c) C.p., cu aplicarea art. 37 lit. b) C.p. și 5 ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p.;

- 12 (doisprezece) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de viol, prev. de art. 197 alin. (1) C.p., cu aplicarea art. 37 lit. b) C.p. și 7 (șapte) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p.;

- 25 (douăzeci și cinci) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de omor deosebit de grav, prev. de art. 174, 176 lit. d) C.p., cu aplicarea art. 37 lit. b) C.p. și 7 (șapte) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a lit. b) C.p..

S-a constatat că infracțiunile pentru care inculpatul este judecat în prezenta cauză sunt concurente cu infracțiunea de conducere pe drumurile publice fără a poseda permis de conducere, prev. de art. 86 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002 și pentru care i s-a aplicat pedeapsa de 8 luni închisoare prin sentința penală nr. 378/23.06.2009 a Judecătorei Bârlad, definitivă prin neapelare la data de 20.07.2009.

În baza art. 36 alin. (1) C.p., art. 33 lit. a), art. 34 lit. b) și art. 35 C.p., au fost contopite pedepsele aplicate în prezenta cauză cu pedeapsa de 8 luni închisoare, aplicată prin sentința penală nr. 378/23.06.2009 a Judecătorei Bârlad, definitivă prin neapelare, la data de 20.07.2009, dispunând ca inculpatul să execute pedeapsa cea mai grea, de 25 (douăzeci și cinci) ani închisoare și 7 (șapte) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a lit. b) C.p..

A fost condamnat inculpatul F.F.F. la următoarele pedepse:

- 3 (trei) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de violare de domiciliu, prev. de art. 192 alin. (2) C.p.;

- 7 (șapte) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de tentativă de tâlhărie, prev. de art. 20 rap. la art. 211 alin. (1), alin. (2) lit. b), alin. (2¹) lit. a) și c) C.p.;

- 10 (zece) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de viol, prev. de art. 197 alin. (1) C.p. și 5 (cinci) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p.;

- 18 (optsprezece) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de omor deosebit de grav, prev. de art. 174, 176 lit. d) și 5 (cinci) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p..

În baza art. 33 lit. a) și art. 34 lit. b) C.p., au fost contopite pedepsele aplicate și s-a dispus ca inculpatul F.F.F. să execute pedeapsa cea mai grea, de 18 (optsprezece) ani închisoare și 5 (cinci) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p..

Pentru a hotărî astfel, instanța de fond a reținut următoarele:

În după-amiaza zilei de 8.03.2009, inculpații S.P. și F.F.-F. au consumat băuturi alcoolice, context în care au hotărât să se deplaseze la locuința părții vătămate D.A. (în vârstă de 69 de ani), despre care știau că locuia singură, pentru a o deposeda de banii pe care i-ar fi avut aceasta și pentru a o viola.

După ce a ajuns în drum, în fața porții locuinței victimei D.A., inculpații S.P. și F.F.F. au pătruns în curtea victimei, pe poarta neasigurată și, fiind noapte, nu au urmat cărarea din curte care ocolea o porțiune de teren pe care se afla nisip, ci au călcat peste acea grămadă de nisip, imprimând astfel urmele încălțăminteii pe care o

aveau, respectiv pantofii tip sport purtați de inculpatul S.P. și pantofii purtați de inculpatul F.F.F..

Ajungând la ușa locuinței victimei D.A., în jurul orelor 22,00, cei doi inculpați au constatat că ușa era asigurată prin interior, astfel că ai tras de ușa din scânduri prin care se făcea accesul în locuință și au pătruns astfel în singura încăpere a locuinței unde, pe pat, se afla victima D.A..

În continuare, victima D.A. a fost lovită de inculpați, i s-au cerut banii, după care a fost violată repetat de aceștia, atât vaginal, cât și oral, pe rând și chiar concomitent.

În condițiile violului, victima D.A. a fost lovită repetat de ambii inculpați, care s-au urcat și pe toracele acesteia, pentru a întreține relații sexuale orale, au strâns-o de gât.

Acestea s-au petrecut în patul din încăpere, iar pe parcursul celor arătate, inculpatului S.P. i-a căzut în pat un carnețel cu mai multe acte și fotografii care îl privesc.

În timpul derulării celor de mai sus, inculpații S.P. și F.F.F. au avut și momente de intermitență, când au fumat mai multe țigări în locuința victimei, chiștoacele fiind lăsate de inculpați pe jos, respectiv pe marginea sobei din încăpere.

La un moment dat, inculpatul F.F.F. a fost apelat de numita G.F., cu care a vorbit, violul și violențele față de victimă continuând după aceasta.

Apoi cei doi inculpați au ieșit din locuință, au mers către poartă, călcând din nou pe grămada de nisip din curte, dar au hotărât să se întoarcă, pentru a căuta din nou banii victimei și a repeta violul, astfel că au intrat din nou în locuință, au căutat banii victimei și au încercat să o violeze din nou, însă e posibil, de această dată, să nu mai fi avut erecție.

Pe fondul celor arătate, inculpații au lovit din nou victima, au strâns-o de gât, cel mai probabil în ideea suprimării vieții acesteia, pentru a nu putea ulterior să relateze infracțiunile ce s-au comis împotriva sa de inculpați.

După aceea, inculpații S.P. și F.F.F. au părăsit locuința victimei D.A. și s-au deplasat la locuința lui S.L. – frate cu inc. S.P., unde acesta din urmă și-a luat o altă geacă, deoarece geaca de culoare albă cu care a fost îmbrăcat în timpul comiterii infracțiunilor arătate, se pătase cu sânge provenind de la victimă.

Împotriva sentinței instanței de fond a declarat apel Parchetul de pe lângă Tribunalul Vaslui, iar prin decizia penală nr. 126/20.07.2010, Curtea de Apel Iași a admis apelul parchetului împotriva sentinței penale nr. 73/2010, sentință pe care a desființat-o în parte în latura penală.

Rejudecând cauza,

Descontopește pedeapsa rezultantă de 25 (douăzeci și cinci) ani închisoare aplicată inculpatului S.P. și repune în individualitatea lor pedepsele componente de:

a) 4 (patru) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de violare de domiciliu, prev. de art. 192 alin. (2) C.p., cu aplicarea art. 37 lit. b) C.p.;

b) 10 (zece) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de tentativă la infracțiunea de tâlhărie, prev. de art. 20 C.p. rap. la art. 211 alin. (1), alin. (2) lit. b), alin. (2¹) lit. a) și c) C.p., cu aplicarea 37 lit. b) C.p. și 5 ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p.;

c) 12 (doisprezece) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de viol, prev. de art. 197 alin. (1) C.p., cu aplicarea art. 37 lit. b) C.p. și 7 (șapte) ani

interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p.;

d) 25 (douăzeci și cinci) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de omor deosebit de grav, prev. de art. 174, 176 lit. d) C.p., cu aplicarea art. 37 lit. b) C.p. și 7 (șapte) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p.;

e) 8 luni închisoare, aplicată prin sentința penală nr. 378/23.06.2009 a Judecătorei Bârlad, definitivă prin neapelare la data de 20.07.2009 pentru infracțiunea de conducere pe drumurile publice fără a poseda permis de conducere, prev. de art. 86 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002.

În baza disp. art. 334 C.p.p. schimbă încadrarea juridică a faptei, din infracțiunea de viol, prev. de art. 197 alin. (1) C.p., cu aplicarea art. 37 lit. b) C.p., în infracțiunea de viol calificat prev. de art. 197 alin. (2) lit. a) C.p., cu aplicarea art. 37 lit. b) C.p..

Condamnă inculpatul S.P. pentru săvârșirea infracțiunii de viol calificat, prev. de art. 197 alin. (2) lit. a) C.p., cu aplicarea art. 37 lit. b) C.p., la pedeapsa de 15 (cincisprezece) ani închisoare și 7 (șapte) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p..

În baza art. 36 alin. (1) C.p., art. 33 lit. a), art. 34 lit. b) și art. 35 C.p., contopește pedeapsa aplicată prin prezenta decizie cu pedepsele stabilite pentru celelalte infracțiuni concurente arătate mai sus, la punctul A, literele a), b), d) și e, dispunând ca inculpatul S.P. să execute pedeapsa cea mai grea, de 25 (douăzeci și cinci) ani închisoare, pe care o sporește cu 3 (trei) ani închisoare și 7 (șapte) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p..

Total pedeapsă principală de executat de inculpatul S.P.: 28 (douăzeci și opt) ani închisoare și

pedeapsa complementară de 7 (șapte) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p..

B. Descontopește pedeapsa rezultantă de 18 (optsprezece) ani închisoare, aplicată inculpatului F.F.F. și repune în individualitatea lor pedepsele componente de:

a) 3 (trei) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de violare de domiciliu, prev. de art. 192 alin. (2) C.p.;

b) 7 (șapte) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de tentativă la infracțiunea de tâlhărie, prev. de art. 20 C.p. rap. la art. 211 alin. (1), alin. (2) lit. b), alin. (2¹) lit. a) și c) C.p.;

c) 10 (zece) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de viol, prev. de art. 197 alin. (1) C.p. și 5 (cinci) interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p..

d) 18 (optsprezece) ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de omor deosebit de grav, prev. de art. 174, 176 lit. d) C.p. și 5 (cinci) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p..

În baza disp. art. 334 C.p.p., schimbă încadrarea juridică a faptei inculpatului, din infracțiunea de viol, prev. de art. 197 alin. (1) C.p., în infracțiunea de viol calificat, prev. de art. 197 alin. (2) lit. a) C.p..

Condamnă inculpatul F.F.F. pentru săvârșirea infracțiunii de viol calificat, prev. de art. 197 alin. (2) lit. a) C.p., la pedeapsa de 12 (doisprezece) ani închisoare și 5 (cinci) ani interzicerea unor drepturi prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p..

În baza art. 36 alin. (1) C.p., art. 33 lit. a), art. 34 lit. b) și art. 35 C.p., contopește pedeapsa aplicată prin prezenta decizie cu pedepsele stabilite pentru celelalte

infracțiuni concurente arătate mai sus, la punctul B, literele a), b), și d), dispunând ca inculpatul F.F.F. să execute pedeapsa cea mai grea, de 18 (optsprezece) ani închisoare, pe care o sporește cu 2 (doi) ani închisoare și 5 (cinci) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p..

Total pedeapsă principală de executat de inculpatul F.F.F.: 20 (douăzeci) ani închisoare și pedeapsa complementară de 5 (cinci) ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p..

În considerentele deciziei evocate, instanța de apel a reținut că, în speță, situația este complexă, vădind realizarea formei calificate a violului, deoarece inculpații și-au împletit acțiunile pentru realizarea violului, acțiunile ambilor dându-le o mai mare încredere în reușita infracțională. Prin declarațiile multiple ale inculpaților, date în cursul urmăririi penale, aceștia au arătat cu lux de amănunte cum s-au ajutat reciproc în acțiunile de violare a victimei, ținând-o alternativ de mâini, de gură, cum au realizat acte sexuale concomitente asupra ei etc.

Din perspectiva celor rezultate din probele dosarului, încadrarea juridică corectă a infracțiunii de viol este cea prevăzută de art. 197 alin. (2) lit. a) C.p., astfel cum a reținut instanța de apel.

2. Prin sentința penală nr. 119/26.02.2010, Tribunalul Iași a hotărât, în baza art. 334 C.p.p., schimbarea încadrării juridice a faptei, din infracțiunea prev. de art. 20 C.p. rap. la art. 174 alin. (1), 175 alin. (1) lit. a) C.p., în infracțiunea prev. de art. 182 alin. (2) C.p..

A condamnat pe inc. D.V. pentru săvârșirea infracțiunii de vătămare corporală gravă, prev. de art. 182

alin. (2) C.p., cu aplicarea art. 75 lit. b) C.p., art. 74 lit. a) C.p. și art. 80 alin. (2) C.p., la pedeapsa de 3 ani închisoare.

A aplicat inculpatului pedeapsa accesorie, constând în interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p., în condițiile și pe durata prev. de art. 71 alin. (1) și (2) C.p..

În baza dispozițiilor art. 81 C.p., a dispus suspendarea executării pedepsei de 3 ani închisoare, aplicată inculpatului prin prezenta sentință, pe o durată de 5 ani, care constituie termen de încercare, potrivit dispozițiilor art. 82 C.p..

Pentru a pronunța hotărârea menționată, instanța a reținut următoarea situație de fapt:

În ziua de 1.06.2009, pe fondul unui conflict spontan între inculpat și soția acestuia, inculpatul a aruncat cu un cuțit spre victimă – care se afla cu spatele – cuțit care a lovit în zona lombară dreapta.

Conform certificatului medico-legal, partea vătămată a prezentat leziuni care i-au pus în primejdie viața și care au avut drept consecință pierderea rinichiului drept.

Prin decizia penală nr. 147/21.09.2010, Curtea de Apel Iași a desființat sentința instanței de fond și, în rejudecare, a înlăturat mențiunea privind schimbarea încadrării juridice a faptei, din infracțiunea prev. de art. 20 C.p. rap. la art. 174, 175 alin. (1) lit. c) C.p., în art. 182 alin. (2) C.p., precum și pedepsele aplicate și dispozițiile art. 81 C.p..

A condamnat inc. D.V. la pedeapsa de 7 ani și 6 luni închisoare, pentru săvârșirea infracțiunii prev. de art. 20 C.p. rap. la art. 174, 175 alin. (1) lit. a) C.p..

În motivarea deciziei, instanța de apel a reținut că probele dosarului relevă, fără dubii, date certe pentru stabilirea poziției subiective a inculpatului.

Starea conflictuală dintre cei doi soți, cauzată de agresivitatea cu care se manifestă, constant, inculpatul față de soția sa (aspect ce rezultă din declarațiile părții vătămate și ale martorilor), dimensiunea cuțitului, forța cu care a aruncat cuțitul, ce a produs o rană adâncă de 12 cm dovedesc, fără puțință de tăgadă, că inculpatul a prevăzut și a acceptat posibilitatea producerii morții ca rezultat al acțiunii sale. Mai mult decât atât, trebuie avut în vedere faptul că, oricare ar fi fost zona anatomică de pe corpul victimei, vizată de acțiunea de lovire exercitată de inculpat, rezultatul putea fi letal.

Lovind o persoană din spate, cu un cuțit mare și greu, de la o distanță mică și cu mare intensitate, este cert că se prevede și se acceptă de către făptuitor posibilitatea de a suprima viața acesteia.

Instanța de fond menționează, considerentele hotărârii apelate, criteriile ce departajează în plan subiectiv infracțiunea de vătămare corporală gravă de tentativă de omor, respectiv: împrejurările în care a fost comisă fapta, obiectul folosit, intensitatea cu care au fost aplicate loviturile, regiunea corpului spre care au fost îndreptate.

Analizând contextul faptic, prin raportare la aceste criterii consacrate, de altfel, de jurisprudență și practică – rezultă, fără nici un dubiu, că inculpatul a prevăzut și a acceptat ca rezultatul faptei să fie moartea victimei.

În orice zonă anatomică ar fi lovit victima din poziția în care inculpatul se afla – în spatele acesteia – de la o distanță mică, cu un cuțit mare și greu, cu o intensitate ce a produs o rană atât de profundă, este

evident că rezultatul putea fi cel letal, așa încât singura concluzie este aceea că inculpatul a acționat cu intenție directă.

Faptul că inculpatul a aplicat o singură lovitură victimei este irelevant, în contextul analizat.

Nici conduita pe care a avut-o inculpatul imediat după comiterea faptei, nu are relevanță în analiza formei de vinovăție cu care acesta a acționat, prezentând importanță doar la individualizarea pedepsei.

NECONCORDANȚĂ ÎNTRE CONSIDEREN- TE ȘI DISPOZITIV

Prin sentința penală nr. 33/19.01.2010, Tribunalul Iași a dispus:

1) condamnarea inculpatului S.N.:

- la pedeapsa de 12 ani închisoare și interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p., pe o durată de 5 ani, pentru săvârșirea infracțiunii de omor calificat, prevăzută și pedepsită de art. 174 alin. (1) - 175 alin. (1) lit. i) C.p., cu aplicarea art. 74 lit. a), 76 lit. a) C.p. față de victima L.M.;

- la pedeapsa de 4 ani închisoare și interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a), teza a II-a și lit. b) C.p., pe o durată de 2 ani, pentru săvârșirea infracțiunii de tentativă la infracțiunea de omor calificat, prevăzută de art. 20 C.p. rap. la art. 174 alin. (1) - 175 alin. (1) lit. i) C.p., cu aplicarea art. 74 lit. a), 76 lit. b) C.p., în dauna părții vătămate S.F..

În baza art. 33 lit. a) și art. 34 lit. b) și art. 35 alin. (1) C.p., s-au contopit pedepsele aplicate inculpatului în pedeapsa cea mai grea, inculpatul S.N. urmând să execute pedeapsa de 12 ani închisoare și pedeapsa complementară, constând în interzicerea drepturilor

prevăzute de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p., pe durata de 5 ani.

S-a aplicat inculpatului pedeapsa accesorie constând în interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p., pe durata și în condițiile art. 71 alin. (1) și (2) C.p..

2) S-a dispus condamnarea inculpatului I.C.:

- la pedeapsa de 12 ani închisoare și interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p., pe o durată de 5 ani pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la omor calificat, prevăzută și pedepsită de art. 25 rap. la art. 174 alin. (1) - 175 alin. (1) lit. i) C.p., cu aplicarea art. 74 lit. a), 76 lit. a) C.p., față de victima L.M.;

- la pedeapsa de 4 ani închisoare și interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p., pe o durată de 2 ani, pentru săvârșirea infracțiunii de tentativă la infracțiunea de omor calificat, prevăzută de art. 20 rap. la art. 174 alin. (1) - 175 alin. (1) lit. i) C.p., cu aplicarea art. 74 lit. a), 76 lit. b) C.p., în dauna părții vătămate S.F..

În baza art. 33 lit. a) și art. 34 lit. b) și art. 35 alin. (1) C.p., s-au contopit pedepsele aplicate inculpatului în pedeapsa cea mai grea, inculpatul I.C. urmând să execute pedeapsa de 12 ani închisoare și pedeapsa complementară, constând în interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p., pe durata de 5 ani.

Inculpatul S.N. a fost trimis în judecată pentru săvârșirea infr. prev. de art. 174 alin. (1), 175 alin. (1) lit. i) C.p. (în dauna părții vătămate L.M.), și art. 20 C.p. rap. la art. 174 alin. (1), 175 alin. (1) lit. i) C.p. (în dauna părții vătămate S.F.), iar inc. I.C. pentru instigare la omor

calificat și respectiv instigare la infracțiunea de omor calificat în forma tentativei.

Prin decizia penală nr. 212/21.10.2010, Curtea de Apel Iași a admis apelul Parchetului de pe lângă Tribunalul Iași împotriva sentinței penale nr. 33/19.01.2010, pe care o desființează în parte, în latură penală, cu privire la încadrarea juridică a faptei de tentativă de omor calificat, reținută în sarcina inculpatului I.C., în raport cu partea vătămată S.F. și cu privire la cuantumul pedepselor principale aplicate celor doi inculpați.

Rejudecând cauza:

- completează încadrarea juridică a faptei reținute în sarcina inculpatului I.C., în raport cu partea vătămată S.F., în sensul reținerii și a dispozițiilor art. 25 C.p.;

- înlătură dispoziția vizând reținerea în favoarea celor doi inculpați a prevederilor art. 74 lit. a), 76 lit. a) C.p.;

Pentru inculpatul S.N.:

- majorează pedeapsa principală aplicată pentru săvârșirea infracțiunii de omor calificat, prev. de art. 174 alin. (1), 175 alin. (1) lit. i) C.p., de la 12 ani închisoare, la 16 ani închisoare (victimă L.M.).

- majorează pedeapsa principală aplicată pentru săvârșirea infracțiunii de tentativă la omor calificat, prev. de art. 20 C.p. rap. la art. 174 alin. (1), 175 alin. (1) lit. i) C.p. (parte vătămată S.F.), de la 4 ani închisoare, la 8 ani închisoare.

În baza art. 33 lit. a), 34 lit. b) și art. 35 alin. (1) C.p., contopește pedepsele aplicate inculpatului, în pedeapsa cea mai grea, de 16 ani închisoare și pedeapsa complementară a interzicerii drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a C.p., pe durata de 5 ani.

Pentru inculpatul I.C.:

- majorează pedeapsa principală aplicată pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la omor calificat, prev. de art. 25 C.p. rap. la art. 174 alin. (1), 175 alin. (1) lit. i) C.p., de la 12 ani închisoare la 16 ani închisoare;

- majorează pedeapsa principală aplicată pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la tentativă de omor calificat, prev. de art. 25 rap. la art. 20 și cu referire la art. 174 alin. (1), 175 alin. (1) lit. i) C.p., de la 4 ani închisoare, la 8 ani închisoare.

În baza art. 33 lit. a), 34 lit. b) și art. 35 alin. (1) C.p., contopește pedepsele aplicate, inculpatul urmând să execute pedeapsa cea mai grea, de 16 ani închisoare și 5 ani interzicerea drepturilor prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a C.p..

Instanța de apel, verificând sentința apelată prin prisma motivelor de apel invocate și în limitele prev. de art. 371 alin. (2) C.p.p., a constatat că, deși instanța de fond a reținut că faptele inc. I.C. întrunesc elementele constitutive ale infr. prev. de art. 25 C.p. rap. la art. 174, 175 lit. i) C.p. și respectiv art. 25 C.p. rap. la art. 20 C.p., cu referire la art. 174, 175 lit. i) C.p., prin dispozitivul hotărârii, a dispus condamnarea inculpatului I.C. pentru tentativă la infracțiunea de omor calificat și nu instigare la tentativa de omor calificat.

Prin urmare, Curtea de Apel a constatat că există o neconcordanță între considerente și dispozitiv, fiind încălcate disp. art. 383 C.p.p..

OMISIUNEA APLICĂRII PEDEPSEI ACCESORII

Prin sentința penală nr. 462/10.10.2008, Tribunalul Iași a hotărât condamnarea inculpatului S.G., la următoarele pedepse:

- 1 (un) an închisoare, pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la înșelăciune, prev. de art. 25 C.p. rap. la art. 215 alin. (1), (2) și (3) C.p., cu aplicarea art. 41 alin. (2) C.p.;

- 2 (luni) închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la uz de fals, prev. de art. 25 C.p. rap. la art. 291 C.p., cu aplicarea art. 41 alin. (2) C.p., ambele cu aplicarea art. 33 lit. a) C.p., 74 alin. (2) și 76 lit. c) și e) C.p..

În baza art. 34 lit. b) C.p., contopește pedepsele aplicate în pedeapsa cea mai grea, de 1 an închisoare.

În baza art. 81 C.p., suspendă condiționat executarea pedepsei de 1 an închisoare, stabilită inculpatului S.G. și, în baza art. 82 C.p., stabilește termen de încercare 3 ani.

Atrage atenția inculpatului asupra disp. art. 83 C.p..

Constată că inculpatul S.G. a fost reținut și arestat preventiv în prezenta cauză, în perioada 27.03 – 10.07.2008.

Prin decizia penală nr. 208/14.12.2010, Curtea de Apel Iași a desființat în parte, în latură penală, sentința Tribunalului Vaslui și, rejudecând cauza,

Aplică inculpatului S.G. pedeapsa accesorie prev. de art. 64 lit. a) teza a II-a, respectiv interzicerea dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în funcții electivă publice și dispune suspendarea acesteia conform art. 71 alin. (2) C.p..

Instanța de apel a constatat că inc. S.G. i-a fost aplicată o pedeapsă rezultantă de 1 an închisoare, cu aplicarea art. 81 C.p., însă instanța de fond a omis să dispună în conformitate cu art. 71 alin. (2) C.p., pedeapsa accesorie constând în interzicerea dreptului prev. de art.

64 lit. a) teza a II-a și să dispună totodată și suspendarea acesteia conform art. 71 alin. (5) C.p..

SOLUȚIONAREA GREȘITĂ A LATURII CIVILE:

Prin sentința penală nr. 512 din 07.10.2010, Tribunalul Iași a admis acțiunea civilă formulată de părțile civile S.C. A.T.S. S.R.L., S.C. A. S.R.L. și S.C. P.C.I. S.R.L.

În baza art. 14 C.proc.civ. și art. 346 alin. (1) C.p.p., raportat la art. 998 C.civ., a obligat pe P.R. și P.E., [...], în calitate de moștenitori ai inculpatului P.C., să plătească fiecare câte ½ din despăgubirile civile, în cuantum de 363.205,58 RON către S.C. A.T.S. S.R.L., [...], 126.580,44 RON către S.C. A. S.R.L., [...] și 17.516 RON către S.C. P.C.I. S.R.L., [...].

Pentru a se pronunța astfel, prima instanță a reținut următoarea situație de fapt și de drept:

Prin rechizitoriul Parchetului de pe lângă Tribunalul Iași, dat în dosarul nr. 2366/P/2006 și înregistrat pe rolul acestei instanțe la data de 22.10.2008, a fost trimis în judecată inculpatul P.C. pentru săvârșirea infracțiunilor de înșelăciune, prev. și ped. de art. 215, alin. (1), (2), (3), (4) și (5) C.p., cu aplicarea art. 41 alin. (2) C.p., art. 84 pct. 3 din Legea nr. 59/1934 cu aplicarea art. 41 alin. (2) C.p., ambele cu aplicarea art. 33 lit. a) C.p..

S-a reținut în actul de sesizare, în esență, că în perioada martie 2006 – decembrie 2006, acționând în numele a trei societăți comerciale în cadrul cărora era asociat și administrator, inculpatul P.C. ar fi indus în eroare și prejudiciat, în contextul încheierii și exercitării

unor contracte de vânzare-cumpărare, 3 societăți comerciale, prejudiciul cauzat fiind de 417.102,82 RON.

În același interval de timp, inculpatul ar fi emis instrumente de plată formal incomplete ori cu date false, în ideea garantării unor plăți viitoare, beneficiarii cecurilor considerându-se păgubiți cu suma totală de 7.661,25 RON.

În cursul judecății au fost audiați, în calitate de martori, R.V. și D.V.-I..

La data de 24.12.2009, inculpatul a decedat, fiind atașat la dosar certificatul de deces seria DS 843473. În consecință, prin sentința penală nr. 57/2010, pronunțată în acest dosar, instanța, în baza art. 11 pct. 2 lit. b) C.p.p., combinat cu art. 10 lit. g) C.p.p., a încetat procesul penal pornit împotriva inculpatului și a disjuns soluționarea laturii civile a cauzei.

Asupra laturii civile, instanța reține că S.C. A.T.S. S.R.L. s-a constituit parte civilă cu suma de 373.205,58 RON, S.C. A. S.R.L. s-a constituit parte civilă cu suma de 126.580,44 RON, iar S.C. P.C.I. S.R.L. s-a constituit parte civilă cu suma de 17.516,80 RON. [...]

În vederea soluționării laturii civile a cauzei, conform dispozițiilor art. 21 alin. (1) C.p.p., au fost introduși în cauză moștenitorii inculpatului, conform Anexei 24, P.R., P.E. și P.D..

Împotriva sentinței instanței de fond au declarat apel moștenitorii P.R. și P.E..

Prin decizia penală nr. 199/9.12.2010, Curtea de Apel Iași admite apelul declarat de moștenitoarea P.E., prin reprezentant legal P.D., împotriva sentinței penale nr. 512 din 07.10.2010, pronunțată de Tribunalul Iași, sentință pe care o desființează în parte.

Rejudecând cauza:

În conformitate cu prevederile art. 19 din Decretul nr. 32/1954, obligă moștenitoarea minoră P.E., în limita activului succesoral, să plătească ½ din despăgubirile civile acordate părților civile S.C. A.T.S. S.R.L. Brăila, S.C. A. S.R.L. Galați și S.C. P.C.I. S.R.L. Huși, prin sentința apelată.

Menține toate celelalte dispoziții ale sentinței apelate.

În motivarea deciziei sale, instanța de apel a reținut că, în ceea ce privește limitele în care poate fi antrenată răspunderea moștenitoarei P.E., instanța de fond a procedat greșit cu încălcarea dispozițiilor Codului civil, întrucât, în cazul minorilor, acceptarea succesiunii se poate face sub beneficiu de inventar.

Potrivit dispozițiilor art. 19 din Decretul nr. 32/1954 pentru punerea în aplicare a Codului familiei și a Decretului nr. 31/1954, privitor la persoanele fizice și juridice, „acceptarea moștenirii convenită unui minor, indiferent de vârstă, va fi socotită întotdeauna ca fiind făcută sub beneficiu de inventar”.

Prin urmare, acceptând moștenirea, minora P.E. este chemată să răspundă pentru pagubele provocate părților civile prin faptele defunctului, numai în limita activului succesoral, acceptarea pură și simplă nefiind permisă de lege. În situația minorei, forma de acceptare a succesiunii sub beneficiu de inventar decurge din lege, nefiind obligatorie existența unei declarații exprese în acest sens la notar.

RECURSURI

În semestrul II 2010 au fost soluționate un număr de 455 recursuri penale (decizia penală nr. 462/1.07.2010 – 917/30.12.2010), din care au fost admise 71, 19 au fost retrase, iar 365 au fost respinse.

Recursurile au fost admise pentru motive de nelegalitate și netemeinicie, după cum urmează:

- omisiunea instanței de a se pronunța asupra unor cereri esențiale pentru părți, de natură să garanteze drepturilor lor și să influențeze soluționarea procesului – art. 385⁹ pct. 10 teza a II-a;
- neconcordanța dintre considerente și dispozitiv – art. 385⁹ pct. 9 C.p.p.;
- nerespectarea principiului legal al neagravării situației inculpatului în propria cale de atac;
- restituirea cauzei la procuror, fără a fi pus în discuție părților;
- soluționarea greșită a cauzei, pe excepția tardivității;
- nerespectarea procedurii de control pe cale ierarhică a soluțiilor de netrimitere în judecată.

OMISIUNEA INSTANȚEI DE A SE PRONUNȚA ASUPRA UNOR CERERI ESENȚIALE PENTRU PĂRȚI, DE NATURĂ SĂ GARANTEZE DREPTURILE LOR ȘI SĂ INFLUENȚEZE SOLUȚIA PROCESULUI – ART. 385⁹ PCT. 10 TEZA A II-A

1. Prin încheierea de ședință nr. 100/4.06.2010, Tribunalul Iași a admis propunerea de arestare preventivă formulată de către Parchetul de pe lângă Tribunalul Iași și, în baza art. 146, 149¹, 148 lit. c) și f) C.p.p., dispune arestarea preventivă a inculpatului F.G.F., cercetat sub acuzația de tentativă la omor calificat, prev. de art. 20 C.p. rap. la art. 174, 175 alin. (1) lit. i) C.p., pe o durată de 30 de zile, începând cu data punerii efective în executare a mandatului de arestare preventivă.

Împotriva încheierii nr. 100/2010 a declarat recurs inculpatul, invocând faptul că arestarea s-a dispus, în

lipsa acestuia, că nu a știut de existența vreunui dosar penal, actele de procedură nu i-au fost comunicate și nici nu a fost ascultat de un judecător.

Prin decizia penală nr. 104/09.07.2010, Curtea de Apel Iași a admis recursul peste termen, formulat de către inc. F.G.F. împotriva încheierii nr. 100/2010, pe care a casat-o integral. Prin aceeași decizie, s-a dispus trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului Iași și punerea deîndată în libertate a inculpatului de sub puterea mandatului de arestare.

În motivarea deciziei sale, Curtea de Apel Iași a reținut următoarele:

La data de 01.07.2010, instanța de fond a fost sesizată de Parchetul de pe lângă Tribunalul Iași pentru a fi audiat inculpatul, în conformitate cu dispozițiile art. 150 alin. (1) C.p.p.. Instanța a interpellat inculpatul în ceea ce privește eventualele obiecții privind identitatea și apoi a procedat la ascultarea acestuia (conform mențiunilor din încheierea de ședință din 01.07.2010), reținând că, în cadrul procesual al art. 150 alin. (2) C.p.p., nu pot fi făcute cereri referitoare la fondul propunerii de arestare.

Declarația inculpatului cuprinde: „cunosc pentru ce sunt adus astăzi în fața judecătorului. Nu am obiecțiuni în ce privește identitatea. Am aflat la organele de poliție că s-a emis mandat de arestare pe numele meu, mandat de arestare care mi s-a prezentat. Sunt plecat în Italia din ianuarie 2009. Nu am cunoscut că există vreo acuzație împotriva mea sau că aș fi urmărit de organele de cercetare”.

Instanța de recurs, având în vedere aspectele anterior expuse, a constatat că inculpatul nu a fost ascultat, în sensul dispozițiilor art. 150 C.p.p., acesta nu a fost interpellat de instanță în legătură cu situația de fapt

(faptă și încadrarea juridică) reținută în mandatul de arestare preventivă și nici nu a încunostințat inculpatul de dispozițiile prevăzute la art. 70 alin. (2) C.p.p., referitor la dreptul de a nu da declarații.

Dispozițiile art. 153 alin. (1) C.p.p. se referă la situația în care inculpatul ar ridica „obiecții numai în ceea ce privește identitatea” – ori, instanța de fond a fost investită cu ascultarea lui în baza dispozițiilor art. 150 C.p.p. și art. 152 alin. (4) C.p.p..

Inculpatul fiind interpelat doar cu privire la identitatea sa și nefiind ascultat de judecător îndată ce s-a prezentat, i-au fost încălcate drepturile și garanțiile procesuale prevăzute atât de norma de drept intern, cât și internațional: art. 6 paragraful 2, 3 lit. a) și lit. b) din CEDO – dreptul la un recurs efectiv.

În consecință, hotărârea prin care s-a dispus arestarea preventivă a inculpatului este nulă, în sensul dispozițiilor art. 197 alin. (1) și (4) C.p.p., iar refacerea actului nu se poate face în fața instanței de recurs (în caz contrar, s-ar încălca drepturile prevăzute de art. 13 din CEDO).

De asemenea, Curtea de Apel Iași a constatat - față de motivele invocate și înscrisurile depuse, de actele existente în dosarul de urmărire penală – că inculpatul a fost plecat din țară și în imposibilitate de a promova în termenul legal recurs la încheierea de arestare preventivă din 04.06.2010, promovând recursul la data de 02.07.2010.

Instanța a constatat incidența unei „cauze temeinice de împiedicare”, în sensul dispozițiilor art. 385³ alin. (2) teza a II-a, în referire la dispozițiile art. 364 alin. (1) teza a II-a C.p.p., prin urmare, recursul fiind declarat peste termen.

2. Prin sentința penală nr. 2264/24.06.2009, s-a dispus condamnarea inculpatului G.A.N. la pedeapsa de 5 ani închisoare, pentru săvârșirea infr. prev. de art. 211 alin. (2) lit. c) C.p., cu aplicarea art. 41 alin. (2) C.p., prin schimbarea de încadrare juridică.

Împotriva sentinței evocate a declarat apel inculpatul la data de 24.03.2010, invocând dispozițiile art. 365 C.p.p., referitoare la apelul peste termen.

Prin decizia penală nr. 222/27.05.2010, Tribunalul Iași a respins apelul ca tardiv.

Decizia Tribunalului Iași a fost recurată de către inculpat, iar prin decizia penală nr. 626/14.09.2010, a fost admis recursul inculpatului, casată decizia Tribunalului și trimisă cauza la aceeași instanță, în vederea judecării apelului peste termen.

În considerentele deciziei, instanța de recurs a reținut faptul că inculpatul a lipsit atât de la dezbateri, cât și de la pronunțare a hotărârii, iar la data de 17.02.2010 a fost arestat preventiv în Spania, în baza mandatului de executare a pedepsei, emis de Judecătoria Iași.

Instanța de recurs a constatat că dispozițiile din Codul de procedură penală care privesc punerea în executare a pedepselor privative de libertate, art. 420-422, nu reglementează situația în care începutul executării este condiționat de existența unui mandat european de arestare, emis în scopul executării pedepsei, atunci când condamnatul se sustrage executării.

În lipsa unor dispoziții legale exprese pentru astfel de cazuri, arestarea în baza unui mandat european are caracterul unei arestări provizorii, în vederea predării statului solicitant a condamnatului atunci când mandatul a fost emis în temeiul dispozițiilor din Legea nr.

302/2004 pentru executarea unei pedepse privative de libertate.

În atare condiții, început de executare a pedepsei este considerat momentul când condamnatul a fost predat locului de detenție din statul emitent și s-a întocmit proces-verbal în condițiile art. 422 alin. (6) C.p.p..

În speță, după predarea efectivă a condamnatului autorităților statului român, acesta avea posibilitatea exercitării efective a drepturilor procesuale prevăzute de legea română.

Obligativitatea de deducere din pedeapsă a formei de detenție, făcută în baza unui mandat european nu conduce la concluzia că executarea pedepsei a început în momentul când statul solicitat a pus în executare mandatul european.

Din actele și lucrările dosarului rezultă că inculpatul nu a fost prezent la termenele de judecată și pronunțare, că față de data considerată ca început de executare a pedepsei – 22.03.2010, data la care a fost încarcerat în Penitenciarul Rahova și data înregistrării apelului – 24.03.2010, cerințele art. 365 alin. (1) C.p.p. sunt îndeplinite în totalitate.

Prin urmare, soluția instanței de apel cuprinde considerentele care au stat la baza respingerii ca tardiv a apelului, dar nu este legală în raport de aspectele de drept arătate.

În lipsa unor dispoziții legale exprese, toate dispozițiile legale incidente în astfel de cazuri trebuie interpretate în favoarea inculpatului.

Față de cele de mai sus, Curtea a constatat în mod corect că apelului inculpatului îi erau incidente dispozițiile art. 365 alin. (1) C.p.p..

**NECONCORDANȚĂ ÎNTRE CONSIDEREN-
TE ȘI DISPOZITIV – ART. 385⁹ PCT. 9 C.P.P.**

Prin sentința penală nr. 3657/26.11.2009, condamnă inculpatul C.A.M. la:

- 1 (un) an și 6 (șase) luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de furt calificat, prev. de art. 208 alin. (1) și (4) rap. la art. 209 alin. 1) lit. e) C.p., cu aplicarea art. 74 alin. (1) lit. a) C.p. și art. 76 alin. (1) lit. c) C.p.;

- 6 (șase) luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de conducere pe drumurile publice a unui autovehicul de către o persoană ce nu posedă permis de conducere”, prev. de art. 86 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice republicată, cu aplicarea art. 74 alin. (1) lit. a) C.p. și art. 76 alin. (1) lit. d) C.p., ambele cu aplicarea art. 33 lit. a).

În baza disp. art. 33 lit. a) C.p. și art. 34 alin. (1) lit. b) C.p., dispune contopirea pedepselor aplicate, inculpatul C.A.M. urmând să execute pedeapsa cea mai grea, aceea de 1 (un) an și 6 (șase) luni închisoare.

În baza disp. art. 81 C.p., dispune suspendarea condiționată a executării pedepsei închisorii.

În baza disp. art. 14 și 15 C.p.p., respinge acțiunea civilă formulată de partea vătămată M.D., [...], rap. și la art. 346 alin. (1) C.p.p. și art. 999-998 C.civ..

Pentru a pronunța sentința menționată, instanța a reținut, în esență, în sarcina inculpatului că, în ziua de 16.06.2007, inculpatul C.A.M. a sustras autoturismul părții vătămate M.D., pe care l-a condus pe raza comunei Bârnova, fără a posedea permis de conducere.

Împotriva sentinței instanței de fond au promovat apel Parchetul de pe lângă Judecătoria Iași și partea civilă

M.D., iar prin decizia penală nr. 254/17.06.2010, Tribunalul Iași a admis apelul parchetului.

În termen legal, împotriva deciziei instanței de apel a formulat recurs partea civilă, invocând nelegalitatea și netemeinicia atât în latura penală, cât și în latura civilă.

Prin decizia penală nr. 616/09.09.2010, Curtea de Apel Iași a admis recursul declarat de partea civilă M.D. împotriva deciziei penale nr. 254/17.06.2010 a Tribunalului Iași, a casat integral decizia penală menționată și a trimis cauza la Tribunalul Iași, pentru rejudecarea ambelor apeluri.

În motivarea deciziei, Curtea a constatat următoarele:

Împotriva hotărârii de fond, respectiv sentința penală nr. 3657/26.11.2009, pronunțată de Judecătoria Iași în dosarul nr. 6232/245/2009 au declarat apel Parchetul de pe lângă Judecătoria Iași și partea civilă M.D., pentru cel din urmă apelant cererea de apel aflându-se la fila 7 din dosarul Tribunalului Iași.

De altfel, în considerentele deciziei pronunțate în apel de către Tribunalul Iași, s-a consemnat faptul că sentința de fond a fost atacată și de către partea civilă M.D., care a și fost citat în calitate de apelant.

Cu toate acestea, prin decizia penală nr. 254/17.06.2010, Tribunalul Iași a soluționat numai apelul Parchetului de pe lângă Judecătoria Iași, fără a decide și asupra apelului părții civile M.D., omisiune esențială, care se circumscrie cazului de casare prevăzut de art. 385⁹ pct. 10 C.p.p., situație care se ia în considerare și din oficiu, conform dispozițiilor art. 385⁹ alin. (3) C.p.p..

Apelul părții civile constituia o cerere esențială pentru partea civilă, de natură să garanteze drepturile sale și să influențeze soluția procesului, atât în latura penală,

cât și în cea civilă, raportat la motivele invocate. În acest context, analiza pe fond a recursului ar constitui privarea părții civile de posibilitatea conferită de lege și la care aceasta a apelat, de a beneficia de un grad de jurisdicție, respectiv apel.

**NERESPECTAREA PRINCIPIULUI LEGAL
AL NEAGRAVĂRII SITUAȚIEI INculpATULUI
ÎN PROPRIA CALE DE ATAC.**

Prin sentința penală nr. 3435/06.11.2009 a Judecătorei Iași, s-au dispus următoarele:

În baza art. 334 C.p.p., s-a schimbat încadrarea juridică dată faptei inculpatului B.R. prin actul de sesizare a instanței din infracțiunea de „conducere pe drumurile publice a unui autovehicul de către o persoană care nu posedă permis de conducere”, prev. și ped. de art. 78 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002 republicată, cu aplicarea disp. art. 37 lit. a) C.p., în infracțiunea de „conducere pe drumurile publice a unui autovehicul de către o persoană care nu posedă permis de conducere”, prev. și ped. de disp. art. 87 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002 republicată, cu aplicarea disp. art. 37 lit. a) și b) C.p..

S-a dispus condamnarea inculpatului B.R., recidivist, la pedeapsa de 1 (un) an și 6 (șase) luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de „conducere pe drumurile publice a unui autovehicul de către o persoană care nu posedă permis de conducere”, prev. și ped. de art. 87 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002 republicată, cu aplicarea disp. art. 37 lit. a) și b) C.p., în regim de detenție.

În baza disp. art. 61 C.p., s-a menținut beneficiul liberării condiționate cu privire la restul de 103 zile închisoare, neexecutat din pedeapsa de 10 luni

închisoare, aplicată prin sentința penală nr. 166/24.05.2005 a Judecătorei Deta.

În baza art. 71 alin. (2) C.p., s-a interzis inculpatului B.R. exercițiul drepturilor prevăzute de art. 64 alin. (1) lit. a) teza a II-a și lit. b) C.p..

Împotriva sentinței instanței de fond a declarat apel inculpatul, iar prin decizia penală nr. 17/19.01.2010, Tribunalul Iași l-a respins ca nefondat.

În motivarea hotărârii, Tribunalul a apreciat că instanța de fond a procedat corect la schimbarea încadrării juridice a faptei pentru care a fost trimis în judecată inculpatul, după ce a pus în discuția părților această schimbare de încadrare, în sensul că infracțiunea prev. de art. 87 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002, modificată prin Legea nr. 49/2006 a fost comisă în stare de recidivă post-executorie față de executarea pedepsei de 5 ani închisoare, aplicată prin sentința penală nr. 161/99 a Tribunalului Iași.

Împotriva deciziei Tribunalului Iași a declarat recurs inculpatul, iar prin decizia penală nr. 727/21.10.2010, Curtea de Apel Iași a admis recursul împotriva deciziei penale nr. 17/19.01.2010 a Tribunalului Iași și a sentinței penale nr. 3435/06.11.2009 a Judecătorei Iași, pe care le-a casat în parte în latura penală.

Rejudecând cauza, Curtea a înlăturat dispozițiile privind recidiva postexecutorie, prev. de art. 37 lit. b) C.p., din încadrarea juridică a infracțiunii reținute în sarcina inculpatului.

În motivarea hotărârii, Curtea de Apel Iași a reținut că:

Inculpatul a săvârșit infracțiunea în stare de recidivă postcondamnatorie, prev. de art. 37 lit. a) C.p., a cărui tratament sancționator s-a aplicat în cauză, prin

menținerea beneficiului liberării condiționate cu privire la restul de 103 zile de închisoare neexecutat din pedeapsa de 10 luni închisoare, aplicată prin sentința penală nr. 166/24.05.2005 a Judecătorei Deta.

Inculpatul a fost condamnat anterior prin sentința penală nr. 162/1999 a Tribunalului Iași, la o pedeapsă de 5 ani închisoare, din executarea căreia a fost liberat condiționat la 14.12.2001 cu un rest neexecutat de 591 de zile, pedeapsă care atrage starea de recidivă postexecutorie. Însă inculpatul a fost trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de conducere a unui autovehicul pe drumurile publice fără a poseda permis de conducere cu reținerea stării de recidivă postcondamnatorie, prev. de art. 37 lit. a) C.p..

La rejudecarea cauzei în fond, după casare și trimitere spre rejudecare, dispusă prin decizia nr. 200/2008 a Curții de Apel Iași, s-a dispus schimbarea încadrării juridice a infracțiunii prin reținerea și a stării de recidivă postexecutorie prev. de art. 37 lit. b) C.p., deși casarea hotărârilor s-a dispus în recursul formulat de inculpat.

Disponându-se schimbarea încadrării juridice a faptei prin aplicarea și a disp. art. 37 lit. b) C.p., în fazele procesuale ale rejudecării cauzei, s-a încălcat principiul legal al neagravării situației inculpatului în propria cale de atac, prev. de art. 385⁶ C.p.p., care își extinde efectele inclusiv în fazele procesuale ale rejudecării cauzei.

RESTITUIREA CAUZEI LA PROCUROR, FĂRĂ A FI PUSĂ ÎN DISCUȚIA PĂRȚILOR.

Prin sentința penală nr. 3204/11.07.2006, Judecătoria Iași a hotărât:

În baza art. 11 pct. 2 lit. a) rap. la art. 10 lit. d) C.p.p., achită pe inculpații O.C.C. și B.C.V., pentru

săvârșirea infracțiunilor prev. și ped. de art. 12 din Legea nr. 87/1994, art. 297 C.p., ambele cu aplicarea art. 41 alin. (2) C.p., art. 26 C.p. rap. la art. 12 din Legea nr. 87/1994 și art. 10 din Legea nr. 87/1994, ambele cu aplicarea art. 33 lit. b) C.p., art. 290 C.p., toate cu aplicarea art. 33 lit. a) C.p. și, respectiv, art. 12 din Legea nr. 87/1994, cu aplicarea art. 41 alin. (2) C.p., art. 37 din Legea nr. 82/1991, cu aplicarea art. 41 alin. (2) C.p., art. 297 C.p., cu aplicarea art. 41 alin. (2) C.p., art. 26 C.p., rap. la art. 12 din Legea nr. 87/1994 și art. 10 din Legea nr. 87/1994, ambele cu aplicarea art. 33 lit. b) C.p., art. 272 pct. 2 din Legea nr. 31/1991 privind societățile comerciale, toate cu aplicarea art. 33 lit. a) C.p. (prin schimbarea încadrării juridice dată faptelor prin actul de sesizare, în baza art. 334 C.p., pentru ambii inculpați, din infracțiunea prev. și ped. de art. 11 lit. c) din Legea nr. 87/1994, în art. 12 din Legea nr. 87/1994 și din art. 323 C.p. în art. 26 C.p. rap. la art. 12 din Legea nr. 87/1994 și art. 10 din Legea nr. 87/1994, ambele cu aplicarea art. 33 lit. b) C.p..

În baza disp. art. 346 alin. (1) și (2) C.p.p., respinge cererea formulată de Ministerul Finanțelor Publice – Direcția Generală a Finanțelor Publice a Județului Iași – prin Agenția Națională de Administrare Fiscală [...], privind constituirea de parte civilă.

Sentița Judecătorei a fost apelată de Parchetul de pe lângă Judecătoria Iași și partea civilă A.N.A.F. – D.G.F.P. Iași, iar prin decizia penală nr. 489/26.10.2007, Tribunalul a respins ca nefondate apelurile promovate.

Decizia Tribunalului a fost recurată, iar prin decizia penală nr. 135/26.02.2009 Curtea de Apel Iași a admis recursurile Parchetului de pe lângă Tribunalul Iași și părții civile, a casat integral decizia penală nr.

489/2007 și a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe.

Urmare rejudecării, Tribunalul Iași, prin decizia penală nr. 99/16.03.2010, a admis apelurile Parchetului de pe lângă Tribunalul Iași și părții civile împotriva sentinței penale nr. 3204/11.07.2006, pe care a desființat-o integral.

În baza dispozițiilor art. 380 C.p.p., rap. la art. 332 alin. (2) C.p.p., rap. la art. 228 C.p.p., art. 235 C.p.p., art. 238 C.p.p., art. 257 C.p.p., art. 262, art. 263 alin. (2), art. 6 și 197 alin. (2) C.p.p., s-a dispus restituirea cauzei la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Iași, în vederea refacerii urmăririi penale și a actului de sesizare a instanței.

Decizia Tribunalului Iași a fost recurată de Parchetul de pe lângă Tribunalul Iași și inculpații O.C.C. și B.C.V., solicitându-se casarea deciziei și rejudecarea cauzei de către aceeași instanță.

Prin decizia penală nr. 674/30.09.2010, Curtea de Apel Iași a admis recursurile Parchetului de pe lângă Tribunalul Iași și a inculpatului, a casat decizia penală recurată și a trimis cauza pentru rejudecarea apelurilor.

În motivarea deciziei sale, Curtea a constatat că instanța de apel s-a dezinvestit și a dispus restituirea cauzei la parchet, pentru refacerea urmăririi penale și a actului de sesizare al instanței, deși pe timpul cercetării judecătorești și a dezbaterilor care au avut loc în ședința publică din 16.02.2010, inculpații B.C.V. și O.C.C., apărătorii acestora, celelalte părți participante la proces și nici procurorul, nu au invocat nelegala sesizare a instanței și nu au solicitat restituirea cauzei la procuror, conform art. 380 C.p.p. rap. la art. 332 alin. (2) C.p.p.. Excepția neregularității actului de sesizare a fost ridicată

din oficiu de către instanța de apel în deliberare, dar nu a fost repusă cauza pe rol, conform disp. art. 344 C.p.p..

În aceste condiții, participanții la proces, atât învinuirea, cât și apărarea, nu au mai avut posibilitatea de a-și exercita efectiv dreptul de a face cereri, de a ridica excepții, de a pune concluzii asupra fondului și a oricăror chestiuni de drept.

Rolul activ al instanței de judecată este limitat de contradictorialitate, deoarece instanța nu poate lua hotărâri fără a cere ca procurorul și părțile să-și exprime punctul lor de vedere în chestiunea ce trebuie rezolvată.

Instanța nu poate ajunge la o soluționare justă a cauzei decât numai pe baza cunoașterii exacte a tuturor pozițiilor și argumentelor susținute de părți, fiind obligată să pună în discuție, deci în dezbateri contradictorii, toate cererile și excepțiile, inclusiv cele ridicate din oficiu, astfel cum prevede imperativ art. 302 C.p.p..

SOLUȚIONAREA GREȘITĂ A CAUZEI PE EXCEPȚIE.

Prin sentința penală nr. 284/20.05.2010, Tribunalul Iași a respins ca tardivă, conform art. 278¹ pct. 8 lit. a) C.p.p., plângerea formulată de către petentul H.D., împotriva rezoluției de neîncepere a urmăririi penale nr. 932/P/2009 al Parchetului de pe lângă Tribunalul Iași.

Pentru a se pronunța în sensul celor de mai sus, prima instanță a reținut următoarele:

Prin rezoluția din 10.12.2009, Parchetul de pe lângă Tribunalul Iași a dispus neînceperea urmăririi penale față de intimatul D.C.D., pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 288 și 291 C.p..

La data de 30.12.2009, petentul s-a adresat prim-procurorului Parchetului de pe lângă Tribunalul Iași

cu plângere împotriva acestei soluții, plângere pe care conducătorul unității de parchet menționate a soluționat-o prin ordonanța nr. 15/II/2/2009 din 26.01.2010 și a comunicat-o petentului la data de 01.02.2010.

Potentul a sesizat instanța de judecată la 19.02.2010, după expirarea termenului legal de 20 de zile, calculat nu de la data comunicării soluției dată de prim-procuror în plângere, ci de la data expirării termenului în care acesta avea obligația de a soluționa plângerea, respectiv 20.01.2010.

Potrivit dispozițiilor art. 185 C.p.p., „când pentru exercitarea unui drept procesual, legea prevede un anumit termen, nerespectarea acestuia atrage decăderea din exercițiul dreptului și nulitatea actului făcut peste termen”.

Ca atare, neexercitarea în termen a unui drept procesual, conform sancțiunii menționate, duce la pierderea acestuia.

Prin art. 278¹ C.p.p., a fost stabilit un termen de 20 de zile pentru formularea plângerii împotriva soluției procurorului de netrimire în judecată, momentul de la care acesta începe să curgă fiind cel al comunicării soluției de respingere a plângerii făcute potrivit art. 275-278 din același cod sau, după caz, în situația nesoluționării în termen a acesteia din urmă plângeri, data expirării termenului de 20 de zile în care procurorul ierarhic superior avea obligația de a o rezolva.

Hotărârea Tribunalului Iași a fost recurată de către petent, iar prin decizia penală nr. 664/28.09.2010 a Curții de Apel Iași, în conformitate cu disp. art. 385¹⁵ pct. 2 lit. c) C.p.p., a fost admis recursul petentului împotriva sentinței penale nr. 284/20.05.2010, casată sentința integral și trimisă cauza la aceeași instanță pentru judecarea pe fond a plângerii.

Instanța de recurs a reținut, în considerarea hotărârii, următoarele:

Petentul H.D. a formulat plângere în temeiul art. 278¹ C.p.p., împotriva rezoluției din 10.12.2009 a Parchetului de pe lângă Tribunalul Iași, prin care s-a dispus neînceperea urmăririi penale față de numitul D.C.-D., plângerea fiind înregistrată la Tribunalul Iași la data de 19.02.2010.

Soluția dată de procuror a fost comunicată petentului la 17.12.2009 și a fost atacată de petent la prim-procurorul Parchetului de pe lângă Tribunalul Iași, prin plângerea înregistrată la data de 06.01.2010.

Potrivit art. 277 C.p.p., procurorul este obligat să rezolve plângerea în termen de cel mult 20 de zile de la primire.

În speță, plângerea promovată de petent a fost soluționată de prim-procuror la data de 26.01.2010, prin ordonanța emisă în dosarul nr. 15/II/2/2010, înlăuntrul termenului de 20 de zile impus de dispozițiile legale menționate și calculat de la data primirii plângerii – 06.01.2010 – soluția prim-procurorului fiind comunicată petentului la 01.02.2010.

Potrivit dispozițiilor art. 278¹ alin. (1) C.p.p., termenul de 20 de zile în care se poate face plângere împotriva unei soluții de neîncepere a urmăririi penale curge de la data comunicării soluției date în plângerea făcută conform art. 278 C.p.p., în ipoteza în care procurorul ierarhic superior a rezolvat această plângere, în termenul de 20 de zile prevăzut în art. 277 C.p.p..

Cum în speță, potrivit celor expuse anterior, prim-procurorul a soluționat plângerea în termenul prevăzut de lege, termenul de 20 de zile în care petentul se putea adresa instanței conform art. 278¹ alin. (1) C.p.p., curgea de la data la care soluția procurorului

ierarhic superior i-a fost comunicată, respectiv 01.02.2010, astfel încât ultima zi în care petentul putea sesiza legal instanța era 22.02.2010 (termenele de 20 de zile fiind procedurale se calculează pe zile libere, conform art. 186 alin. 2 C.p.p.).

Ori, din înscrisurile aflate la dosarul de fond rezultă că petentul a sesizat instanța la data de 19.02.2010, încadrându-se în termenul de 20 de zile prevăzut de lege.

NERESPECTAREA PROCEDURILOR DE CONTROL PE CALE IERARHICĂ A SOLUȚIILOR DE NETRIMITERE ÎN JUDECATĂ.

Prin sentința penală nr. 736/16.12.2009 a Tribunalului Iași, s-au dispus următoarele:

Au fost admise plângerile formulate de petenții P.E.M. și S.E.A. împotriva ordonanței din 12.03.2009 a prim-procurorului Parchetului de pe lângă Tribunalul Sibiu, dată în dosarul nr. 103/II/2/2009, prin care a fost modificată ordonanța din 16.02.2009 a Parchetului de pe lângă Tribunalul Sibiu, în dosarul nr. 493/P/2008.

A fost desființată ordonanța din 12.03.2009 a prim-procurorului Parchetului de pe lângă Tribunalul Sibiu, dată în dosarul nr. 103/II/2/2009.

A fost menținută ordonanța din 16.02.2009 a Parchetului de pe lângă Tribunalul Sibiu, dată în dosarul nr. 493/P/2008.

A fost respinsă ca nefondată, plângerea formulată de petenta Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu împotriva ordonanței din 16.02.2009 a Parchetului de pe lângă Tribunalul Sibiu, în dosarul nr. 493/P/2008, modificată prin ordonanța din 12.03.2009 a prim-procurorului de pe lângă Tribunalul Sibiu, dată în dosarul nr. 103/II/2/2009.

Prin plângerea formulată și înregistrată inițial sub nr. 1021/85/2009, la Tribunalul Sibiu, petenta Universitatea „Lucian Blaga” a criticat ordonanța nr. 103/II/2/2009 din 12.03.2009 a prim-procurorului Parchetului de pe lângă Tribunalul Sibiu, prin care s-a admis plângerea formulată de petentă contra ordonanței nr. 493/P/2008 a Parchetului de pe lângă Tribunalul Sibiu.

Împotriva aceleiași ordonanțe 493/P/2008 a formulat plângere și petentul (învinuit) S.E.A., cauza fiind înregistrată la Tribunalul Sibiu sub nr. 1197/89/2009.

Motivul plângerii vizează împrejurarea că, deși prin ordonanța nr. 493/P/2008 s-a dispus scoaterea de sub urmărire penală, prim-procurorului Parchetului de pe lângă Tribunalul Sibiu, prin ordonanța nr. 103/II/2/2009, admitând plângerea Universității „Lucian Blaga”, a schimbat temeiul de drept al soluției de scoatere de sub urmărire penală și a dispus aplicarea unei amenzi administrative.

O plângere similară, formulată de petentul-învinuit P.E., împotriva aceleiași ordonanțe a fost înregistrată sub nr. 1214/89/2009 la Tribunalul Sibiu.

Cauzele au fost reunite la Tribunalul Sibiu și, ulterior, s-a dispus scoaterea de pe rol și trimiterea la Tribunalul Iași, urmare admiterii cererii de strămutare.

Împotriva sentinței Tribunalului Iași au formulat recurs Parchetul de pe lângă Tribunalul Iași și Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu.

Prin decizia penală nr. 634/21.09.2010, Curtea de Apel Iași, în conformitate cu dispozițiile art. 385¹⁵ pct. 2 lit. a) C.p.p., a admis recursurile promovate și a casat integral sentința Tribunalului Iași.

Rejudecând cauza, în baza art. 278¹ alin. (13) C.p.p. rap. la art. 278 alin. (2) C.p.p., trimite cauza spre competență soluționare procurorului ierarhic superior, prim-procurorului Parchetului de pe lângă Tribunalul Sibiu.

Curtea de Apel Iași a reținut, în motivarea hotărârii că, prin ordonanța nr. 103/II/2/2009 a prim-procurorului Parchetului de pe lângă Tribunalul Sibiu, s-a dispus infirmarea ordonanței nr. 493/P/2008 a Parchetului de pe lângă Tribunalul Sibiu și pronunțarea unei alte soluții decât cea dată prin această din urmă ordonanță, deci, practic, stabilirea unei situații de fapt cu totul diferită față de cea reținută prin ordonanța nr. 493/P/2008, și anume, reținerea vinovăției învinuiților S.E.A. și P.E.M., în ceea ce privește săvârșirea infracțiunii prev. de art. 140 lit. a) din Legea nr. 8/1996.

În condițiile în care, prin ordonanța nr. 103/II/2/2009 nu a fost respinsă plângerea formulată de petenta Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, împotriva soluției de scoatere de sub urmărire penală a învinuiților S.E.A. și P.E.M., ci s-a dat o nouă soluție de către prim-procuror, de aplicare a unor sancțiuni cu caracter administrativ acestor învinuiți, petenții puteau, în baza disp. art. 278 alin. (2) C.p.p., să facă plângere împotriva actelor prim-procurorului, la procurorul ierarhic superior.

Potrivit dispozițiilor art. 278¹ alin. (1) C.p.p., după respingerea plângerii făcute conform art. 275-278 din Codul de procedură penală, împotriva rezoluției de neîncepere a urmăririi penale sau a ordonanței ori, după caz, a rezoluției de clasare, de scoatere de sub urmărire penală sau de începere a urmăririi penale date de procuror, persoana vătămată, precum și orice alte persoane ale căror interese legitime sunt vătămăte, pot

face plângere la judecătorul de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță.

Totodată, art. 278 alin. (1) și (2) C.p.p. stabilește competența de soluționare a plângerilor formulate împotriva măsurilor luate sau a actelor efectuate de procuror, în favoarea procurorului ierarhic superior celui care a adoptat actul contestat de către parte.

Procedura de control pe cale ierarhică, în cadrul unității de parchet constituie, în cazul soluțiilor de netrimiteră în judecată, o etapă prealabilă declanșării verificării actului de către instanță, în procedura specială reglementată de art. 278¹ C.p.p..

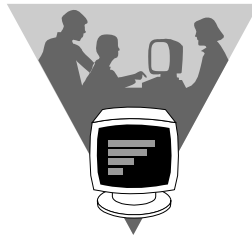
În situația particulară în care soluția de netrimiteră în judecată este infirmată de către primul procuror în procedura prevăzută de art. 278 alin. (2) și (3) C.p.p., soluția acestuia din urmă urmează a fi supusă controlului ierarhic din rațiuni ce țin atât de respectarea principiului controlului și subordonării ierarhice, dar și a dreptului părții de a beneficia de un dublu control al soluțiilor de netrimiteră în judecată, astfel după cum s-a arătat anterior.

Atacarea direct în instanță a soluției de netrimiteră în judecată, adoptată de primul procuror în absența confirmării acesteia de procurorul ierarhic superior, potrivit art. 278 alin. (2) și (3) C.p.p., echivalează cu prematura sesizare a instanței prin plângere.

De la această regulă legea nu a prevăzut decât o singură excepție, reglementată de dispozițiile art. 278¹ alin. (2) C.p.p., cea în care procurorul ierarhic superior nu soluționează, în termenul prevăzut de art. 277 C.p.p., plângerea formulată împotriva soluției de netrimiteră în judecată, adoptată de primul procuror, corelativ infirmării rezoluției sau ordonanței date inițial.

COORDONATORUL PUBLICAȚIEI
Procuror șef serviciu
CONSTANTIN SIMA

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
Bd. Libertății nr.12 - 14, sector 5, București
Telefon: 021/319.38.36 sau 021/319.38.56/2214
e-mail: Constantin_Sima@mpublic.ro

Tehnoredactare computerizată
Costache Adrian
documentare@mpublic.ro

ISSN-1224-241

